

1

2

KARYS

1973
GRUODIS
Nr. 10

KARYS

1973

Nr. 10 (1497)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

S. KAUNELIENĖ
"TREMTIES TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam
Pasaulyje"
BRONIUS BALČIONAS
"Karinės žinios"

Leidžia:
L.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

J. Juodis — Romo Kalantos mirtis, aliejus.....	viršelis
P. Būtėnas — Vilniaus Pradžia	342
J. T. — Pasipriešinimo judėjimas Latvijoje	345
A. Budreckis — Napoleono veiksmai Lietuvoje	353
St. Baipšys — Žemaičiai sujudo	353
TREMTIES TRIMITAS	368
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje	368
Karinės žinios	369
Kronika	370

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKONAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS,
Australia — V. ŠALKŪNAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MASS. — S. J. Minkus
CHICAGO, ILL. — L. Griauzdė,
"Gifts International", "Parama"
DETROIT, MICH. — V. Perminas,
Čižauskas

GRAND RAPIDS, MICH. — J. Belinis
OMAHA, NEBR. — J. Kantanavičius
WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"
WATERBURY, CONN. — "Spauda"

KANADOJE

HAMILTON, ONT. — J. Orvidas
TORONTO, ONT. — Augustinas Kuolas, P. Misevičius
MONTREAL, QUE. — "Parish Library"

ANGLIJOJE

"DAINORA" — 14 Priory Road, Kew
Surry

V. VOKIETIJOJE — Juozas Venys
6796 Schoenenbert-Kuebelberg 1,
Duererstr. 13 Postfach 242

AUSTRALIJOJE

A. Kubilius
S. Slavickas — 44 Slevin St., Geelong North, 3215, Vic. Australia
L. Vasiliūnas — 3 Wall Street, Norwood 5067

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$9.00, pusmečiui — \$4.50, atskiro nr. — \$1.00

Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207, USA

KARYS, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world.

Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207, USA.

Subscription \$9.00 per year. Single copy \$1.00 • SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASALIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 10 (1497)

GRUODIS - DECEMBER

1973

SVEIKI SULAUKĖ KALĖDŲ ŠVENČIŲ IR NAUJŲJŲ METŲ!

NUOŠIRDŪS LINKĖJIMAI VISIEMS KARIO SKAITYTOJAMS, RĖMĖJAMS IR
BENDRADARBIAMS SVEIKATINGŲ IR DARBINGŲ 1974 METŲ

KUČIŲ NAKTIS

Apvali pilnatis nuriedės

Į Kadikio žemišką lopšį,

Ir akys nušvis nuo Stebukly

Žvaigždės,

Ir tu dievybės ištrokši,

O žemė — lyg sidabrinė ašara

Šiurkščiam šerkšno mile,

Ir sieloj — amžina vasara

Su amžių paslaptim gilia — —

— Gloria in Excelsis —

Skamba dausų keliuos —

Vidunaktį žemė melsis

Žmogaus širdis spinduliuos

BALYS AUGINAS

ARTĖJANČIŲ ŠV. KALĖDŲ IR NAUJŲJŲ 1974-JŲ METŲ PROGA, LVS "RAMOVĖ" CENTRO VALDYBA SVEIKINA VISUS SAJUNGOS VALDOMUOSIUS ORGANUS, VEIKIANČIŲ SKYRIŲ VALDYBAS, ŽURNALO "KARYS" REDAKCIJĄ, KOLEGAS RAMOVĖNUS, JŲ ŠEIMAS IR GIMININGŲ ORGANIZACIJŲ - LIETUVOS KŪRĖJŲ-SAVANORIŲ SAJUNGOS, L.D.K. BIRUTĖS DRAUGIJOS IR LIETUVIŲ ŠAULIŲ SAJUNGOS VADOVYBES BEI NARIUS, LINKĖDAMA LINKSMOS NUOTAIKOS ŠVENTĖS IR DAUG LAIMĖS, IŠTVERMĖS BEI SVEIKATOS 1974-SIAIS NAUJAISIAIS METAIS.

TEGU NAUJIEJI, 1974-JI, METAI SUSTIPRINA MŪSŲ VISŲ IR PAVERGTOJE TĖVYNĖJE SESIŲ BEI BROLIŲ TIKĖJIMĄ, VILTĮ IR RYZTĄ DIRBTI, BEI AUKOTIS ARTĖJANČIAM LAISVOS IR NEPRIKLAUSOMOS LIETUVOS DŽIAUGSMINGAM PRIŠIKĖLIMUI.

Ed. Vengianskas
Sekretorius

LIETUVOS
NACIONALINĖ
M. MAŽVYDO
BIBLIOTEKA

Prof. S. Dirmantas
CV-bos Pirmininkas

Praeitis ateičiai!

VILNIAUS PRADŽIA

PETRAS BŪTĖNAS

Vilniaus sostinės, nerinės Vilnios-Vilnelės (Tikroji upėvardinė lytis yra pirmoji.) ir Vilijos-Neries (Senasis upėvardis yra antrasis, įeinąs į baltų plačią *Nar-, Ner-, Nor-, Nur-* šaknų vietovardžių kategoriją.) upių vardai ir iš temos kitkas su reikiamomis analogijomis yra nuosekliai ir tiksliai aprašyta A. Salio LE. XXXIV.210-214 p. 1966 metais. *Vilijos* "Neries" upėvardžio reikalas turės dar būti atskiromis apsvarstytas ir aprašytas kartu su atitinkamomis analogijomis, randamomis net ir už baltų teritorijos, pvz. ukraininės Valuinės žemėje, kur maišomasi ir baltų lietuvių *klevo* (acer) ir kitokių vietovardžių. Ten pat 210 psl. parašyta, esą, pirmą kartą tikrai *Vilnius* vardu paminėtas 1323 metais Gedimino laiškuose. O dėl keliais metais šios apvėluotos datos žr. PB. "Lietuvos sostinė Vilnius", — Karys 8 nr. 1973 metais. Bet nuo kada Vilniaus gyvenvietės jau egzistuoja, imant šį svarbų klausimą konkrečiai, kad būtų įtikinamai, nes net ir Vilniaus vietovardžiui XIV amžiaus ir pirmoji pusė (1323 m.) tam gi pervėlyva? Dabar įprastinai rašoma, kad Vilniaus vietovė buvusi gyvenama V-VIII amžiais po Kr., nors rašytiniuose šaltiniuose kaip Vilnius suminimas daug vėliau (LE. XXXIV. 210). Be to, V-VIII amžiai yra net per ilgalaikė ir perplati sąvoka, ir privalu tą kelių šimtų metų laikotarpį duomeninimis siaurinti ar į šią, ar į tą pusę. Taigi čia rūpi du dalykai: 1) Vilniaus gyvenvietės galimoji anksčiausioji data ir 2) *Vilniaus* šikiu jo vardu seniausias pavadinimas istoriniuose šaltiniuose, nes šiam reikalui nustatyti kitokių būdų ir priemonių nėra, nors, tiesa, šis *Vil-n-ia* l hidronimas ir toponimas kaip tik dviskiemenis ir tvirtapradės priegaidės tikrai yra senas.

1) Lietuvoje su visai išsivysčiusia geležies amžiaus kultūra susiduriame II amžiuje po Kr., — rašo I. Puzinas LE. VII. 98 p. O tai yra graikų geografo, astronomo ir matematiko Ptolemėjo (Klaudijaus; gyveno I-II amžiuje po Kr.) laikais, kada jis skelbė vakariečius baltus gr. *Galindai kai Sovdnói-Soodvnói "gal-iind-us ir sud-yn-ūs- sūdus-sūd-uv-iūs"*, net ir dar kokius kitokius baltus, ir žr. PB. "Sembos kraštovardis", (Straipsnis tilps KARYJE 1974 metais. Red.) Gi vidurinis geležies amžius apima 400-800 metus po Kr., taigi jis priešvinginis ir yra trukęs poptolemėjiniiais (I-II a.) ir priešvulfstaniniais (IXa) laikais, kada anglosaksų

keliautojas Vulfstanas ligi tol iš visų rašiusiųjų plačiausiai parašė apie aisčius-baltus ir Aisčių žemę pabrėžė kaip daugybės *pilių* ir jų vadų *kuningų* "karalių" šalį (Bg. III. 122-123 p.; J. Užpurvis, Lietuvių tautos istorijos šaltiniai. I. Klaipėda. 1938 m. 28-34 p.), ir žr. PB. "Karalius-kuningas", — Karys. 6, 7, 8, 9 nr. 1971 metais. Tada jau yra žinomos baltų kilties-genties-giminės padermės visos tautos, o patį laikotarpį galime vadinti sen. Lietuvos valstybės besiradimo pradiniais, bet aiškiais ženklais, Vulfstano IX amžiaus laikui valstybiškai jau besiorganizavusius vakariečius baltus prūsus (juos imant plačiaja prasme) ir rytiečius baltus lietuvius, nors (reikia tuoj net pabrėžti) mūsų specialistai profesionalai autoritetai bei enciklopedistai tuo tarpu ir kitaip, senoviškai, teberašo apie Lietuvos valstybės pradžią, kaip kad ir svetimieji istorininkai įprastiniu trafaretu.

Manau, kad archeologai ir kiti senovės tyrinėtojai galėtų sutikti, jog visas reikalas, taigi ir Vilniaus gyvenvietės jau buvimas galėtų būti konstatuojamas tikrai V amžiuje po Kr., greičiausia bei tikriausia, ir dar iš anksčiau, tik ne vėliau. O tai būta prieš VI amžiaus pradžią po Kr. (prieš 527 metų datą; Bg. III. 99 p. §43), kada jau buvo plūstinai prasidėjusi ir vykusi slavų migracija iš Dniepro ukraininio vidurupio baseino visų slavų protėvynės ir į šiaurę bei į vakarus, — taigi į rytiečių bei vakariečių aisčių- baltų jau seniai gyvenamąją teritoriją, kaip liudija ir net labai gausus baltų vietovardynas, jau turėjusią apščiai stiprių ir ryškių gyvenamųjų bei ūkininkaujamųjų punktų, kurių tarpe jau tikrai bus buvę Vilnius, Kaunas, Veliuona, Ašmena, Gardinas ir kiti.

Svarbus čia pats Nemunas su savąja Nerimi, geologiniais amžiais buvusiu Nemuno nuo Kauno į vakarus viso ilgo žemupio taip pat ilgu (510 km) tarsi augštupiu (anksčiau nemuniniams vandenims tekėjus į pietvakarius, ir žr. LE. XX. 172 p.; Stp. Kolupaila, Nemunas. Chicago. 1950 m.), kur nerinių versmių apylinkės iš savųjų vietovardžių nuostabiai baltiškos lietuviškos, betgi palyginti anksti buvusios paliestos anų iš užpriepčio atmigruojančiųjų rytinių slavų. O daugiau iš baltų senutėlės hidronimijos ir rytuose yra testamentiniai senavardžiai Dītvos- Cītvos- Tītvos- Tytuvos (ši pastaroji teka Lietuvos Žemaitijoje)- Dīdliavos (ši teka Mažojoje Lietuvoje), Kāunos, Klēvos (acer), Māžos, Mēdēs, Mītvos- Mītuvos, Nāros, Nevēžiai, Nōčios- Nōtēs . . . , garsiosios Širvintos (apėmusios ir visą platų lietuviškąjį Naugarduko regioną, ir dar žr. Gedimino 1323.I.25 metų laišką) ir dar kokie po mūsų šalį išsiblaškę Nemunų Nemunai. Prie nemuninės Neries ir pačio Nemuno vidurupio bei žemupio ir randame:

a) *Vilnius* Neries ir Vilnios-Vilnelės santakoje, Neries vidurupio kairiame — pietiniame šone bei Vilnios žemupio dešinėje — šiaurinėje pusėje, apie 100 km veik į pietryčius nuo Kauno, 175 km į žiemvakarius nuo Minsko, Minsko plačioji augštuma taip pat yra baltų hidronimų ir toponimų (net ir pačiame Minsko mieste), kaip ir nuo jos žiemvakesnė grandiozinė Ašmenos augštuma, žiemvakaryn pereinanti į Vilniaus augštumą ligi pat sostinės.

b) *Kauną* Nemuno žemupio pradžios ir Neries santakoje, Neries kairiame-rytiniame šone ir Nemuno dešiniame-šiauriniame krante, o *Kauno* vietovardis yra ir vandenvardis toli paplitęs;

c) Toje pačioje nerinėje — nemuninėje linijoje nuo Kauno apie 50 km į vakarus sutinkame naujojo akmens amžiaus vietovėje *Veliuoną* Nemuno augštame dešiniame-šiauriniame krante, ties Suvalkijos Sūduvos- Dainuvos taip pat lietuvišką žemę, tarp Armenos ir Gystaūsi upių žiočių, kur teka ir Nemuno dešinys-šiaurinis įtakas *Veliuonà*, o Veliuonos miestelyje vad. Gedimino kalne-piliakalnyje esąs palaidotas Lietuvos valstybės platintojas bei kultūrintojas ir jau modernių pilių statytojas rex Ged-i+mīn-as2, kariadamasu Vokiečių ordininkais žuvęs netoliese.

Veliuonos — Kauno — Vilniaus ir ties jais Nemuno — Neries baras stovi Vyt-ó+galų 1 (dvi), Diev-ó+galų 1 (dvi) bei Saud-ò+galos 1 ir Žem-ý+galų (dvi; viena pasinešusi Apuolės pilies link) bei Ram-ý+galos 1 (Tokie labiausia toponimai, bet ir hidronimų pasitaikant; atkreiptinas dėmesys į vietovardžių dvisandįskumą-dvišakniškumą, į jungiamuosius *y* ir *o* balsius, kirčio vietą, priegaidę, *antrąjį* +*gala* sandą, žodžio galo kietumą ir vietovardinį skambumą skanduotinai žodžiams lengvai skiemeniuojantis.) plataus vietovardinio komplekso pietuose, nusitęsiančio į šiaurę ir įsispraudusio ypač tarp (rytuose) nerinės Šventosios ir (vakaruose) nemuninės Jūros upės, to vietovardinio komplekso viduriu tekant nemuniniams Nevėžiui ir Dubysai. Nemuninė — nerinė linija su Veliuona, Kaunu ir Vilniumi aiškiai priklauso vienalyčiai vietovardinei kategorijai ano toponiminio komplekso pat pietinėje pusėje panemuniuose ir paneriuose sen. Lietuvos valstybės branduolyje, nusitęsiančiame per Nemuno vidurupį į pietus Gardino ir į pietryčius už Nemuno augštupio Naugarduko link, visur ir Širvintų hidronimų areale. Šią visą temiškai, keimarinę bylą istoriniu-etnografiniu metodu gal jau bent dabar imtų pradėti sudėtinai svarstyti ir aiškinti mūsų archeologai, istorikai ir etnologai. O tai net labai svarbus ir įdomus mūsų šalies atvejas, gal bus leista paminėti — užgriebiantis ir

Lietuvos Žemaitijos pajūriinių pamarinių žiemvakarių Apuolės pilies-tvirtovės čiabuvinį vietovardyną ir 853 metais tos pilies kuršių bei lietuvių įgulos apgynimą nuo šiaurinių germanų invazinės kariuomenės penkių parų apsiausties.

Visos trys Vilniaus, Kauno ir Veliuonos, greičiausia, yra vienalaikės ir senojo periodo gyvenvietės prie Neries vidurupio ir Nemuno žemupio. O Nemuno 150 km ilgio vidurupio pradžioje tokio pat laiko bus ir *Gardino* gyvenvietė, stovinti Vilniaus ir Kauno pusėje, taigii Namuno augštupio ir vidurupio susidūrimo šiauriniame krante, taip pat sen. Lietuvos valstybės kūrimosi branduolyje, kaip ir jau minėtieji miestai, *Gárdos* žemupio dešiniame-vakariniame krante tuoj link Nemuno vidurupio pradžios. Ten ne naujau slav. Gorodnianska, Horodnianska, Horodničanka ir ne iš tos slavybės verstinai Gardinė, Gardinėlė, Bet *Gárdà 1*, 4 upiokė, nes, mat, ir apslavintos lyties *Gard-in-as* 3 b anksčiau bus buvęs arba **Gárd-yn-as* [Ten vakariniuose baltuose, taigi ir lietuviuose vietovardžiams ir net asmenvardžiams pavardėms labai mėgiama *-yn*-priesaga, žr. A. Vanago Liet. Hidr. daryba 166-167 p.], arba iš anksčiau taip pat (kaip dviskiemeniai Vilnia-Vilnius, Kaunas) dviskiemenis **Gárdà 1*, 4, ar **Gárdaĩ 1*, 4. Baltų teritorijoje *Gard-* šaknies (kurios ženklų yra ir į vakarus nuo Gardino; jei būtų 1920.VII.12 metų maskvinės sutarties nustatytosios sienos išnagrinėtos ir istoriniu etnografiniu metodu, tai Lietuvos valstybės respublikos pietinėje sienoje tuoj būtų buvę susitinkama ir su *Gard-* šaknies baltiškaisiais vietovardžiais.] vietovardynas dar neturi atskiro aprašo istoriniu-etnografiniu metodu, o tai kartu būtų pravartu ir visos Mažosios Lietuvos bei net Prūsijos, taigi visos durburginės Prūsijos, taip pat ir Pomeranijos-Pamario reikalams.

Ligi šiol čia išminėtieji visi net stambūs ir reikšmingi punktai yra sen. Lietuvos valstybės branduoliniai ir centriniai rytų-vakarų paupinėje linijoje; jie senpiliai; jie ir tie, kurių nebus galėjusi paliesti pat pradinė slavų migracija, prasidėjusi iš užpripečio iš Dniepro ukraininio vidurupio baseino; žr. plg. žemėlapius LE. XXIV. 142 p. ir LE. VIII. 29 p. Taip pat įsidėmėtina, kad šie visi mūsų gyvenamieji punktai tebuvo prie Rusijos kolonizacinės imperialistinės valstybės politiniais šantažais prijungti tik paskutiniame, taigi 3-ame 1795 metų padalinime, — net ir kaip labiausia išlikusieji lietuviškiausi.

O Kristaus gimimo — V amžiaus laikotarpis (pustūkstantis metų) apskritai visoje baltų teritorijoje bus pasižymintis visur tuo, kad aisčių-baltų jau ir turima to laiko piliakalnių ir šiaip strate-

ginių vietų sutvirtinimų, pilių, iš kurių čiabuviai vystė savo ūkius ir gynėsi nuo rytinių bei vakarinių slavų ir šiaurinių bei rytinių germanų.

2) Vilniaus gyvenvietei-miestui *Vilniaus* vardas mūsiškių autoritetų kanceliarijos tepripažįstamas tik nuo 1323 gedimininių metų, kaip tų metų Gedimino laišakai datuoti; bet cirkuliarinio autoritetiškojo aprašo autoritetų sambūris irgi dar nėra lietuvių bendruomenei spausdintinai pranešęs nei "Išdiskutuoti", nei "vykdyti". Tokia vadų pasisavintoji taktika truputį nekaip atsiduoda, bet tai jau tik emigrantiškoji ir niekaip nebepagydoma liga. O ši 1323 metų data už 1251.VII.17 metus (žr. PB "Lietuva karalystė", — Karys. 1 nr. 1968 m. 6 p.) yra net per 72 metus jaunesnė ir už Lietuvos valstybės I-ąją 1772 metų padalinimą yra net maždaug per 450 (449) metų senesnė. Tai kas kur Lietuvoje atsitiko per aną 72 metų tarpo antrąją pusę, artėjantį Gedimino valdymo laiką? O jis valdė 1316-1341 metais = 25 metus, — vadinasi, 7 metus Vilnius lyg ir nebūtų buvęs Gedimino centrinis miestas ir apskritai Lietuvos valstybės sostinė. Kaip tai suprasti? Jei kas apsiimtų aiškinti, tai prašomas yra ši reikalą smarkiai šaltiniuoti, kad būtų šiuo, ar tuo patikima.

Bet *Vilniaus* miestas ir jo toks vardas užsienietiniam pasauliui tik jau turėjo būti žinomas iš daug ankstesnių laikų (žr. plg. "1"; baltų taūtos jau iš seniau ir net plačiai buvo žinomos ir jau iš seniai veikė Lietuvos valstybė), turint omenėje Vilniaus gyvenvietės net svarbioje ir kryžkelinėje vietoje jau buvimą V amžiuje po Kr. ligi 1323 gedimininių metų. Tokią *Vilniaus* vardo žinią ir randame bent apie X amžių po Kr., taigi bent per pus-tūkstantį (o ne per 823 m.) metų vėlesnę už Vilniaus gyvenvietės V amžiuje jau buvimą. Šitaip jau įmanomai suprantama, kad šiam (X a.) laikui centrinė Europa žinojo *Vilniaus* vardą ir patį Lietuvos reikšmingą miestą.

Bet LE. XXXIV. 210 p. įrašyta, kad X amžiuje anglosaksų epiniame paminkle yra paminėta "Wiolena and Vilna and Wala rices" (plg. sen. ag. rice "karalija, sritis"), bet, esą, "iš vardų panašumo galima būtų spėti, kad tai Veluona ir Vilnius, bet įrodyti, trūkstant kitų duomenų, tai neįmanoma". Nesmagu, kad iš ten nėra pateikto platesnio tekstelio, kuris galgi ir daugiau šviesos šiam reikalui būtų galėjęs paskleisti. Istorikams ir etnologams ateityje dar teks ir tai galvoje turėti.

Nėra abejonės, kad anglosaksų net įsakmiai minimas vietovardis *Vilna* yra Vilniaus miesto net žodiškai autentiškiausias pavadinimas: *Vilnia*, *Vilnius*; *Lietuvos Žiemgaloje pamūšninkuose senieji nius 1*; Lietuvos Žiemgaloje pamūšninkuose senieji žmonės tesako tik *Vilnia 1*; taip dar ir plačiau Lietuvoje tevadina. *Veluona* šaltiniuose yra vadina-

ma: *Welone*, *Weluna* ir kt. (LE. XXXIII. 323 p.; Aestii I. 271 p.), kur priebalsis *l*, žinoma, yra minkštas. O dokumentinė *Wiolena*, analizuota *Wiolen-en-a* lytis galėjo būti *Wel-ion-a, taigi natūraliai *Vel-ion-à* 3, lenk. Wilona, Wileny, Wielun, jei anglosaksiškas rašymas būtų galėjęs būti žodyje skiemenu balsyną kažkaip ar sukeitęs, ar stačiai saviškai lotyniškai-anglosaksiškai be ceremonijų palietęs. Apie Veluoną žr. Bg. I. 416, 515-516, II. 180, III. 544 p.; Lupež. 189 p.; gi dėl *-ion-* ir *-uon-* priesagos vandenvardžiuose A. Vanago Lietuvos TSR hidronimų daryba. Vilnius. 1970 m. 204-206 p. Vadinasi, anglosaksų X amžiaus rašytiniame palikime tikrai yra Vilnius ir Veluona miestai ir jų tokie pavadinimai.

"Wala rices", — šaltiniai nei Vilniaus, nei Veluonos pavadinimams nerodo šaknies *Val* (Wala), taigi tos "Wala karalijos, srities". O bus tik šitaip, kaip iš tolimesnio aiškinimo paaiškės. Anglų *wall* — siena, mūras, o lot *vallum* — pylimas, pylimas su aštriatvore, įtvirtinimas. Tai "and Wale rices" bus "ir karalijos-srities (kiti) pylimai — įtvirtinimai", taigi ir kitos pilys karalijoje-srityje: pvz. *Veluona*, kurią užsieniečiai bus kaip tik anksčiausia pažinę, ar sužinoję; įsakmiai gramatiškai tiksliai paminėtas *Vilnius* (Vilna); čia bus ir *Kaunas* bei kitos pilys karalystės-šalies panemunėse ir paneriuose. Bet ar *Lietuvos* vardas X amžiaus anglosaksų rašte yra kaip nors paminėtas. — be šio šaltinio nežinau. O išvada: *Vilniaus* vietovardis šaltiniuose jau buvo žinomas X amžiuje, taigi per 300 su viršum metų anksčiau už 1323 gedimininių metų datą. IX-X amžiais staiga smarkiai ima gausėti įvairios bei svarbios žinios apie aisčius — baltus ir jų gyvenamąją žemę. Šio laikotarpio žinios žinėlės pravarčios specialiai griebti ir tyrinėti nors kartą jau ištisina ir pabaigtinai, bet jos tepasiduoda gerai tyrinėjamos tik istoriniu-etnografiniu metodu, o tai yra net nepasisakydami pripažinę ir patys istorinkai ką savo berašydami.

Gairės Lietuvos sostinės Vilniaus proistorei ir istorijai:

V amžiuje po Kr. Vilniaus gyvenvietės konstatavimas;

X amžiuje *Vilniaus* miesto vardo pirmą kartą minėjimas rašytiniuose šaltiniuose ir

1323 metais (Šita data, žinoma, yra keleriais metais vėlesnė už tikrąją ankstesniąją irgi gedimininę datą, kaip buvo minėta ir šio straipsnio pradžioje.), anot rex Gedimino laiško žodžių — "Datum in ciuitate nostra Vilna MCCCXXIII — duota-leista mūsų mieste Vilniuje 1323 metais, bet pačiam Vilniui jau iš anksčiau buvus Lietuvos valstybės sostine.

1973.VIII.26

PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMAS LATVIJOJE LIGI 1950 METŲ

J.T.

Tokia tema rašo Dauguvos Vanagų žurnale A. Šilgalis, buvęs Latvių legiono generalinspekcijos štabo viršininkas.

1951 metais jis gavo vokiečių kalba raštą be parašo ir buvo prašomas tą raštą viešai spaudoje negarsinti. Yra duomenų, kad rašto autoriai yra buvę vokiečių kontražvalgybos pareigūnai, kurie ir po vokiečių kapituliacijos tose pat pareigose darbotvėsi partizanų eilėse.

Straipsnio autorius mano, kad 20 su viršum metų praėjus, rašto slaptumas yra nustojęs savo vertės, tad duoda jo vertimą. Nesusipratimams išvengti, vokiečių įstaigų pavadinimus ir jų sutrumpinimus jis palieka vokiškus. Raštas liečia visų trijų Pabaltijo valstybių partizaninę veiklą. Kadangi Latvija yra tų valstybių viduryje, tai veikimo centras buvo Latvijoje, tad aišku, kad daugiau žinių paduota apie latvius:

Po rusų įžygiavimo į Latviją, kuris laikas praėjo gan ramiai, kol pradėjo reikštis priešinimosi reiškiniai. Pradžioje pasyvaus, kurio branduolį sudarė Latvijos armijos karininkai, aizsargų organizacija ir studentai. Studentai skleidė tautinius-nacionalinius lapelius, bei laikraščius: "Latvių nacionalinė partija", "Laisvoji Latvija" ir kitus.

Sovietams svarbiausia rakštis — aizsargų organizacija, kuri buvo sudaryta pagal Suomų aizsargų (apsaugos) korpą. Rusų įžygiavimo metu aizsargams priklausė 68,000 iš jų 41,000 amžius nuo 18-45 metų, 3,000 virš 45 metų. Apginkluoti anglų "Ross" šautuvais ir vokiečių automatiniais pistoletais. Mobilizacijos atveju, buvo numatyta juos apginkluoti senesnio tipo sunkiaisiais ginklais, kurie atliko kariuomenę perginkluojant naujesnio tipo ginklais. Prie to dar buvo 11,000 (Jungschutzmaenner) ir 13,000 moterų pagalbinėms formacijoms.

NKVD savo darbą pradėjo nuo aizsargų, ypač vadovaujančio personalo ir apie 4000-4500 deportavo. Dalis likusiųjų spruko į miškus ne tam, kad iš pasalų užpildinėtų rusus, bet norėdami laikytis pasyviai, tikslu išgelbėti savo gyvybes.

Lietuvoje panaši, taikos metu ginkluota organizacija, buvo Šaulių sąjunga. Kaip sovietai ją vertino? Įžygiavus bolševikams, mūsų pareigūnai visai buvo kilnojami ir perkilnojami. Šio straipsnio autorius atsidūrė Kariuomenės Intendantūroje. Į sandėlį užėjo rusas su žaliomis petlicomis, ant

kurių turėjo įsegtą po vieną rombą, jų vadinamą špalu. Kreipiausi kaip į kapitoną. Jis pasakė: "Kiekvienam malonu, kad pavadina jaunesniu (suprask amžiumi). Jūs ir man tą malonumą padarėte. Tuo pat esu ir užgautas, nes mano laipsnį ir tarnybos padėtį pažeminote. Aš esu ne kapitonas, bet intendantas 3-čio rango, kas lygu pulko vadui". Paaiškino, kad žalios petlicos reiškia intendantą, o vienas špalas — 3-čią rangą. Reiškia, buvo aukštas pareigūnas.

Tuo metu šauliai atvežė vežimą intendantūros turto, k.t., šautuvų diržus, šovininės, durtuvų pakabas ir kitką. Intendantas paklausė: "Kas čia tokie gražina tokį turtą, juk kariuomenė nedemobilizuojama". Sužinojęs, kad šauliai, pasakė: "Tai tie svoločiai, o kur jų šautuvai, kad tik diržus ir tuščias šovininės gražina?" Paaiškinau, kad ginklai ir šaudmenys, pagal mūsų tvarką, laikomi kituose sandėliuose, jie ten ir gražino. Intendantas sako: "Jeigu mes būtume žinoję, kad po kiekvienu krūmu sėdi ginkluotas, tai mes būtume labai atsargiai ir lėtai per jūsų kraštą žygiavę, nes kiekvienu momentu galėjai gauti kulką į pakaušį. Mes tai patyrėme iš Suomų negarbingo kovojimo būdo". Pasakiau, tai jūs taip ir nežinojote apie mūsų šaulius? Atsakė:

"Apie tuos svoločius žinojome, kad jiems vadovauja karininkai, kad vykdomi lauko pratimai ir šaudymai. Manėme, kad jie susirenka prie kariuomenės dalinių, atlieka pratimus ir išsivaikšto. Jei kas sakydavo, jie namuose turi ginklus — tai, manėme, tik dėl propagandos. Pas mus toks reiškinys būtų neįsivaizduojamas".

Po poros savaitių buvau nukeltas į Vilnių, ten korpusinio artilerijos pulko štabo viršininko pavaduotojas, rusas kapitonas, apie mūsų šaulius kalbėjo tais pat žodžiais kaip ir Kaune intendantas 3-čio rango, tik nevarėjo žodžio svoločiai. Matyt, apie mūsų šaulius tokią nuomonę turėjo aukštoji rusų vadovybė. Ji sklido po visas ginklų rūšis.

Grįžtant atgal prie temos, latviai pabėgę nuo NKVD į miškus, aktyviai prieš bolševikus pradėjo reikštis tik vokiečiams įžygiuojant į Latviją. Viena 100 vyrų grupė, vadovaujama plk. Kripeno užpuolė rusus ant plento Ryga-Pskovas. Tame rašte buvo nurodytos vietovės kur veikė karininkų ir aizsargų vadovaujamos grupės. Buvo ir "X", "Y" vadinamų organizacijų.

Įdomesnė organizacija "Kurelis". Jos pavadinimas kilo iš jos vado gen. Kurelio pavardės. Generolas, įsitaisęs vokiečių kontražvalgyboje, savo veiklai turėjo mažas grupes. Jis organizacijai buvo tik išorinė figūra, o organizacijos siela buvo jo štabo viršininkas kpt. Upelnieks. "Kurelis" oficialiai veikė prieš raudonuosius, o neoficialiai, virš etati-

niai buvo telkiami miškuose, nepriklausomybės atstatymo momentui.

Vokiečių SD (saugumo organizacija) patyrusi "Kurelio" veikimo tikslą, norėjo vadą su visu štabu areštuoti. Generolas, tačiau, būdamas Wehrmachto žinioje, turėjo didelę galią ir SD prieš jį liko bejėgė.

Vokiečiams pradėjus nesisekti ir jų pasitraukimo atveju, gen. Kurelis su savo grupelėmis turėjo likti Vidzemėje — bolševikų užnugaryje ir veikti ten savistoviai, priklausant SD su užtikrintu radio ryšiu. Kontražvalgyba jam buvo palikta tik tiek, kiek reikalinga frontui. Jis, tačiau, nepasiliko Vidzemėje, bet persikėlė į Kurzemę, nes jo paties tikslai buvo kitoki. Atsidūrus tokioje padėtyje, SD jį ir jo štabą areštavo. Gen. Kurelį, turėjusį apie 70 m. amžiaus, išvežė į Vokietiją. Jo prisipažinimu, jis savo vyrų miškuose paliko 800, o SD daviniais, jų buvo apie 5,000.

Toliau karui nesisekant, vokiečiai pradėję organizuoti Pabaltijo valstybių legionus. Latvių, į taip vadinamą, "Latvių legioną ir pasienio apsaugos pulkus" savanoriškai įsijungė apie 30,000 vyrų. Legiono 19-tą (latvių) SS diviziją sudarė daugumoje savanoriai. Vėliau, 1944 m. buvo suformuota 15-ta (latvių) SS divizija, į kurią vyrai buvo pašaukti prievarta. Ši divizija Rytų fronte nekaip tepasižymėjo. Vokiečiai nutarė pervežti ją į Vokietiją tolesniam apmokymui. Latvių "Pasipriešinimo Judėjimas", tokiam latvių pajėgų įjungimui į vok. SS išvystė stiprų pasipriešinimą. To pasėkoje, prieš susodinant 15-tą diviziją į laivus, ketvirtadalis vyrų dezertyravo į miškus. Susodintieji į laivus buvo nuvežti ne tolesniam apmokymui, bet į Vakarų frontą. Jų padėtis buvo aprašyta straipsnyje "Latvių karinės organizacijos — "Dauguvos Vanagai" iševijoje veikla". Karys 1972 m., 9 nr.

19-tos (latvių) SS divizijos vadas plk. Lobe, buvęs Karo Mokyklos lektorius, buvo todėl gerai žinomas ir populiarus daugelio karininkų ir kareivių tarpe. Ir jis buvo tos nuomonės, kad jėgas reikia taupyti tautos tikslams. Kreiptasi į Lobę, kad jis duotų sutikimą steigti naują organizaciją jo vardu. Jis sutiko ir atsirado organizacija "Lobe". Greitai pasirodė ir naujos organizacijos pasekmės. Atvykstantieji į Lobės štabą, buvo informuojami apie organizacijos tikslą ir sužinoję jį, sprukdavo į miškus. Pradėjo dezertyruoti ir 19-tos divizijos kariai. Miškuose veikė ir rusų parašiutininkai. Prasidėjo akcija prieš vokiečius. Latviai partizanai išlaisvindavo iš bolševikų belaisvius vokiečius ir nusiavedavo juos į miškus. Kaip pavyzdį, rašte nurodo grupę vokiečių tiekėjų patekusių į raudonųjų nelaisvę ir uždarytą Rygos prekių stotyje. Latviai iš ten

išlaisvino 60 vokiečių ir nusivare juos į mišką. Nesutikusius prisidėti prie partizanų, gražino atgal rusams.

Pabaltijo kraštų gyventojai manė, kad karui pasibaigus, bus atstatytos jų nepriklausomos valstybės. Apie tai patyrę Anglai, į Pabaltijį paskleidė agentus su šūkiu: "Karas eina prie pabaigos, pabaltiečiai, netalkininkaukite vokiečiams, bet taupykite jėgas valstybių atkūrimui."

Vokiečiai griebėsi stiprios akcijos. Susekė pagrindžio spaudą, veikiančias prieš vokiečius organizacijas bei grupes ir jas sunaikino. Taipogi paskelbė, kad taip bus padaryta ir su partizanais, esančiais miškuose, jeigu neatsilieps į jų skelbiamą amnestiją. Gyventojams tarpininkaujant, iš miškų buvo ištraukta apie 600 vyrų. Vokiečiai laikėsi žodžio, jų nebaudė, bet įjungė juos į statybos batalionus.

Lygiagrečiai tai skelbiamai amnestijai norėdami patraukti į savo pusę daugiau pabaltiečių, vokiečiai sugalvojo planą, vadinamą, "Eiche, Katja I ir Katja II". Šiais pavadinimais buvo šifruotos Pabaltijo valstybės: Estija, Latvija ir Lietuva. Tas planas turėjo būti skelbiamas Anglijos vardu, neva, papildant pirmiau per agentus paskleistą šūkį...

Pagal tą planą, Anglai skelbia: "Karas eina prie pabaigos. Anglija su Sovietų Sąjunga buvo susitarusios tik tam, kad nugalėtų Hitlerį, bet nemano Sovietams užleisti bet kokią Europos dalį, ar kampaną. Sovietų Sąjunga, įžengusi į kurią Europos dalį, nenorės išeiti. Anglijai nepatogu bus viešai eiti į konfliktą su savo sąjungininke — Sovietų Sąjunga. Tad Vakariečiai, pasirašydami taikos sutartį su vokiečiais, bus įpareigoti Sovietus išstumti iš Europos. Vieniems vokiečiams tai padaryti būtų nelengva. Tad "Eiche, Katja I ir Katja II", pačios turės veikti savo teritorijose. Dabar jau laikas pradėti su vokiečiais bendradarbiauti. Vokiečiams apie tai yra užsiminta". Kad tokiam planui pabaltiečiai daugiau tikėtų, vokiečiai, besitraukdami, iš anksto numatytose užleisti vietose, partizanams rengė ginklų bei sabotažo priemonių sandėlius, vadinamus "Depot".

Tokį planą sukūrė "Hauptquelle" ir patiekė 1944 m. sausio mėn. tuometiniam Rytų fronto kontražvalgybos viršininkui (Chef der Abwehr II), generalinio štabo pulkininkui Freitag von Loringhoven. Jis, tą planą rimtai apsvarstęs pradžioje pritarė, bet, galų-gale, atmetė, nes jis numatytas skleisti per agentus, ko pasėkoje kontražvalgybos (Abwehr II Stellen) ir SD darbas būtų apsunkintas, nes negalėtų susigaudyti kur tikrieji agentai ir kur maskuotieji. Praktiškai, gyvenime, nuo to plano nebuvo daug nukrypta.

Matomai, šis planas kuriuo nors būdu ir buvo skleidžiamas, nes jo spausdintą kopiją Vakaruose gavo ir A. Šilgalis. Tokios Anglijos ir Vokietijos propagandos pasėkoje, visų 3-jų Pabaltijo valstybių partizanai ir karui pasibaigus laikėsi iki paskutiniųjų, vis laukdami pagalbos iš Vakarų.

Numatytuose sandėliuose — slėptuvėse (Depot) buvo dedama: a) Ginklų Depote: 10 rusiškų šautuvų, 440 šovinių, 3 rusiški kulkosvaidžiai su 6 juostom po 2580 šovinių kiekvienam kulkosvaidžiui, 10 rusiškų automatinių pistoletų su 42 šoviniais kiekvienam, 8 vėk. šautuvai su 150 šovinių kiekvienam, 2 vok. automatiniai pistoletai su 42 šoviniais kiekvienam, 2 lengvi vok. granatsvaidžiai su 98 granatom kiekvienam. Be to — ryšio priemonės bei darbo įrankiai. b) Sabotažo Depote: apie 12 kg. sprogdinimo vielos 30-čiai deginimo valandų, sprogdinimui patronai, uždegimo priemonės, degantieji puodai, laiko degtuvai, darbo įrankiai ir ryšio priemonės. Sabotažo Depotai įruošiami arti sabotuojamo objekto.

Visi Depotai gerai užmaskuoti. Jų suradimo vieta smulkiai aprašyta, padaryti škicai ir 4 fotografijos, planas 1:75000. Rygos apylinkėse tokių Depotų buvo: Ginklų apie 25, Sabotažo 20, specialiai geležinkeliams sprogdinti — 15. Šių įrengimų akcijai baigiantis Depotai dar buvo papildomi, bei išdalinti į mažesnius. Depotus įrengti buvo pavesta "Abwehrstelle Riga".

Vokiečiams visiškai nebesisekant, einant prie kapituliacijos ir nenorinti patekti į komunistų nelaisvę, žinant, kad iš jos vargu ar išsiliuosuos, jie bėgo į didesnius miškus. Ventspilės apylinkėje 1945-1946 m. miškas taip buvo prisotintas vokiečiais ir kitais partizanais, kad pora savaičių maisto jie galėjo gauti tik po dvi bulves į dieną ir miškas vadinosi "Tylusis Miškas".

Naktį, prieš paliaubas, vokiečiai atleido 19-tą latvių diviziją ir kitus jų žinioje buvusius dalinius. Kapituliacijos momentu 19-ta divizija buvo Saldus-Dobelės rajone, kad nepatektų bolševikams, paleido ją į miškus. Vyrų joje tada buvo 4-5000. Mažai jų dalelei pasisekė pasprukti į Švediją.

Miškuose pradžioje veikė būriai iki 300 vyrų prieš kuriuos bolševikai kartais pavartodavo artileriją. Toks būrys 1948 m., trumpam, buvo užėmęs Rezeknės miestą. Vėliau, kad lengviau išsimaitintų ir norėdami šilčiau apsirengti, būriai išsisklaidė po 10-12 vyrų.

Partizanų pasipriešinimą ištiko rusų prieš pastatyta akcija: 1. Mišku šukavimas su policijos šunimis, 2. Amnestija, skelbianti atleidimą nuo bausmės ir kitoki viliojanti siūlymai, 3. Registracija ir kiti administraciniai atlyginimai, 4. Deportacija, 5. Kolektivizacija.

Po tokių skelbimų partizanų veikimas apsiribojo. Jie dar vis laikėsi vieningi miškų masyvuose. Vėliau, dažnam rodėsi reikia pasinaudoti amnestija ir pradėti normalų gyvenimą. Tuos, kurie iš miškų išėjo ir užsiregistravo, vėliau deportavo, o sugautus nuteisė po 25 metus sunkiesiems darbams.

Pabaltiečiai partizanai pasieniuose vieni kitiems talkininkavo. Gaudymo metu latviai prisijungė Lenkijoje prie lenkų partizanų, Lietuvoje — prie lietuvių Vilniaus apylinkėse ir net Rytprūsiose.

Viso to pasėkoje A. Šilgalis teigia, kad latvių tauta visuomet yra pasiryžusi grumtis dėl savo nepriklausomybės, bet kartu pripažįsta ir tautos silpnybę, su fanatišku užsidegimu okupantams talkininkaujant, nešti bereikalingas ir nepakeliamas aukas. Jo manymu, Vakariečių su Sovietais karo atveju, latviai turėtų žinoti: 1. Kad kiekvienas išsišokimas neš bereikalingas aukas. 2. Kad Vakariečių karo tikslas derintųsi su Latvijos nepriklausomybės atstatymu. 3. Geras propogandinis pasiruošimas, turėti gerus ryšius ir centrinę savo vadovybę. Reikia laukti, kad pasipriešinimo banga, reikiamu momentu, vėl pasireikš buvusių karių, aizsargų ir studentų tarpe. Tačiau, bendrai paėmus, jų skaičius tesieks kelis tūkstančius. Pradžioje galės pasireikšti tik sabotažo veiksmais ir iš pasalų užpuldinėjimais.

Kodėl latviai veržėsi į tą legioną? Pirmojo Pasaulinio karo metu jie iš caro gavo leidimą ir suorganizavo Latvių Šaulių pulkus bei brigadas ir atkakliai savo tėvų žemėje kovojo prieš vokiečius, kad rusams karą laimėjus už tai galėtų Latvijai pareikalauti nepriklausomybę ar bent autonomiją. Formuodami legioną, jie to pat tikėjosi, vokiečiams išėjus nugalėtojais. Tačiau, abiem atvejais turėjo didelius nuostolius ir nieko nelaimėjo. Dėl legiono suorganizavimo didesnioji latvių dalis yra nepatenkinta ir priekaištauja jo organizatoriams.

Šia proga pravartu peržvelgti kaip vokiečiai organizavo Lietuvių legioną. Lietuvos kariuomenės plk. ltn. Kynas, būdamas vokiečių kilmės, buvo repatrijavęs į Vokietiją. Karui prasidėjus, eidamas vertėjo pareigas, jis atlydėjo Wehrmachtą iki Vilniaus. Kynas čia buvo paliktas iki atvyko vokiečių civilinė valdžia ir paėmė savo žinion.

Vokiečių SS policijos Vilniuje vadas, Kauno vokiečių valdžios buvo įpareigotas suorganizuoti Vilniuje Lietuvių legioną, neliečiant karių tarnaujančių Savisaugos daliniuose. SS vadas pasišaukė Kyną ir įsakė jam patiekti Vilniuje gyvenančių, ypač vyresniųjų buvusių Lietuvos karininku sąrašą su jų adresais. Pirmoje eilėje, nurodyti įstaigų adresus, kuriose karininkai dirba. SS vadui Kynas patiekė 25 karininkų sąrašą. SS vadas jam įsakė kiekvienam parašyti lietuvių kalba sekančio turinio raštą: "Tams-

tą prašau atvykti svarbiam pasitarimui į policijos SS įstaigą". Nurodytas įstaigos adresas, diena ir valanda.

Raštus, su SS policijos vado parašu, policininkai išnešiojo į įstaigas ir įpareigojo adresatams juos įteikti neanksčiau 30-45 minutes prieš nurodytą laiką prisistatyti SS įstaigoje. Laikas buvo apribotas tam, kad kviečiamieji neturėtų galimybės susisiekti ir pasitarti.

Prie SS įstaigos stovėjo 2 sunkvežimiai ir prie jų po kelis ginkluotus SS pareigūnus. Iš už kampečių nedrąsiai pradėjo rodytis kviečiamieji. Susiėję keli, diskutavo eiti, ar ne. Nutarta eiti. Vienas, buvęs kavalerijos plk. ltn. V., pabūgo ir nėjo. Turėjo rinktis salėje, antrame aukšte. Ant kas 4-to laiptelio stovėjo vienas prieš kitą ginkluoti sargybiniai, ne pagarbai atiduoti, bet gąsdinimui. Iš 25 kviestų, 21 atvyko: 2 plk. ltn., keli majorai, daugiau kapitonų ir 1 leitenantas. Įėjęs mūsų buvęs plk. ltn. Kynas paprašė stoti eilėn pagal vyresniškumą. Dešiniajame sparne atsistojo plk. ltn. Vizbaras-Paškevičius, kairiajame — ltn. Alksninis.

Kynas atsisėdo prie lango priešais mus ir sakė: "Tur būt, p. p. karininkai žinote kokiam reikalui čia esate pakviesti". Vienas atsakė: "Iš kur mes galime žinoti, jeigu rašte nepasakyta". Kynas: "Jeigu nežinote, tai paaiškinsiu, turėsite organizuoti legioną". Kitas atsakė: "Mes legiono nenorime". Kynas: "Žinote, artėja bolševikai, norite, kad mes jus gintume". Kitas paklausė: "Ką tai reiškia mes ir jūs?" Kynas: "Aš esu galutinai apsisprendęs už vokiečius, einu su jais ir dabar esu vokietis". Su vokiečiu kalbėti grupė įgaliojo Vizbarą ir nurodė kaip.

Įėjus SS vadui, Vizbaras davė komandą: "Tamsos karininkai". Kynas ėjo vertėjo pareigas. SS vadas, pradėdamas nuo dešiniojo sparno, kiekvienam paspaudė gan tvirtai ranką ir atsistojęs ties viduriu, prabilo beveik pažodžiui šiais žodžiais: "Jūs garbingi lietuviai karininkai dabar dirbate ne savo profesijoje. Žinau, kad ne profesijos darbas malonumo nedaro. Dabar jums suteikiama proga vėl įsijungti į savo profesiją organizuojamame Lietuvos legione. Jūs kaip vyresnieji būsite legiono vadovai ir kaip pirmieji turėsite daug ir gerų privilegijų. Žemesnis personalas ir kareiviai bus pašaukti. Apie jūsų sutikimą už valandos turiu raportuoti į Kauną. Prašau pasisakyti.

Vizbaras padėjo už palankų mūs čia susirinkusių įvertinimą ir pareiškė: "Mes mielu noru stotume į legioną ar kitą karinį dalinį, jeigu šauktų Lietuvos suvereninė vyriausybė". Vokietis sušuko: "Be politikos! Mes esame kariai ir politika ne mums. Vyresnius prašau į kitą kambarį".

Kabinete stovėjo didelis, žemas, apskritas stalas. Ant jo — specialios dėžutės su cigarais ir cigaretėmis. Aplink stalą — odiniai foteliai. Prašė sėstis ir vaišintis rūkalais. Adjutantas atnešė kiekvienam po rašalinę, plunksnakotį ir anketą. SS vadas, žiūrėdamas į laikrodį, ragino greičiau apsispręsti ir pasirašyti. Čia, apart Vizbaro, pasisakė ir kiti. Vėl iškilo suvereninės vyriausybės klausimas. SS vadas ramiu balsu atsakė: "Aš jau sakiau: — be politikos". Žinojome, kad SS yra politinė organizacija, tad buvo paklausta: "Kodėl legionas formuojamas prie SS, o ne prie Wehrmachto, nes mums kariams artimesnis yra Wehrmachtas". SS vadas atsakė: "SS yra tas pats Wehrmachtas, tik neturi aviacijos ir laivyno". Buvo ir toks klausimas patstatytas: "Kodėl taip staigiai, nes išvykstant turi pasirūpinti šeimomis, nes kai kurių yra nepakenčiamoje padėtyje". Vokiecis atsakė: "Kariai sprendžia greitai ir jiems pirmoje eilėje valstybė — ne šeima". Tad ir vėl atsakyta: "Neturint vyriausybės nėra ir valstybės". Į tai jis atsakė: "Valstybė — Reichas". Po to klausė kiekvieną atskirai: "Pasirašai?" Stumdamas anketą nuo savęs į vidurį stalo, kiekvienas atsakė: "Ne". Dar pažiūrėjęs į laikrodį, vokiecis liepė eiti atgal į salę. Einant į salę, pro mus vedė likusius į kabinetą. Eidami pasakėme, kad nesutikome pasirašyti. Anoji grupė atsakė, kad taip pat nesutiks. Antrąją grupę nesodino, tik paklausė ar sutinka pasirašyti į legioną, atsakius — ne, buvo liepta grįžti į salę.

Salėje visi išsirikiavo. Atėjęs SS policijos vadas vėl prabilo: "Jums norėjau gero, bet gaila, mano siūlymo nepriėmėte. Manau, jūs karininkai, duosite ir išlaikysite garbės žodį, kas čia buvo kalbama, išėję niekam nesakysite, neišskiriant ir šeimos". Vėl padavė visiems ranką, bet jau be paspaudimo ir pasakė: "Man nebereikalingi, galite eiti".

Ta pačią dieną ir valandą, tuo pat reikalu, Kaune buvo sušaukti ten gyvenę karininkai. Lyg susitarę su vilniškiais, ir jie tais pat motyvais atsakė nuo legiono organizavimo.

Prie SS įstaigos sunkvežimiai tebeurzgė. Tur būt, vienintėlis buvo plk. ltn. V., kuriam buvo neišduota susirinkimo paslaptis. Jis tuoju prisistatė ir jam buvo atsakyta: "Nori žinoti, eik į SS įstaigą".

Savo tarpe turėjome alaus bravoro direktorių. Mažomis grupelėmis, įvairiais keliais eidami, susirinkome bravoro raštinėje pastudijuoti, kas toliau daryti. Prieta išvados, kad darbovietę apleisti nenaudinga, bet savo bute bent porą savaitių nenakvoti. Tame laikotarpyje keletas rastų bute, buvo areštuoti ir išvežti į Vokietiją.

Ir taip, vokiečiams nesutikus atstatyti Lietuvos suvereninę vyriausybę, negavo jie ir legiono.

NAPOLEONO KARO VEIKSMAI LIETUVOJE

A. BUDRECKIS

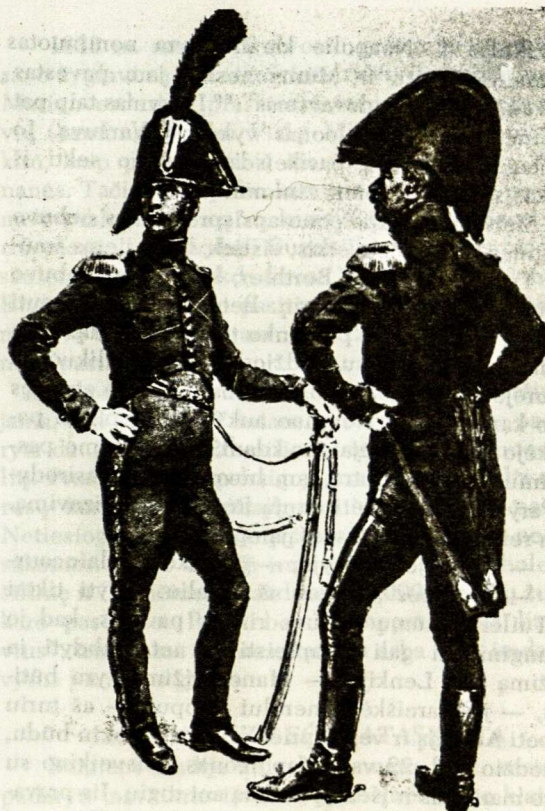
VI DALIS (Pabaiga)

11. NUO BEREZINOS IKI PRŪSŲ

Po perėjimo per Bereziną daugiau neįvyko reikšmingų kautynių. Caulaincourtas aimanavo, kad "mes neturėjome lietuvių kazokų." Didžiosios armijos likučiai išnyko dėl kazokų puldinėjimų ir žiemos speigų. Davout ir Eugenijus traukė vakaruosna pro Zembiną. Lapkričio mėn. 29 d. Napoleonas pasitraukė su gvardija. Po jo slinko Victoras ir Ney. Tuo pat metu prancūzai apleido Glubokus ir traukėsi atgal į Daukšyčius, norėdami sueiti su Napoleonu prieš Vilnių, bet jų 11,000 junginys taip pat byrėjo. Pavyzdžiui, jau lapkričio 30 d. IX korpas sumažėjo iki 60 raitelių ir 3,300 pėstininkų. Pradžioje pasitraukimas vyko labai lėtai, bet įvykiai privertė armijos likučius paskubėti. Mat, lapkričio mėn. 29 d. generolo Lenskojaus vadovaujama rusų kavalerija pralenkė prancūzų vorą ir užpuolė Plečeničius prie prancūzų žygio kelio. Rusai beveik pagavo sužeistą maršalą Oudinotą. Bet šis patvarus karžygis, nepaisydamas žaizdos, sutelkė 15 kareivių ir privertė priešą pasitraukti iš Plečeničių. Visvien, šis incidentas išpėjo prancūzus, jog pavojinga yra delsti.

Per sekančias keturias dienas vyko nuolatiniai ariergardo susirėmimai su priešu. Čičagovo armijos generolas Čaplicas su korpu sekė prancūzus įkandin iš paskos, o Vitgenšteino jėgos žygiavo lygiagrečiai su Napoleono maršrutu. Gruodžio 2 d. dar buvo 13,000 ginkluotų prancūzų rikiuotėje. Orui blogėjant, armijos dezorganizavimas ėjo spartyn. Gruodžio 3 d. štabas pasiekė Maladečną. Armijos užpakalyje maršalas Victoras nenorom pavadavo pavargusį Ney, ariergardo vadą. Prieš keletą dienų Ney komanda sumažėjo iki 100 karių. Ney nusprendė perduoti III korpo erelius (standartes) imperatoriškajam štabui globoti.

Maladečnoje Napoleonas padiktavo kampanijos paskutinius įsakymus. Jis taip pat sukomponavo ilgoką "Didžiosios armijos 29-tąjį biuletinį", ir jį išsiuntė į Paryžių spausdinimui. Šio dokumento tikslas buvo pranešti visuomenei apie kariuomenės žlugimą Rusijos tyruose ir užbėgti už akių aliarmistų laiškams. Jis atidengė nemaža tiesos apie armijos tikrąją padėtį, bet turinys buvo perdėm atsargus. Napoleonas teisinosi, jog oras buvo di-

Lietuvių ulonai paradinėje uniformoje, 1812 m.

džiausias kaltininkas. Tai iš dalies buvo teisybė, bet baisūs speigai neprasidėjo iki Berezinos perėjimo. O armija jau patyrė didžiausius nuostolius dar prieš tai. Biuletenis užsibaigė keistoku sakiniu: "Jo Didybės sveikata negalėtų būti geresnė".⁶⁸ Be abejo šituo pareiškimu Napoleonas norėjo nuslopinti Maletto sąmokslą, girdi, imperatorius žuvęs Rusijoje.

Gruodžio 5 d. anksti rytą, Napoleonas pasiekė Smurgainius. Čia 19 valandą jis sušaukė paskutinį pasitarimą su savo maršalais. Miuratas, Eugenijus, Berthier, Lefebre, Bessieres, Mortier, Ney ir Davoutas buvo pakviesti. Napoleonas atvirai pasisakė, esą, jis nusprendęs, kad laikas jam palikti armiją ir grįžti į Paryžių. Napoleonas pareiškė, kad jį Prancūzijos palydės Caulaincourtas, Duroc, Lobau, tarnas Rustamas ir lenkas vertėjas. Juos lydės neapolitanų kavalerijos palyda. Konvojus susidarytų iš 3 vežimų, miegamosios karios ir 2 brikelių. Imperatorius keliaus apsimetęs Caulaincourto pirmuoju raštininku. Napoleonas norėjo patydomis pasitraukti, todėl jo išvykimas turėjo būti nuslėptas bent keliom dienom. Čia paslaptis buvo be reikalo, nes imperatoriaus įsakymas skelbė:

“Artikulas 1. Neapolio karalius yra nominuotas generaleitenantu ir Mums nesant jam pavestas *la Grande Armee* vadovavimas”.⁶⁹ Įsakymas taip pat paminėjo, kad Napoleonas vyksta į Varšuvą. Jo adjutantai kasdieną pasikeisdami turėjo sekti iš paskos su naujausiomis žiniomis.

Maršalams Napoleono apsisprendimas nebuvo staigmena, bet jo poveikis, vistiek, buvo jiems smūgis. Ypačiai užsigavo Berthier, kodėl jam nebuvo leista palydėti imperatorių. Bet visi maršalai sutiko, kad Napoleonas pasirinko tikslingą kelią. Visų pirma, jo buvimas su Didžiosios armijos likučiais neturėjo jokios praktiškos naudos. Jis buvo atvedęs savo kareivius iki Nemuno aukštupio ir pilnai pasitikėjo savo padėjėjais vykdant pasitraukimo paskutinius etapus. Antra, jam buvo svarbu pasirodyti Paryžiuje ir pradėti naujų armijų mobilizavimą. Jam reikėjo paguosti viešąją opiniją.

— Esamoje padėtyje, — jis sakė Caulaincourtui, — Europos vadeles aš tegaliu laikyti tiktai iš Tuileries rūmų.⁷⁰ Buvo rimtas pavojus, kad jo sąjungininkai gali jį apleisti ir net stabdyti jo grįžimą per Lenkiją. — Mano grįžimas yra būtinas, — jis pareiškė generolui Rappui, — aš turiu daboti Austriją ir veikti prieš prūsus.⁷¹ Tokiu būdu, gruodžio 5 d. 22 val., Napoleonas atsiveikino su savo maršalais ir įsėdo į karietą ant rogių. Jis pravažiavo paskubomis pro Vilnių, vyko į Kauną, į Marijampolę ir po 5 dienų jau buvo Varšuvoje. Gruodžio 14 d. atsidūrė Drezdene, o gruodžio 18 d. vakare atvyko į Paryžių.

Jei politiniu ir kariniu atžvilgiu Napoleono nuosprendis grįžti į Paryžių buvo pateisinamas, tai Miurato paskyrimas Didžiosios armijos vadu buvo klaida. Princas Eugenijus de Beauharnais buvo populiariausias už Miuratą kariuomenėje. Pagaliau drąsumas ir Miurato bravūra, bei išdidumas tiko daugiau ofenzyvai negu skausmingam pasitraukimui. Be to, po neryškios pradžios, kampanijos metu Eugenijus parodė tikrą karvedžio talentą. Antra vertus, Berthier rėmė Miurato paskyrimą. Deja, Miurato pasirinkimas buvo blogas. Įvykiai ir žiaurusis oras prislėgė Miuratą ir jis nebuvo veiksmingas.

Kadangi Napoleono pasitraukimas buvo apgaubtas paslaptingumu, visi Vilniuje, tiek lietuviai, tiek svetimtaučiai, tiek prancūzų valdininkai — buvo staiga tokios padėties apvilti. Jie nežinojo apie Didžiosios armijos tragediją iki jos likučiai atšlubčiojo į Lietuvos sostinę. Napoleono genijaus neklaidingumo mitas jam buvo padėjęs ir suklaidinęs priešus. Tačiau Seguras teisingai pastebėjo, kad pasitikėjimas Napoleono genialiskumu užliūliavo jo draugus klaidingu saugumu, nes Vilniu-

je, kaip ir anksčiau Maskvoje, niekas nepasiruošė bet kokiems veiksams ar įvykiams.

Paskutinis prancūzų pasitraukimo etapas buvo baisus. Termometras gruodžio 5 dieną nupuolė iki 27 ar 28 C laipsnių žemiau nulio (16 ar 17 F laipsnių). Tūkstančiai kareivių, galvodami, kad jie Lietuvoje jau išsigelbėjo, krito negyvi. 60,000 karių pasitraukė per Berezinos tiltus. Dar 20,000 rekrūtų prisidėjo prie jų ties Maladečna. Iš tų 80,000 karių pusė žuvo, daugumas — pakely tarp Maladečnos ir Vilniaus. Vien tiktai kely iš Smurgainių į Vilnių žuvo daugiau 20,000 karių! Nemaža žuvo ir rusų. Tarp gruodžio 8 ir 10 d.d. prancūzų armijos likučiai atšlubčiojo į Vilnių, kur jie rado arodus: daugiau kaip 4 milijonus porcijų biskvity, mėsos, rūbų ir ginklų. Bet jie čia nerado užuovėjos.

Seguras aprašo vaizdą: “Lietuvos sostinė visiškai nežinojo apie mūsų nelaimę, kai staiga 40,000 sušalusių vyrų užplūdo jos gatves aimanomis ir veiksmis.” Apdriskę kareiviai sukėlė riaušes ties miesto vartais. Minios spaudimas buvo toks baisus, kad daugelis karių buvo sutrypdyti po kojom. Šimtų šimtai nusilakė, ištuštindami visas konjako ir spirito atsargas. Tie sušalo Vilniaus gatvėse. Bėganti minia apiplėšė miestą, daug grobio atsiatsigabento iš Maskvos ir Rusijos išsimėtė gatvėse. Sakoma, kad jei miesto pastatai nebūtų buvę mūriniai, tai minia būtų patį miestą išardžiusi. Ligoninės buvo pilnutės ligonių ir sužeistųjų. Po tokio siautėjimo vien tik Bazilijonų vienuolynas palaidojo 7,500 lavonų.

Nors Napoleonas buvo įsakęs Miuratu leisti kariams pailsėti 8 dienas Vilniuje, tačiau kazokų puldinėjimai taip sunervino Neapolio karalių, kad jis davė įsakymą apleisti Vilnių gruodžio 9 d. naktį. Jis paliko 20,000 sužeistųjų Vilniaus ligoninėse ir vienuolynuose. Gruodžio 10 d. 10 val., po ataklaus pasipriešinimo, maršalas Ney iš Vilniaus pasitraukė su ariergardu. Rusams įėjus į miestą, prasidėjo negirdėti žiaurumai. Kazokai ir rusų kareiviai puolė prie lavonų ir likusių Vilniuje prancūzų kareivių, ieškodami aukso ir brangenybių. Nelaimingieji buvo net išrengiami. Vyko kruvinos žudynės.

Kai rusai paėmė Vilnių, miestui rimtai grėsė epidemija. Suvaryti iš apylinkių valstiečiai ir miestelėnai, dėl labai įšalusios žemės, nepajėgė iškasti gilių duobių: kiek prakasę žemę sudėdavo lavonus ir užberdavo žemėmis. Vilniaus gatvėse galėjo būti 50,000 lavonų. Mėginta juos deginti, tačiau neužteko malkų. Visoje Vilniaus apygardoje buvo sudeginta ar palaidota apie 120,000 prancūzų ir rusų karių lavonų. Kelias tarp Vilniaus ir Kauno taipogi

buvo, beveik ištiesai, lavonais nuklotas.

Prancūzų pasitraukimas tęsėsi toliau. Gruodžio 10 d. Panerių kelias, kuriuo traukėsi prancūzai, nuo sniego ir ledo buvo pasidaręs labai slidus. Vežimai vertė vienas kitą užtvenkdami perėjimą. Nebuvo galima toliau gabenti transportus, armijos išdą, bei daug patrankų. Arkliai buvo visai užguiti. Tad buvo įsakyta palikti Panery viską. Armijos artilerija, transportas ir didelė dalis gurguolės atiteko rusams. Beliko tik 7,000 prancūzų rikiuotėje. Kaunas buvo pasiektas gruodžio 11 d.

Miuratas nusprendė, kad miestą ginti neįmanoma. 20,000 pakrikusių pabėgėlių grobėsi tiek maisto, kiek jie galėjo panešti ir traukėsi į Prūsus. Gvardijoje liko 1,600 ginkluotų karių. Ney sudarė 2,000 junginių iš įvairių vienetų, o visos kitos formuotės Kaune išnyko. Rasta 42 pabūklai Kaune, bet jų negalėjo panaudoti. Nebuvo arklių toms patrankoms evakuoti. Tad sapiorai sugadino patrankas, kad jos nepatektų gerame stovyje rusams. Tokiu tai būdu *la Grande Armee* likučiai šlubuodami apleido Lietuvą. Pats paskutinysis prancūzų karys, kuris paliko Kauną, buvo maršalas Michel Ney. Rusų avantgardo akivaizdoje šis narsusis gaskonietis šlubčiodamas, pamažu, paskutinis perėjo per Kauno tiltą. Jis pasuko Karaliaučiaus link vydamasis savo ariergardą.

Rusai sustojo ties Nemunu, jų jėgos buvo sumažėjusios iki 40,000 karių.

1812 metų žygisėjo prie galo. Tik gruodžio 18 d. maršalas Makdonaldas gavo įsakymą pasitraukti nuo Rygos. Sekančią dieną dviem vorom jo korpas žygiavo Tilžės link. Vietinės rusų pajėgos trukdė jo pasitraukimui. Gruodžio 25 d. rusų generolui Diebičui pavyko atkirsti antrąją vorą, kurią sudarė generolo Yorcko vadovaujama 17,000 prūsų jėga. Penkias dienas vyko derybos tarp Yorcko ir rusų. Pagaliau, gruodžio 30 d., Požerūnų malūne, į pietų vakarus nuo Tauragės buvo pasirašyta Tauragės konvencija tarp H. Yorcko ir Diebičo. Prūsų korpas perėjo į rusų pusę. Tai buvo prūsų išsivadavimo iš prancūzų jungo pradžia. Tos konvencijos pasėkoje Makdonaldas buvo priverstas su savo korpo likučiais trauktis per Lietuvą. Jis pasiekė Karaliaučių 1813 m. sausio 13 d., kur susijungė su XI korpu.

Pietuose generolas Švarcenbergas ir austro-prancūzų jėgos nutraukė puolimą prieš gen. Sacheoną gruodžio 14 d., kai jie buvo jį nuvarę iki Slonimo. Po 4 dienų jie atgavo Balstogę ir traukė be kliudymo į austrų teritoriją. Tuo tarpu, generolas Reynier pasitraukė su komanda Saksonijos link. Netrukus Švarcenbergas taip pat sudarė paliaubas su rusais.

1813 m. sausio 16 d. caro generolai atnaujino savo žygiavimą. Su atgaivintu ryžtu jie traukė prieš Marienverderį ir prasiveržė tarp prancūzų postovių (kantungų) palei Vislą. Miuraturai neliko nieko kito, kaip pasitraukti iš žiemos postovių iki Poznanės. Tačiau Neapolio karalius ir sapnuote nesapnavo praleisti žiemą su kariiviais. Jis perdavė kariuomenės vadovybę Eugenijui ir nuskubėjo į saulėtą Neapolį. Vykdydamas Napoleono įsakymus, Eugenijus dar toliau pasitraukė, pasiekdamas 1813 m. kovo 6 d. Elbės krantus. 1812 metų žygis tą dieną ir pasibaigė.

Karo pasekmės buvo baisios Lietuvai. Skaičiuojama, kad vien tik Vilniaus gubernijoje buvo padaryta daugiau kaip 20 milijonų aukso rublių nuostolių. Prancūzmečio pabaigoje kraštą slėgė didžiulės rusų kariuomenės išlaikymo ir maitinimo našta. Netiesioginės prancūzmečio pasekmės buvo neapsakomos. Karas atnešė nuteriojimą, badą, cholera, šiltinę ir "frančius". Maždaug 200,000 lietuvių žuvo karo pasėkose. Rusai baudė "nepatikimus lietuvius", tremdami žmones Rusijon arba varu imdami vyrus į armijos gretas.

12. PRANCŪZMEČIO ATASKAITA

Baigiant studija apie 1812 metų žygi, vertėtų padaryti tam tikras išvadas apie Napoleono klaidas ir jų pasekmes. Visų pirma, savaime aišku, kad Didžiosios armijos žlugimas paskatino prūsus ir austrus prisidėti prie rusų ir anglų prieš Napoleoną.

1812 metų katastrofa pakenkė prancūzų karinei galiai. Napoleonui buvo labai sunku surinkti naujas jėgas prieš rusų-vokiečių koaliciją. Jo nuostoliai buvo milžiniški. Iš 655,000 kariuomenės, kuri perėjo per Vislą 1812 m. pavasarį, 1913 m. pradžioje beliko tik 93,000. Centrinė grupuotė, kuri savo laiku siekė 450,000 karių, turėjo didžiausius nuostolius. Iš tos grupuotės grįžo atgal per Nemuną tik tai 25,000. Šoninės grupės tuo atžvilgiu buvo laimingesnės: Švarcenbergas, Makdonaldas, Augereau ir Reynier išsivedė 68,000 karių iš Rusijos. Tad Napoleonas nustojo 570,000 karių! 370,000 žuvo, ar tai kovos laukuose, ar tai nuo ligų ir blogo oro. 200,000 pateko į rusų nelaisvę; jų pusė vėliau žuvo nuo prastos priežiūros ir žiemos. Napoleonas taip pat prarado 200,000 arklių. Iš 1,300 patrankų vos 250 pasiliko prancūzų rankose 1813 m. pradžioje. Rusai pagrobė 929 pabūklus.

Rusų kariuomenė taip pat turėjo baisius nuostolius. 150,000 žuvo kautynėse. Dar 300,000 buvo sužaloti žaizdų bei nušalimų. Beveik neįmanoma apskaičiuoti kiek rusų civilių gyventojų žuvo 1912 metais.

Kodėl įvyko toks kataklizmas? Jau nuo pat pra-

džios Napoleonas darė stambias klaidas. Kruvinas karas Ispanijoje jam neleido panaudoti 200,000 prancūzų veteranų. To pasėkoje Napoleonas turėjo versti sąjungininkus prisidėti prie žygio prieš Rusiją. Austrai ir prūsai nenoromis ėjo į karą. Nebuvo nuoširdaus bendradarbiavimo. Santykius tarp karinių dalių apsunkino tas, kad Didžioji armija buvo įvairiakalbė. Susidarė nenugalimos koordinavimo, drausminimo, tiekimo bei operavimo problemos. Austrai ir prūsai nemėgo Napoleono naujų sąjungininkų — lenkų. Šalia to, turėjo jis vargo ir su lenkais. Kadangi Napoleonas neatstatė lenkų ir lietuvių valstybių, jam nepavyko gauti pilnos lenkų bei lietuvių paramos.

Strateginėje plotmėje Napoleonas padarė baisesių klaidų. Pati didžiausioji žlugimo priežastis buvo nenugalima tiekimo ir užnugario tarnybų painiava. Tais laikais nebuvo galima maitinti ir bendrai aprūpinti 600,000 kareivių Rusijoje. Napoleono štabas nenumatė, kad Lenkijos, Lietuvos ir Rusijos keliai bus tokie blogi. Prancūzų transportas pakriko. Nuotoliai tarp pagrindinių prancūzų depų, kaip antai: Smalensko, Minsko, Vilniaus ir Kauno buvo perdideli. Prastas tiekimas, bet ne medžiagų ir maisto atsargų trūkumai, pasmerkė *la Grande Armee* pražūtin. Napoleonas iš anksto neplanavo nužygiuoti į Maskvą. Vydamas besitraukiančius rusus, jis nusibastė be tikslaus strateginio plano į Rusų istorinę sostinę. Keturis sykius jisai mėgino apriesti rusų kariuomenę. Bet Barclay de Tolly ir Bagrationui vis pavykdavo išsprukti iš aprieto manevrų Vilniuje, Drisoje, Vitebske ir Smalenske. Beveik visi karo žinovai sutinka su požiūriu, jog Napoleonui reikėjo žiemoti Smalenske ir tenai įsitvirtinti. Trečia, jo ofensyva išsisėmė. Jau rugsėjo 7 d. jis nebeturėjo pakankamai jėgų laimėti lemiamą mūšį.

Jo nuosprendis praleisti visą mėnesį Maskvos apylinkėse be karinių veiksmų yra napoleoninės strategijos pasmerkimas. Savaitę po pasitraukimo iš Maskvos jis padarė galutinę strateginę klaidą. Jo nusistatymas žygiuoti į pietus, į Kalugos gubernijos kryptį buvo geras; bet, deja, kai armija susidūrė su rusų pasipriešinimu Malojaroslavece, Napoleonas pakeitė pasitraukimo kryptį. Tai buvo fatališkas nuosprendis, nes jo armija turėjo grįžti jau nulintu Smalensko žygio keliu. Nors Napoleonas ir nepasiruošė rusiškai žiemai, klimatiniai kraštutiniai, tačiau, nebuvo lemtingi. Dar prieš pačius šalčius, prancūzai buvo jau priblokšti. Šalčiai tik pribagė armijos likučius. Napoleonas bandė primesti visą kaltę žiemos speigams, bet tai yra tik dalinai teisybė. — Mano armija turėjo nuostolius, — jis kukliai prisipažino imperijos senate, gruodžio mėn.

20 d., — bet tai buvo dėl nelaiku užėjusių oro pasikeitimų.⁷²

Faktinai Napoleono armija taip pat daug kentėjo ir nuo 1812 m. vasaros karščių. Dar prieš Borodino mūšį dešimtys tūkstančių kareivių krito nuo ligų ir nuo nuovargio. Tikri šalčiai prasidėjo tik lapkričio 12 d. Įsidėmėtina, kad tarp Oršos ir Berezinos prancūzai klampinėjo purvinguose keliuose.⁷³

Reikia įvertinti ir rusų pajėgų veiksmus. Nežiūrint to, kad rusai pasirodė patvariais ir vikriais veiksmuose, rusų generolų pasisekimas buvo daugiau laimės dalykas kaip apskaičiuota strategija. Tiesa, rusų strategija reikalavo teritorijos aukojimo priešui ir alinimo taktikos. Bet Dauguvos ir Dniepro linijų įtvirtinimai rodo, kad rusai buvo galvoję ir apie statišką strategiją. Barclay ir Bagrationo kontraofensyva ties Smalensku rodė, kad jų armijų pasitraukimas buvo daugiau silpnumo išdava negu numatyta strategija.

Aptartas ir paruoštas karybos planas rusuose atsiranda tik po Maskvos praradimo. Kutūzovas norėjo išlaikyti Napoleoną Maskvoje taip ilgai, kaip galima. Po to, Kutūzovas norėjo apsupti prancūzus išnaudodamas upės kliūtį. Strategija buvo gera, bet vykdymas — prastas. Kutūzovas bijojo išspręsti reikalus mūšio lauke. Kutūzovo kolegos — Vitgenšteinas ir Čičagovas — nesugebėjo uždaryti spąstus ties Berezina.

Rusų kareivių įnašas į žygio rezultatus buvo antraeilis. Kazokų ir partizanų būrių veikimas daugiau kenkė prancūzams negu caro reguliarios armijos.

Pats Napoleonas yra kaltas už savo padėjėjų klaidas. Jis neleido savo maršalams rodyti iniciatyvos. Generalinis štabas bijojo duoti įsakymus be imperatoriaus žinios. Jeronimas, Makdonaldas, Oudinotas, Victor, Saint Cyr, Davoutas, Eugenijus de Beauharnais ir Švarcenbergas dažnai delsdavo ir nevykdavo imperatoriaus įsakymų.

Pagaliau, pats Napoleonas jau rodė fizinės ir protinės energijos nuosmūčio žymes. Jis ėmė dėsinti, svajoti ir nerealiai įvertinti situacijas. Vien tik Krasnoje ir Berezinos kautynėse Napoleonas sužibo. Jo taktika tose kautynėse yra karybos šedevrai. Bet, bendrai imant, jo vadovavimas kentėjo nuo bendro nuovargio. Jo palydovai, kurie paliko parašę atsiminimus, teigia, kad Napoleonas užsiėmė įgeidžiais ir somnambulizmu pasitraukimo metu.⁷⁴

Pagaliau, reikia sutikti su Dodge, kad erdvės, laiko ir nuotolio problemos buvo perdidelės net ir Napoleono genijui.⁷⁵ Nebuvo įmanoma vienam karvedžiui aprėpti visus pasirušimo, telkimosi, tiekimo ir manevravimo klausimus. —>

ŽEMAIČIAI SUJUDO

ST. BAIPŠYS

(I Dalies pabaiga)

VEŽIMAS PRASIDĖJO

Tokie vaizdai lėkė mano galvoje, kai klausiausi kaimynų pasakojimo ir jų rūpesčių dėl rytojaus. Vienas prisiminimas sekė kitą. Daugelis jų, lyg ant žarijų pasivaikščiojimas.

Tada, ištrūkęs iš saugumo, be svyravimų nutariau mesti darbą, kuris man buvo primestas pačių bolševikų. Prieš tai sėdėjau kaime ir štai, komjaunuolis, žydelis atneša man kokį tai poperiuką ir, paduodamas, kažkaip murmėjo — mandatas, mandatas... Perskaitęs supratau, kad mane skiria Valstybės Draudimo įstaigon, Apskritis Inspekcijon, koku tai techniku-likvidatoriu. Neva inžinieriaus pareigoms, koku aš visai nebuvo, jei neskaityti vienu metų kurso technikos fakultete ir tai taip senai.

PABĖGIMAS

Tuoj po apklausinėjimo saugumo įstaigoje, gai pora dienų vėliau, į mūsų įstaigą atvyko apskr. vykdomo k-to pirmininkas ir įstaigos vedėjui davė parėdymą, kad mūsų įstaigos mašina būtų paruošta perduoti jo žinion, neva, kaip jis pasakė, susisiekimui patikrinti. Šia mašina daugiausiai naudojaus aš, nes mano pareiga buvo gaisrų įkainavimas visame apskrityje. Tik ypatingais atsitikimais vykdamo įstaigos vedėjas ir vienas iš vyr. inspektorijų kada iškildavo, lyg tai, komisiijos reikalas.

Tuo pat metu subėgo du dalykai kartu — sudegė didelis ūkis, už 14 kilometrų nuo Mažeikių ir prasidėjo kažkokios pašnibždos apie ką tai naujo, grėsmingo.

Ūkis kaip ūkis, nors jis buvo didelio komunis-

Išnašos:

68. Correspondance, tomas XXIV, Nr. 19.365, psl. 325-29.
69. Ten pat, Nr. 19.376, psl. 336.
70. Caulaincourt, tomas II, psl. 126.
71. General J. Rapp, Memoires, tomas I, Paryžius, 1821, psl. 250.
72. F. Markham, Napoleon, Londonas, 1963, psl. 187.
73. M. de Marbot, Memoires, tomas III, Paryžius, 1891, psl. 208.
74. Smulkiai aprašo Napoleono laikyseną Armand Augustin Caulaincourt, With Napoleon in Russia, Niujorkas, 1935 ir Phillipe Paul de Segur, Napoleon's Russian Campaign, Bostonas, 1958.
75. Dodge, tomas III, psl. 696.

to, seimo deputato ir visi jau plačiai kalbėjo, kad tai padarė biedniokai, nekęsdami savininko, kad šis didelis buožė, eina su komunistais ir dar daugiau biednus išnaudoja.

Pašnibždos greit paaiškėjo. Mano įstaigos vedėjas iš seno Mažeikiuose gyvenęs ir aukštą vietą apskr. valdyboje turėjęs, visų pažįstamas, iš mokyklos sarggo sužinojo, kad vakare atvažiuos daug saugumiečių. Esą įsakyta paruošti jiems nakvynę pradžios mokyklos patalpose.

Su ta žinia vedėjas virste įvirto įstaigon ir tuoj savo kabinete viską perdavė man. Pabėgti buvo lengva, bet sutarėm, kad geriau bus man išvykti, neva, komandiruotėn — gaisrų įkainuoti. Auto naudotis negaliu. Lieką dviratis. Taigi ir šogeris nebus angelu sargu.

Paskūbomis buvo paruošti komandiruotės dokumentai. Viską palikau, kambaryje pas buv. Ylakių nuovados viršininką, kur kada, ne kada pernakvodavau. Tik pasiėmiau revolveri, kurį laikiau šeiminko tvartelyje, malkose, ir pasileidau kelionėn, Tirkšlių link.

Plentas iki Ventos nuokalmus ir kiek su posūkiu apie mažą pušynėlį. Spaudžiu greitokai. Kai jau buvau netoli tilto, einančio per Ventą, pamačiau du, su šautuvais ant pečių, saugumiečius, vieną viename tilto gale, kitą — kitame, o kitoje upės pakrantėje visas būrys saugumiečių palapines besistatą.

— Na, ir papuoliau, — pats sau pasakiau. Apsisukti ir pabėgti, jau buvo per vėlu. Taigi, važiuoju kaip važiuo tiesiai į saugumiečių glėbį, tilto link. Revolveris kišenėje, šį kartą kaip šuniui penkta koja... Pravažiavau pirmą sargybinių. Jau antras. Tokiu pat tempu pumpuoju pėdalus. Pralaidžia neužkalbinęs ir šis. Spaudžiu toliau, dabar jau į kalną, bet vis tokiu pat greičiu ir nejaučiu jokio sunkumo, lyg kalno visai nebūtų. Atsiminiau, kad į šį kalną visada dviratį stumdavau. Persiritęs per kalno viršūnę, atsikvėpiau. Dar keli kilometrai ir Tirkšliai, valščiaus miestelis, o už jo, to didelio komunisto Taurinsko, sudegęs ūkis.

Susiradau padegėlį. Visi trobesiai supleškėję iki pamatų, tik vienas senas, iš apvalių rąstų pastatytas svirnas, kiek tolėliau nuo sodybos, stovėjo sveikas.

Šeiminkas Taurinskas jau iš seniau buvo bolševiku vadinamas, nors gerą ūkį turėjo ir turtinagai gyveno. Bet, atėjęs komunistams, tuoj įsijungė jų tarnybon, dėlto ir liaudies seiman su kitais parsidavėliais pakliuvo. Šiandien šis deputatas buvo padegėlis ir rūpinosi gauti draudimą iš Valstybės Draudimo įstaigos.

Stumdamas dviratį per jo kiemą, artinaus prie

sodybos, pavirtusios pelenais.

Vydury sodybos mane pasitiko šeimininkas, vidutinio amžiaus ir iš kalbos atrodė prasitrynęs. Pasisakiau kas esu ir kokių tikslu atvykau. Tuo pat metu pasirodė ir kitas, daug jaunesnis vyras — šeimininko sūnus, iš Vilniaus atvykęs. Ir kaip vėliau paaiškėjo, saugume dirbęs, matyti atvykęs patyrinėti kas čia degtuką pakišo.

Šeimininkas labai nustebo dėl mano atvykimo, girdi, jau prieš pora dienų pas jį buvo apskrities vykdomojo komiteto pirmininkas ir saugumo viršininkas ir dar daug kitų aukštų draugų, kurie jau įkainavę nuostolius. Ir, kaip atsimenu, jis man paminėjo gražią sumą.

Išklauses iki galo, paaiškinau, kad aš kaip tik ir esu iš tos įstaigos, kuri moka apdraudą nukentėjusiems nuo ugnies. Kad anų aukštų pareigūnų įkainavimas nieko bendro neturi su V. Draudimo įstaiga.

Suprato komunistinis deputatas ir jo sūnus ir pradėjome matuoti, skaičiuoti. Artinosi vakaras ir 20 kilometrų kelias iki pirmo punkto, kur turėjau nakvynei sustoti, jau kaip besislapstantis, būtų būvęs per daug vargingas, todėl nutariau pernaktuoti pas deputatą, kaip sumečiau, bene, saugiausioje vietoje, kai jau aplink šnarėte šnarėjo saugumiečiai, kurie kaip galvojome, čia suplaukė ne nugary pakasyti negalinčiam užmigti sūneliui. Todėl užtęsiau matavimo ir blankų užpildymo darbą iki instrukcijų detalių, net ir nuodėgalius susumavau, kad išvesčiau kiek jam liko vertingų medžiagų, jei ne statybai, tai nors kurui. Daug sudėgusių pastatų, daug užpildytų blankų. Taip ir užtęsiau iki sutemų. O sutemus, svirne prie žibalinės lempos, ėmiau skaičiuoti iki cento tikslumo — tarnybiškai. Šeimininkas nesisiūlė padėti, bet jo sūnus šokosi į talką ir gerai skaičiavo. Paaiškėjo jok studentu buvęs, dar Smetonos laikais. O dabar saugumietis — netyčia išsitarė. Beto, revolverį kažkaip ne labai nuo manęs slėpė.

Gerokai užsitęsė skaičiavimas ir galutinės sumos išvedimas. Po to, šeimininkas pasiūlė man nakvynę svirne, kur buvo naujai įsikūręs. Lovą švariai paklojo. Ir vakarienę neblogą davė. Ilgai kalbėjome. Jie abu vis apie rusų galybę, apie ypatingai stiprią jų aviaciją. Vis mėgino kaltinti vokiečius, kad anie rodą nedraugiškumą. Aš pritariau jų šiam paskutiniam teigimui ir nurodžiau, kad vokiečių skraidymas virš Lietuvos tikrai reiškia ką tai negera, bet kartu pastebėjau, kad rusai turėtų neleisti tokių savivaliavimų, pasiūtų naikintuvus ir nuvytų. Šeimininkas sutiko, kad taip reiktų padaryti, bet taip pat sutiko, kad rusai neturi, bent Lietuvoje, tokių greitųjų naikintuvų, betgi, jie jų turį, ir la-

bai daug, Rusijos gilumoje ir kai jau ateis laikas, permes juos čia ir duos vokiečiui į skūrą.

Kažkaip klausiamai kreipėsi į mane, kokios aš esąs nuomonės apie rusų bombonešius, kurie skraidydavo Lietuvos erdvėje ir kuriuos karvėmis vadindavome. Aš jam paaiškinau, kad tai 1934 metų modelis, kurį jie stato be pakeitimų ir patobūlinimų iki šiol, kai, tuo tarpu, visos kitos valstybės turi daug geresnius, ypač Vokietija ir dėlto su tokiais lėktuvais bus sunku kariauti. Žinoma, aš tvirtinau ne kaip lakūnas, bet, neva, šiaip pasiskaitęs žinių iš spaudos ir iš pasikalbėjimų su tos rūsies žinovais. Šeimininkas buvo labai kietas visuose pasikalbėjimuose, kas lietė rusų galybę. Kiek supratau, tai nebuvo jo išmislas, bet tikriausiai tokiems, kaip jis ir panašiams būta ypatingo smegenų išplovimo, nes jis kalbėjo su tokiu įsitikinimu ir vartojo tokius argumentus, lyg būtų tik ką iš paskaitos išėjęs ir dar nespėjęs visko suvirškinti, rodos, širdį atiduotų, kad tik patikėtum jo pasakomis, girdėtomis, jo manymu, iš didelių atutoritetų lūpų.

Apie kokį nors gaudymą ir vežimą lietuvių į Sibirą, nieko neužsiminė, bet kokioje formoje, nors tai buvo pirmoji tokia naktis, prasidėjusi visoje Lietuvoje Pusrųčiavome sočiai ir kalbėjome temomis, kurios liko iš vakar dar ne visai išbaigtos. Bet jau daugiau nebe apie rusų stiprybę, bet apie naujoves, naujį režimą, atseit kas gero ir kas apie naujoves, naują režimą, atseit kas gero ir kas sakyti. Daugiausia viską gyrė, nors vieną kitą blogybę ir patys pripažino, bet pabrėždami, kad tos blogybės turės greit išnykti, kai tik valdytojas tvirtiau atsisės balne.

Vieną blogybę ir aš pasakiau šeimininko sūnui, lydint mane per sodybą ir atkėlusiam vartus į mano galutiną pabėgimą.

Nebuvau tikras ar šis saugumietis turėjo su savim revolverį, ar buvo palikęs svirne, bet aš prieš pradėdamas pasisakyti, sugniaužiau kišenėje ginklą.

— Mano manymu — pradėjau, — visa blogybė ir pagrindinė, yra nesilaikymas įstatymų. Pasvėręs oponento reagavimą, kiek luktelėjęs, tęsiau:

— Matote, aš turėjau auto mašiną. Ją iš manęs atėmė, pasiremdami, neva, nacionalizavimo įstatymu. Bet tame įstatyme aiškiai pasakyta, kad liečia tik tuos, kurie išnaudojo darbo jėgą — darbininką jos įsigijimui. Aš gi pats buvau darbininkas ir iš sutaupų įsigijau atuto, kurį ir paėmė vietinė valdžia, ir nors komunikalinio komisariato komisaras įsakė gražinti, vietinė valdžia nevykdė. Taigi, kažkas ne tvarkoje. Matote, šiandien mano pareigose esančiam, važinėti po apskritį su dviračiu, suprantama, veda ne visai geru keliu, ypač,

kad šiose pareigose visam apskričiai esu vienintelis. Taigi, atėmė mašiną, darbingumą . . ., užbaigiau, jau atsiveikindamas už saugumiečio sodybos vartų.

Keturi kilometrai ir esu Tirkšliuose. Paskutinė stacija, kurią aplankęs, turėjau pasileisti beglio kelionėn — į miškus.

Nieko įtartinio miestelyje. Veik tuščias. Viena-me lange švystelėja skarelė. Nutariau atlikti paskutinį tarnybinį žygį — užsiregistruoti valščiuje, kad čia buvau komandiruotės reikalu. Valščiaus raštinė tuščia, išskyrus vieną išsigandusią merginą, kuri stovėjo didoko kambario vydyryje, nieko neveikdama, lyg pasimetusi. Niekad taip tuščios raštinės nemačiau, prieš tai čia bent kelis kartus būdamas. Mergina, į mano klausimą, kur valščiaus V.K. pirmininkas, pasakė, kad jo nesą. Nutariau paskambinti į Mažeikius, savo įstaigon. Ne tiek dėl tarnybos, kiek dėl smalsumo. Įsteigoje atsiliepė vyr. buhalteris Adomaitis. Jis kalbėjo ir kalbėjo, neduodamas man nei paklausti, ir vis tą patį: — Kiek daugiau patikrinsi, tiek geriau; su laiku nesiskaityk, kiek gali daugiau patikrink, reikia darbą baigti, taigi dirbk, kiek ilgiau dirbsi, tiek daugiau padirbsi, su laiku nesiskaityk, čia tau nėra skubių darbų . . . Po to — kitas balsas: — Negrįžk! . . . ir nutrūko, padėjo telefono ragelį. Balsas plk. ltn. Pečiulio, vyr. inspektorius. Viskas pasidarė aišku: ir raštinėje stovėjusios merginos veido išraiška, ir jos sustingimo priežastis viduryje salės, ir prislėgtas balsas ir tušti stalai, ir pirmininko nebuvimas savo vietoje . . .

Už dviračio ir — Renavos kryptimi. Iš Tirkšlių į Renavą mažas kelias, patogus šiuo momentu, ypač, kad jis eina pamiške. Dar neišvažiavęs iš Tirkšlių, pirmame tankesniame krūme, dar kartą patikrinau revolverį, kaip sklandžiai vaikšto šoviniai ir, įsitikinęs, kad viskas gerai, spaudžiu tolyn.

Be jokių kliūčių atsidūriau 2 kilometrus nuo namų, kur jau iš anksto buvau pasiruošęs specialius rūbus — pilkus, naminio audimo, darbininkiškus, kad ir neprakiurusius, bet iš anksto užlopytus. Prie to dar ūsus, kuriuos jau prieš kiek laiko Mažeikiuose su buv. Ylakių nuovados v-ku pasidarėme, o medžiagą tiems ūsams buvau pirkęs Vilniuje su kpt. Nausėda, kokioje tai artistinių reikmenų krautuvėje. Dabar liko tik prasimušti pro tuos 2 kilometrus, pakeisti apsirengimą, bei veidą ir pasistoti į numatytus Laumių miškus, prie Barstyčių, kur tų miškų pakraščiais daug pažįstamų, bei giminių gyvena.

Du kilometrai nuo namų, miškas nusisuka į pietus, Sėdos link ir aš turiu vykti atviru lauku, mažu keleliu, pro Skeivio sodybą į Varduvos slėnį.

Iki Skeivio sodybos ne pilnas kilometras. Sodybos savininkas stambus ūkininkas. Matau, kad ant kelio, ties sodyba stovi mašina, nes atsimušusi saulės šviesa nuo prožektorių aiškiai išduoda ją. Kas per mašina, negaliu gerai įžiūrėti. Niekas apie mašiną nevaikšto. Nei sodyboje jokio judėšio. Laukiau daugiau kaip valandą. Niekas neišeina. Pasiryžau važiuoti. Kas bus, tas bus. Jei ir sulaikytų, įgula tikriausiai iš dviejų. Revolveris nepameluos. O laukti nebegalėjau, nes artinosi vakaras ir pradėjo lynoti.

Privaziavęs sodybą, radau ant kelio motociklą su priekaba. Supratau, kad nepavojinga. Užėjau patikrinti, kas ten viduje. Ogi, agr. Žvirblis iš Mažeikių tarnybos reikalais bevažinėjęs. Bet jau nugirdęs, kad kažkas dedasi Mažeikiuose ir visame apskrityje areštai vyksta. Nežinąs ką daryti. Aš apie išvežimus dar nieko nežinojau, bet telefone plk. ltn. Pečiulio balsas buvo labai reikšmingas. Nors galėjo liesti tik mane vieną, nes jau senai vietinė valdžia norėjo mane iš tarnybos paleistą matyti, kaip buvau savo įstaigos vedėjo painformuotas. Tačiau, buvau tai vietai paskirtas centrinės įstaigos, Kaune, todėl jie negalėjo taip greit manim atsikratyti, o po to, žinoma, jie būtų mane suėmę, nes ir tardymas saugume, buvo pasiruošimas suėmimui.

Agr. Žvirblis, po išsikalbėjimo, nutarė vykti į Mažeikius, nes ten buvo jo šeima. Aš, gi, paprasčiau šeiminkės, kad ji, gal galėtų nueiti į mano ūkį ir sužinoti, ar aš nesu ten jau laukiamas. Bet, to nebereikėjo, nes ji sakėsi, tik ką iš ten grįžusi ir laukiamajame jai sėdint, ten kartu sėdėjęs komjaunuolis Jasmontas, visus užleides pas dantų gydytoją, o jos paklauses, ar Baipšys esąs namuose. Pasakiusi, kad pats užėitų ir pažiūrėtų, nes ji tiek pat težinanti. Išėjusi iš dantų gyd. kabineto, komjaunuolio neberadusi. Ir tik maždaug prieš valandą grįžusi.

Abu su agr. Žvirbliu pasileidome kas savo kryptimi — jis Mažeikių, o aš savo ūkin, kuris buvo čia pat už Varduvos upės, bet kelias vedė pro to komjaunuolio vietovę, kuri buvo netoli kelio ir netoli mano namų.

Tik persikėlęs per upę, išsukdamas iš kelio, per suartus laukus tempdamas dviratį, artėjau į namus, keikdamasis dėl to piemengalio. Gal man pagelbėjo nepastebėtam patekti į namus prasidėjęs lietus, kuris tą šnipelį įvarė pastogėn.

BĖGLIAI IŠ MAŽEIKIŲ

Greit persirengiau, vieną kitą dalyką įmetęs į seną portfelį ir ant greitųjų užkandęs, skubėjau atsiveikinti su šeima. O skubėti reikėjo, nes čia jau buvo žinia, kad gauda vyrus ir veža. Bet supratome, kad — tik vyrus. Dėlto dviračiu pasileidau į bažnyt-

kaimį, pas mokyklos vedėją Br. Prialgauską, kad jį irgi įspėti ir paraginti bėgti.

Be to, žmona paminėjo, kad prieš kiek laiko buvo užsukęs Ild. Šadauskas su draugais iš Mažeikių man pasakyti, kad bėgčiau ir nurodęs vietą kur jis bėga.

Kai įžengiau į Prialgauskų namus, jie manęs nepažino ir labai ištempę veidus sužiūro į mane. Kun. Sakutis, ypač parodė ištysusį veidą, kuris ir taip jau buvo tystelėjęs. Tik man prakalbėjęs, visi atsiduso.

— Ir atrodai, ir atrodai! . . . pradėjo klebonas.

— Bėgam! — veik kartu su Broniu ištarėme.

Jis jau visai pasiruošęs, nes tik per komunistų neapsižiūrėjimą sąrašuose, gaudytojų sunkvežimis pralėkes pro jo vietovę ir galys tuoj grįžti jo pasiimti.

Klebonas sakėsi nebėgsiąs, nes toks esąs vyskupo parėdymas.

Mečiau dviratį ir Broniaus motociklu pasileidome vakarų link, į Vaičiaičius, nes ten ir mažeiškiškai patraukė.

Viena ranka laikia už motociklo sėdynės, kitoje buvo revolveris. Lietus, kad ir buvo sustojęs, bet mažas keliukas, kurį pasirinkome, buvo slidokas, todėl dar kilometro nenuvažiauvus, mudviejų motociklas susimėtė ir apsisuko namų link. Be neapsivožome. Toliau, vairuotojas yrėsi pirmyn, kad ir ne taip greit, bet sėkmingai.

Vaičiaičiai. Klebonija. Klebonijoje balius. Antaninės. Pilna svečių. Ir Ildefonsas jau čia, kaip paprastai, geroje nuotaikoje. Klebonas sodina ir mudu prie drėgno ir sotaus stalo. Kalbos skambėjo ir ūpas visų buvo puikus, lyg niekas nieko nesidarytų aplink.

Nebeatsimenu kelis gardžius kąšnius nurijau, bet vieną stikliuką tikrai buvau išmetęs, kai į kleboniją įbėgo viena parapietė ir garsiai klebonui pasakė, kad tokius ir tokius kaimynus rusai krauna į sunkvežimį ir labai paskubomis veža.

Tai buvo mano ir kitų svečių paskutinis kąšnis. Klebonas pats patarė visiems iš klebonijos išnykti, o mums, iš toliau atvykusiems, nurodė savo pirtį, esančią tolokai nuo klebonijos, slėnyje, nakvynėi vieta ir iš kur jei prasidės kokia krata, ar suėmimas klebonijoje, bus lengva pasitraukti.

Pradėjo temti. Darėsi lengviau išvengti nereikalingų akių, kurios galėjo būti pasislėpusios už kiekvieno kampo.

Pasiekęs pirtį, pirmiausia apmečiau akim iš kur galėtų pasirodyti užpuolikai ir kur mums trauktis, jei jų jėgos didelės. Mes buvome jau keturi. Pakartotinai apžvelgdamas kryptį, iš kur galėjo priešas pasirodyti, pamačiau, kad kažkas sujudėjo už medžio.

Apie porą šimtų metrų nuo mūsų ir toje kryptyje iš kur tikėjomės pamatysią saugumiečius atvykstant. Revolverį rankoje laikydamas, artėjau prie besislapančios figūros, su aiškiu nusistatymu, jei priešas, palydėti jį amžinybėn . . .

— Ponali, mane čia pastatė klebonėlis Vyskantas, kad aš čia pabūčiau ir, jei ką pamatysiu, greit jam pasakvėčiau ir kitus įspėčiau. Matote, tie velniai niekam neduoda ramiai miegoti . . . Prabilo figūra.

Tuo tarpu klebonas prisiuntė mums į pirtį šiokių tokių apklotų, pasikloti ir apsikloti.

Naktis šaltoka. Kaip nesiklojame, visvien šūrupas po oda vaikšto, ypač krašte gulintiems. Nutarėme keistis vietomis. Nuo grindų šonai tirpsta. Niekas iš mūsų nebeatsimename, kada taip kietai gulėjome.

Paryčiais iš klebonijos atnešė mums pusryčius. Kad neįveltį šeimininko, nutarėme pas jį nei neužėiti ir, pasiskirstę į dvi grupes, traukti į Laumių miškus. Susitikimas Ročių sodyboje, esančioje pačioje pamiškėje.

Ildefonsas su Virkučiu dviračiais išvyko pirmieji, o mudu su Broniu nutarėme motociklą paslėpti pas artimiausį ūkininką jaujoje ir žygiuoti pėsčiomis, nes motociklo birbenimas sukeltų visą saugumą ant mudviejų galvų. Tuo tarpu pėsčiomis, nuo krūmelio iki krūmelio, keliolikos kilometrų kelią lengvai pražygiuosime iki pietų.

Mažus ryšulėlius pasibraukę po pažastimi, pasileidome ieškoti laisvės nuo "išlaisvintojų". Taip, nuo išlaisvintojų, kurie mudu išlaisvino ir nuo paskutinios susisiekimo priemonės. Viską palikę, tik ryšulėlį po pažastimi pasibraukę, be atodairos žvalgydamiesi, traukėme tiesia linija į numatytą vietą. Revolveriai buvo po ranka. Sutarėme, jei koks "špicbukas" (taip mudu praminėme komjaunuolius), mėgintų kelią pastoti, nudėti vietoje. Vengti susitikti didesnių jėgų. Bet jokiū būdu nepasiduoti. Pirmiausia atsargumas, o vietovės kuriomis žygiavome, buvo labai palankios slaptumui išlaikyti.

Taip, lyg didžiausi nusikaltėliai, nuo krūmelio iki krūmelio, nuo ravo iki ravo, apmesdami apylinkę labai tiriamu žvilgsniu, yrėmės pirmyn į miškus, kur turėjome įsikurti nežinomam laikui ir likimui, pradėti gyvenimą iš ryšulėlio, kuris taip "biednas" buvo ir kurį apglėbė laikėme, lyg didžiausį turtą, lyg būsimo gyvenimo pradą. Slinkome nekalbėdami, tik kartus nuo karto persimesdami žodžiais — nieko nematyti?, pirmyn! . . . gerai . . . visas būsimas problemas palikę spręsti miškų gludumoje, stengėmės, kaip galima, irtis į priekį.

Kol mano kaimynai dėsti esančia padėtį ir išsakė savas užuominas, kas mūsų laukia rytoj, ne-

P A D Ė K A

Šių metų tradicinė KARIUI paramos kavutė, ruošta spalio mėn. 21 d., Jaunimo Centre, Čikagoje, praėjo sėkmingai. Dėka didelei talkai, daugelio rūpestingumui ir nuoširdiems KARIO rėmėjams-aukotojams kavutės metu buvo sutelkta 691.15 dol. Visus, kurie prisidėjo prie šios kavutės paruošimo ir kurių dėka pavyko sutelkti žurnalui šią piniginę paramą, norėčiau žemiau išvardinti ir jiems KARIO vardu padėkoti.

Čikagos ramovėnai suruošė šią tradicinę KARIUI paramos kavutę, o ponios birutininkės jiems talkininkavo paruošdamos vaises, papuošdamos gėlėmis stalus ir rūpestingai vaišindamos kavutės dalyvius-svečius. Jaunimo Centro direktorius kun. Ged. *Kijauskas* užleido jaukią ir erdvią patalpą ir globojo patį parangimą. Skyriaus pirmininkas *And. Juškevičius* parūpino dailininkų dovanas. *Dail. J. Dagys* ir *dail. J. Pautienius* sėkmingesniai lėšų sutelkimui paaukojo savo puikius kūrinius. *Sesučių Drūtyčių Trio* — *Joana-Ramutė-Teresė* — savo jaunatve ir žavingais balsais išpildydamos meninę programą — palinksmo kavutės dalyvius. *Pr. Rumša* — *Grocery & Meat Market* savininkas ne tik padarė nuolaidą už maisto produktus, bet prie to dar paskyrė ir piniginę auką. Labai daug KARIO skaitytojų (Čikagoje ir Illinois valstijoje) įsigijo laimės bilietukus, prisuntė už juos auką, tuo paremdami žurnalą piniginiiais ir dalyvavo laimės paskirstyme. Daug ir labai daug skaitytojų, atsiskaitydami už bilietukus, parėmė žurnalą didesne auka; šiuos čia noriu paminėti, tai bus: *Ališauskas, K.* — 2.00, *Barzdukas K.* — 2.00, *Bobelis K.* — 2.00, *Brevė J.* — 7.00, *Butkūnas And.* — 2.00,

Dabulevičius Kar. — 2.00, *Dambrauskas Pet.* — 2.00, *Draugelis Br.* — 2.00, *Genčius J.* — 2.00, *Giedraitis Dom.* — 10.00, *Grickett Vyt.* — 2.00, *Gurevis J.* — 4.00, *Jakštas K.* — 2.00, *Janušas Pr.* — 2.00, *Jelionis Ad.* — 7.00, *Juknelis K.* — 2.00, *Juodišius Vyt.* — 2.00, *Jurgėlas St.* — 2.00, *Kacilauskas M.* — 7.00, *Kaslas St. R.* — 7.00, *Lekas J.* — 2.00, *Liorentas J.* — 2.00, *Malinauskas Ant.* — 2.00, *Mėliėnė Mat.* — 7.00, *Milkovaitis K.* — 2.00, *Nemanius Al.* — 2.00, *Numgaudas Vac.* — 7.00, *Plėnys Kaz.* — 10.00, *Pocius Aug.* — 2.00, *Pušneraitienė Ema* — 2.00, *Rėklaitis, M.* — 1.50, *Rumša Pr.* — 10.60, *Songinas Gen.* — 2.00, *Švedas J.* — 10.00, *Tiškevičius St.* — 2.00, *Titenis, Ant.* — 2.00, *Truškūnas J.* — 3.00, *Truškūnas Kęst.* — 2.00, *Vaičaitis K.* — 10.00, *Venglianskas Edm.* — 2.00, *Virpša St.* — 10.00 ir *Žitkus Pr.* — 2.00.

Prie ponijų birutininkių talkininkavimo uoliai prisidėjo ponios: *N. Norienė, E. Pušneraitienė* ir *Songinienė*. Svečių laimei dovanas paskyrė *Irena Kulikauskaitė, Jonas Narūkynas* ir *Bal Brazdžionis*. *Jonas Narūkymas*, meninės programos išpildymui, užangažavo maloniasias sesutes *Drūtytes*. Sahlės paruošime ir kituose techniškuose reikaluose padėjo ir taip pat gėlių parūpino nenuilstamas talkininkas *Kazys Leknickas*. Kavutės metu energingai ir sėkmingai laimės bilietukus paplatino p-lė *Gr. Giedraitytė* ir *J. Bagdžius*. *Edm. Venglianskas* pravedė meninę programą ir parodė savo pagamintą garsinį filmą. Čikagos šauliai ir šaulės vadovaujami savo vado p. *Vl. Išganaičio*, uniformuoti, taip skaitlingai kavutėje dalyvavo ir tuo pabrėžė savo organizuotumą KARIO rėmime. Visi svečiai, gausiai kavutėje dalyvaudami, nuoširdžiai skyrė savo auką prie

(nukelta į 379 psl.)

suskaitomas tokios scenos lėkė mano mintyse, viena pakeisdama kitą, kuriose matau save su revolveriu rankoje, ne tik apginti save, bet ir pasiryžusį išplėsti kiekvienam komunistui gyvybę už tuos bestijališkus darbus, kurių nei nesuskaityti; už ruošiamas gal dar biauresnes žudynes, kurių šiandien neišsivaizduojame.

Matau save bėgantį nuo krūmokščio prie krūmokščio, lyg nusikaltėlių, besislapstantį nuo "teisingumą" atstovaujančių pareigūnų, matau save prisiglaudusį prie žemės, ieškanį prieglobščio nuo giltinės, kuri slenka, visą padangę šešėliu pridenusi, net saulę krauju nudažiusi...

Visomis jėgomis stengiuosi išsiveržti iš raudonojo apsupimo iš kur galėčiau įsijungti į kovą už krašto laisvę...

Nešu savo kailį, bet tada ir į galvą netilpo, kad jei aš ir išnešiu savąjį, tai tie velnio išnaros mano šeimą sudoros... ir švelniausiai šypsodamies tau

meluos — nori šeimą turėti, atiek pas mus, mes tau saulę padovanosim...

-o-

Taip... Vilniaus bokštus jie jau mato... Ne gražia gamta pasidžiaugti jie atplūsta. Jie artėja po giltinės skraiste su savo naikinimo programa, žvėriškomis mintimis — grobti iš tavęs viską, iki apatinių marškinių, iki tavo aš imtinai...

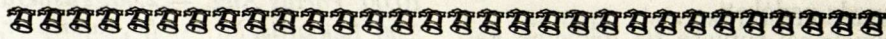
Kaimynų pasakojimuose girdėjosi aimanos ir jautėsi baimė iš kiekvieno žodžio, baimė taip reali, ne iš spėliojimų išplaukianti, bet iš tikrų jau anksčiau patirtų faktų... Ir žodžiai, ir kaimynų akys rėžė mano širdį, nes nieko tuo tarpu negalėjau patarti, paguosti, ko jie tikėjosi iš manęs, kaip arčiau didelių žmonių buvusio, po visą kraštą važinėjusio, tik ką iš sostinės grįžusio...

Bet aš neišsiziūjau, mintyse paskendęs, klaidžiojau Rainių miškelio tragedijos vietovėje: "Kaip mus sušaudė" plk. Petručio knygos puslapiuose...

Redaguoja —
S. Kaunellenė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREMTIES TRIMITAS

1973 metų Kalėdos, tarptautinių ir vietinių konfliktų debesimis nuklotos, kelia rūpesčių, verčia susimąstyti ar šis laisvės ir gerbūvio kraštas išliks komunizmo nepaliestas, ar komunizmas, kaip vėžys, išimetės į sveiką kūną, nesunaikins sveikai galvojančių politikų ir valstybių galvų, ar sugebės jie išlaikyti tvirtai vairą politinio gyvenimo audringoje jūroje. Ar išliksime tvirti mes patys, ar propagandos užliūliuoti nenuplauksime pasyvaus bendradarbiavimo ir savo principų išsižadėjimo srove. Raudonasis voras pina savo tinklą. Išnaudoja mūsų

ambicijas. Žlugdo mūsų atsparumą. Dažnam jau trūksta Simo Kudirkos didvyriškos dvasios, net žiauriausiose sąlygose, nebijančiam protestuoti prieš okupanto priemones ir darbus. Budėkim ir prašykime Kūdikėlio dvasinės ir tautinės stiprybės ir atsparumo. Visiems bendradarbiams, KARIO redakcijai ir administracijai, skaitytojams ir sesėms ir broliams visuose pasaulio kraštuose linkime Kūdikėlio Jėzaus palaimos, asmeninės laimės ir ištermės!

KAIP TAPAU ŠAULIU

KLEMAS ČEPUTIS

Niūrios ir tamsios dienos slėgė mūsų šalį. Atrodė, niekad nepasibaigs tamsi naktis. Tačiau savo žemės ir laisvės meilė liepsnojo lietuvių širdyse. Samanotos bakūžės slėpė tautos genijų. Lietuviškas žodis ir daina skambėjo prie motulės ratelio. Kaimuose ir miesteliuose daraktoriai mokė lietuviško rašto, švietė jaunimą, ruošė laisvam gyvenimui. Tie daraktoriai, Laurynas Ivinskis ir kiti, ėjo iš kaimo į kaimą, iš vienos trobelės į kitą, nešė šviesos kibirkštis ir žarstė jas į šviesos ištroškusias jaunųjų širdis. Jie kartodavo — priespauda ne amžina.

Vieną dieną nušvito "Aušra". Ji uždegė jausmus, sužadino laisvės troškimą. Garsiai suskambo "Varpas". Švystelėjo Tėvynės Sargas. Palaiptoniui brendo kovos ir ryžto sąmonė. Ne kartą per mūsų kaimą pravažiudavo, aušrininką Matą Slančiauską aplankęs, Jurgis Bielinis. Jie nešė šviesą, maitino būsimus kovotojus.

Jau ir iš tolimųjų kaimų vaikai išdrįsime praverti mokyklų duris. Pagimdys vargai galiūnus. Einu į Šiaulių gimnazijos susirinkimą. Pilna salė jaunų drašuolių. VI klasės moksleivis Paukštelis susijaudinęs šaukia: "Lietuva, mūsų tėvynė, šaukiasi savo sūnų pagalbos. Atėjo metas žūti, ar būti.

Nelaikas sėdėti mokyklos suole, kada priešas veržiasi į pačią krašto širdį. Į kovą, lietuvil!..." Nedaug tereikėjo, kad uždengtų, kad tėvynės meilė suliepsnuotų ryžtu kovoti už tėvynę. Smarkiai sumažėjo mokinių gimnazijų suoluose.

1920 m. mes likusieji žygiuojame šaulių gretose. Girios, Kalneliai, sveikiname jus, ruoškite drašuoliams tinkamus kapus. VII klasės moksleivis Urmonas išbraižo lentoj kaip reikia taikyti ir apmoko. Sekantį rytą, saulutei šypsantis, lyg laiminant, jau su šautuvais žygiuojame per Šiaulių miestą. Žygiuodami, dainuojam: "Narsus mūsų vadas veda mus kovon...", o minia seka, laimina, džiaugiasi. Tai entuziazmo laikai, tai dvasinės didybės prošvaistės. Tiek daug noro, ryžto, tiek dvasinės didybės, o tų metelių tiek mažai.

Atėjo lemiamos valandos. Tiek daug priešų puola iš visų pusių, o mūsų tiek mažai. Priešas veržiasi krašto gilumon. Kariai šaukiasi pagalbos — jūs, mokinukai, užimkite užfrontės postus, tiltų ir sandėliu apsaugą, nes didelis sabotažo pavojus.

1920 metų gruodžio pradžia šalta. Šeši moksleiviai su šautuvais ant pečių žygiuojame į sargybos būstinę prie geležinkelio stoties. Sargybos vir-

šininkas A. Orvidas išaiškino ir įtikino mus, kad mūsų pareiga ir privilegija būti toje būstinėje šiuo kritišku Tėvynei momentu. Iš kur jis, berods, VI klasės gimnazistas, tų žinių pasisėmė, įgulos sargybų ir drausmės statusus pažino? Vidurnaktį veda mane į sargybos vietą. Paaiškina pareigas — saugoti ir nieko prie sandėlių neprileisti, o reikalui esant ir ginklą pavartoti. Paaiškines nuėjo... Stoviu... Spaudžiu prie krūtinės 98 metų vokišką šautuvą. Pajuntu lyg šilimą, tartum motinos ranką paspaudęs. Pilnas mėnulis. Vėjas, tartum užklydęs liūtas, staugia. Tvoros traška. Speigas. Iš tolumo kaimo pasigirsta šunelio lojimas. Prisiminiau Maironio eilėraščių: "Ir kas per naktis, dega žvaigždės aukštai, bemirkčioja tartum akutės"... Staiga, lyg kažkas šmėkstelėjo sandėlių gale... paleidau šuvį į orą, apėjau aplink sandėlį... o gal nieko nebuvo...

Toji naktis pasiliko iki šių dienų mano atmintyje kaip šviesi, prasminga valanda mano gyvenime. Tai šiurpulingas, bet dvasią stiprinantis žvilgsnis į anų dienų įvykius.

O kaip šiandien? Ar panašios sargybos nebereikalingos? Tikiu, iš visų pasaulio kraštų eitume, kad tik vėl atsistotume savo tėvų žemės sargyboje. Sutrauktume vergijos retėžius. Su vergu stovyklų pabaisa negali būti koegzistencijos, tik kova ir ginklas mūs kelius nušvies. Koegzistencija tai išsigimimas, nutolimas nuo tų idealų ir kovos dvasios, kuri reiškesi per amžius mūsų tautos istorijoje. Maskoliui pataikūnai išnyks kaip dulkė, gi dvasios milžinams — Basanavičiui, Kudirkai, Maironiui, Lukšiui, Juozapavičiui ir kitiems — pagarba per amžius.

TRYS KARALIAI

J. NARŪNĖ

*Trys karaliai,
kaip ereliai,
Baltazaras ir
Gasparas,
trečias Melchioras,
mandras ir padorus,
per tyrus keliauja.*

*Baltazaras
spaudžia saujoj
"permatomo aukso"
taurę gintarinę.
Ir Gasparas
delne laiko
myrą sidabrinę,
o tas trečias
Melchioras —
dėžę tikro aukso.*

*Trys karaliai,
kaip ereliai,
karštais smėliais joja.*

*Kupranugariai jau pailso —
eina ir sustoja...*

*Žvaigždė šviesi
trims karaliams
naktį tamsią
rodo kelią —
į Betliejų,
pas Jėzulį,
ten, kur šviečia Jo stainele!*

Spalio 8 d., Toronte, susirinkusio: iš k. į d., Eugenija Klupšienė — LŠST garbės narė, Ona Mikulskienė — S-gos Moterų vadovė ir Marija Jokubaitienė — c.v. narė. Nuotrauka St. dabkaus

BRANGIOS SESĖS IR BROLIAI ŠAULIAI,

*Širdingai sveikinu sulaukusius Kristaus Gimimo Švenčių ir Naujųjų 1974-tųjų metų.
Telydi visus geriausia laimė asmeniniame gyvenime ir tepadedu mums užgimęs Kristus
atgauti Tėvynei Lietuvai laisvę.*

Ona Mikulskienė
Šaulių Moterų vadovė

FLORIDOS ŠAULIAI

Dr. Kazys Pautienis

Pastaruojamu metu daug lietuvių iš šiaurinių JAV valstijų keliai į Floridą, kur šiltas klimatas. Jei Čikagoje yra virš 60 įvairių lietuviškų organizacijų, tai natūralu, kad didėjant lietuvių skaičiui Floridos kolonijose, tenai atsiranda ir daugiau lietuvių organizacijų. Neatsilieka ir šauliai. Sakoma, susirenka keli vokiečiai — jau ir karas, susiburia keli lietuviai — jau ir kuriasi organizacija. Idant apsisaugoti nuo pergreito lietuvių nutautėjimo ir išnykimo, geriau turėti daugiau savo organizacijų, nei priklausyti prie vietinių kitataučių religinių, politinių, ar profesinių organizacijų. LŠST jau turi beveik kiekvienoje didesnėje lietuviškoje kolonijoje šaulių kuopas ar būrius. Mūsuose vyrauja klaidinga baimė, kad įsisteigę šauliai savo veikla pakenks kitoms organizacijoms. Ypač baiminasi pasyvių, nieko neveikiančių organizacijų nariai. Šauliai ateina į lietuviškas kolonijas neskaldyti, bet išjudinti, pagyvinti veiklą, talkininkauti kitoms organizacijoms. Dažnai neaktyvi organizacija, imdama pavyzdį iš šaulių, atbunda ir ima vėl reikštis lietuviškoje visuomenėje. Reiškia, šauliai nestelbia ir nekenkia kitoms organizacijoms, bet savo gražia veikla skatina dirbti kultūrinę lietuvišką darbą.

1972 m. Clevelando šaulių kuopos pirmininkas įsteigė Juno Beach, Florida, šaulių grandį. Įstojus daugiau narių, grandis persiorganizavo į būrį. Šiam būriui vadovauja buvęs klevelandietis, teisininkas P. Mikšys. Būrys gražiai veikia ir tikisi artimoje ateityje išaugti į kuopą, duoti jai vardą ir įsigyti vėliavą. Juno Beach šauliai savo veikla ne tik nekenkia jau seniau čia veikiančiam Lietuvių Klubui, bet dirindami savo veiklą, padeda Klubui. Š. m. rugsėjo mėn. 16 d. Juno Beach šaulių būrys pakvietė dr. K. Pautienį skaityti paskaitą apie sienlęgę. Į paskaitą šauliai pakvietė Lietuvių Klubo narius, kurių gražus būrys atsilankė į paskaitą ir aktyviai įsijungė, virš valandos

statydami prelegentui klausimus apie vėžį, širdies ligas ir kitus susirgimus.

Nors daug kartų važinėju po Floridą, tačiau šiemet pirmą kartą aplankiau seną lietuvių koloniją St. Petersburg. Štai čia paskaitą ir, su kitų pagalba, suorganizuojau šaulių kuopą. Kuopai vadovauti išrinkta muz. Albertas Mateika. Ši gausi lietuvių kolonija turi savo Klubą, kuriam priklauso 250 narių. Klubas turi nuosavus namus, kur vyksta choro repetitijos, sekmadieniais duodami pietūs, kaikada ruošiamos paskaitos ir vyksta parengimai. Lietuviai yra aktyvūs ir gana jaunatviškai nusiteikę, sekmadieniais po pietų pašoka ir padainuoja. Klubui vadovauja energingas visuomenininkas K. Jurgėla. St. Petersburge yra LB apylinkė, R. Katalikų Susivienijimo kuopa ir choras, vadovaujamas Alberto Mateikos. Čia įsikūrę šauliai, dirbdami šaulišką kultūrinį darbą, sieks lietuvių vienybės, bei, kur reikės, talkins kitoms organizacijoms. Lietuviško, kultūrinio darbo yra begalės, trūksta tik darbininkų, dėl to, nesibaiminkime, šauliai nei vieno "bedarbiu" nepadarys.

1973 — PUTVIO METAI

"Vytauto Didžiojo" šaulių kuopa, per Lietuvių Radijo Forumą, Čikagoje, paminėjo Šaulių Sąjungos įkūrėjo Vlado Pūtvio 100 metų gimimo sukaktį. Sukaktuvininkas buvo gimęs 1873 m. rugsėjo 24 d. Iškilmingas pagerbimas buvo pradėtas kp. pirm. Vlado Išganaičio pasakyta kalba. Jis gražiais ir taikliais žodžiais apibūdino Šaulių S-gos įkūrėjo nuveiktus darbus tautai ir tėvynei. Jis ragino ne tik šaulius, bet ir visus lietuvius vykdyti velionio Pūtvio skelbtas idėjas.

Teis. Algirdas Budreckas padeklamavo jo paties parašytą ir dedikuotą eilėraštį — "Pūtvio šimtmečiui prisiminti".

Vėliau buvo suvaizdintas A. Valatkaičio parašytas montažas iš Pūtvio gyvenimo. Montażą paruošė kp. meno vadovas J. Petrauskas. Vaidino: S. Petrauskienė, J. Petrauskas, P. Tomkus ir A. Juškevičius.

Gražiai pasirodė "Vytauto Didžiojo"

šaulių kuopos oktetas, vadovaujamas muz. N. Kulio. Oktete dainuoja: A. Kvečas, S. Stasiūnas, A. Šidagis, J. Kuzmickas, J. Jankauskas, V. Mardosas, J. Ilčiukas, J. Platakis ir P. Januša.

Šie metai yra Vlado Pūtvio metai.

Tenka didžiai apgailestauti, kad mūsų pavergtoje tėvyneje mūsų broliai ir sesės negali švęsti V. Pūtvio 100 metų gimtadienio ir juos vadinti Vlado Pūtvio metais. Todėl mes šauliai, būdami laisvajam pasauliui, privalome Pūtvio gimtadienį kuo iškilmingiausiai švęsti.

Šią sukaktį minėdami pasiryškime eiti velionio Pūtvio nurodytais keliais, o svarbiausia, būkime vieningi, drausmingi ir dėkime visas pastangas, kad Lietuva būtų laisva, nepriklausoma — suvereninė valstybė.

Įgyvendindami Šaulių S-gos pirmūno Pūtvio skelbtas idėjas, greičiau priartinsime mūsų pavergtiesiems tėvynei laisvės rytojui.

Algirdas Budreckas

ŠAULIAI LIETUVYBĖS RĖMĖJAI

"Vytauto Didžiojo" šaulių kuopos valdyba š. m. spalio 7 d., Jaunimo Centre, Čikagoje buvo susirinkusi posėdžio. Posėdyje aptarė organizacinius reikalus ir priėmė ateities planus. Kuopos pirmininkas Vladas Išganaitis konstatavo, kad šauliška veikla kuopoje eina sklandžiai. Kuopa artėja prie 400 narių. Kuopa beveik kas mėnesį surengia minėjimus, parengimus, išvažiavimus, paskaitas ir t.t. Taigi, nėra savaitės, kad šauliai nebūtų ką nors padarę, ar nuveikę.

Be kitų einamųjų organizacinių reikalų posėdyje buvo nutarta pinigais paremti lietuvišką spaudą, radiją, televiziją ir organizacijas.

Paskirta: Draugui ir Naujienoms po \$50, Dirvai, L. Lietuvai ir Sandarai po \$20, Litanus ir Jaunimo žurnalams po \$10, Margutis ir Barcus radijo po \$50, Lietuvių televizijai ir Balfui po \$15, ALTui, Litanistikos Inst., L. K. muziejui-karniam skyriui, Sporto išvykai į Europą po \$25. Brazinskams Turkijoje — \$100.

Jaunimo Centrai — \$250. Viso buvo paskirta 760 dolerių.

Šią vasarą šaulių kuopa irgi buvo išdaliniusi spaudai ir įvairioms lietuviškoms institucijoms viso \$418.

Taigi, šiais metais viso išdalinta — \$1,178.

Tokie šaulių nuveikti darbai tebūna paskata visoms kitoms lietuviškoms organizacijoms.

“Vytauto Didžiojo” kuopos vadovybę ir šaulius tenka nuoširdžiai pasveikinti, padėkoti, palinkėti ir toliau dirbti lietuvybei ir tėvynės labui.

Algirdas Budreckas

“D.L.K. Algirdo” kuopa Hamilton, Kanada. Šiuo metu kuopoje yra 73 šauliai ir 14 šaulių moterų. Prie dabartinių sąlygų tai gana skaitlinga kuopa.

Pagal Centro Valdybos nutarimą, kuopai buvo skirta surasti 5 naujus “Kario” prenumeratorius. Kuopos nariai surinko net 17 ir tikisi dar daugiau surasti.

Š. m. liepos 23 d. kuopa surengė Jonines medžiotojų ir žuklautojų klube “Giedraitis” su įdomia programa. Keletas kuopos šaulių — vyrų ir moterų aktyviai dirbo Tautos Fondo Hamiltono skyriuje ir rugsėjo mėn. 15-16 dienomis Tautos šventės minėjime, su vėliava dalyvavo ir iškilmingose pamaldose.

Prieš dvejus metus buvo susitarta su KLVŠ Ramovės Hamiltono skyriumi, kad Kariuomenės Atkūrimo šventė bus ruošiama paeiliui. Šiemet tenka ruošti šauliams. Įvyks lapkričio 24 d.

Šie metai — Vlado Pūtvio sukaktuviniai metai, tad labai džiugu, kad šiemet net 7 susipratę lietuviai įstojo į kuopą. Visi šauliai darniai dirba.

Povilas Kanopa

NAUJA VĒLIAVA

Š. m. gegužės 5-6 d. “Dr. Vinco Kudirkos” šaulių kuopa Worcesteryje pašventino savo kuopos vėliavą. Gegužės 5 d. įvyko koncertas-vaišės, kuriame dalyvavo virš 150 žmonių. Atsilankė svečių ir iš tolimesnių vietovių.

Gegužės 6 d. per iškilmingas pamaldas, vėliavą pašventino klebonas kun. A. Miciūnas. Po pamaldų, Maironio Parke, įvyko sueiga-akademija, kurios metu kuopai buvo įteikta naujoji vėliava ir paminėta V. Putvio 100 m. gimimo sukaktis. (žiūr. nuotraukas).

► **Vėliavos pašventinimo aktą pasirašo kūmą R. Moliénė. Šalia stovi kuopos pirmininkas A. Zenkus ir kūmą J. Stašaitis.**

Š. S. Centro atstovas Prof. V. Mantautas pasirošęs perduoti kuopai vėliavą.

Vaišių metu prie stalo sėdi; raš. A. Gustaitis, p. Stašaitienė, R. Moliénė, p. Gustaitienė, Emilija Putvītė ir J. Stašaitis. Stovi: A. Zenkus ir K. Adomavičius. Nuotr. Stasio Urbono ▼

**ŠAULIŲ VEIKLA
Gedimino Sostapiliui 650 metų
(1323-1973 m.)
VLADAS MINGĖLA**

Tautai praeitis, kaip žemės sultys medžiui. Medis tol auga ir bujoja, kol šaknims užtenka žemės sulčių. Netekus šaknims sulčių, medis džiūsta ir miršta. Tauta gali augti ir klestėti, jei kiekvienas tautos narys myli savo praeitį, gerbia buvusius valdovus ir didvyrius tiek amžių kovojusius dėl tautos ir valstybės laisvės, jos didybės.

Detroito Kultūros Klubo p-ko A. Musteikio iniciatyva, susitarus su Vilniaus Krašto S-gos p-ku K. Veikučiu, buvo iš organizacijų atstovų sudarytas komitetas ir suruoštas iškilmingas — Lietuvos sostinės Vilniaus 650 metų sukaktis — minėjimas 1973 m. spalio 7 d. Minėjimas pradėtas iškilmingom pamaldom Šv. Petro lietuvių bažnyčioje. Organizacijos dalyvavo su vėliavomis. 9 vėliavų eiseną tvarkė s-gos p-kas V. Tamošiūnas ir Jūros šaulių vadovas Mykolas Vitkus.

Šv. mišias atnašavo klebonas, šaulys kun. Viktoras Kriščiūnevičius. Pamaldų metu giedojo parapijos choras. Bažnyčia buvo perpildyta ne tik detroitieškių, bet ir kaimyninio Windsoro maldininkų. Klebono pamokslas, kaip ir visada, buvo turiningas, giliai išmąstytas, Vilniaus krašto ir miesto istorinėmis žiniomis perpintas. Ypač vaizdžiai kunigas nušvietė sunkią Vilniaus krašto lietuvių būklę lenkų okupacijos metu. Pamokslą pailiustravo pavyzdžiais. Neveltui kun. Kriščiūnevičius auksaburniu vadinamas. Pamaldose dalyvavo tuos visus žiaurumus išgyvenę, vos gyvi išlikę, Vilniaus krašto kankiniai: "Nužmogintieji" knygos autorius Petras Česnulis ir Stepas Veranka.

Minėjimo akademija įvyko Lietuvių Namuose. Ją atidarė minėjimo k-teto p-kas A. Musteikis. Pravedė S. Kaunelienė. Garbės prezidiumą sudarė: Vilniaus Krašto Lietuvių s-gos p-kas K. Veikutis, dr. Kostas Jurgėla iš Vašingtono, Petras Česnulis, Petras Veranka, kun. V. Kriščiūnevičius ir A. Musteikis. Už prezidiumo stalo scenoje išsirikiavo 9 vėliavos. Akademiją trumpu žodžiu pradėjo A. Musteikis. Apie šią sukaktį trumpai papasakojo K. Veikutis. Dr. Kostas Jurgėla pabėre daug prisiminimų, išgyvenimų ir Vilniaus praeities žinių. Kun. V. Kriščiūnevičius jautriai invokacijoje prisiminė visus žuvusius ir nukankintus vilniečius.

Minėjimo meninę dalį išpildė vietinės meninės jėgos: deklamatoriai Rūta Misiūnaitė, Taura Zarankaitė ir solistė š. Danutė Petronienė, akompaniatorė Regina Sližytė. Meninė dalis buvo neilga, publikos labai šiltai įvertinta. Minėjimo akademija baigta Lietuvos himnu.

Šio minėjimo proga buvo nutarta Lenkijos kardinolui Višinskiui pasiųsti peticiją, kurios turinys buvo dalyviams perskaitytas. Peticijoje, remiantis Vatikano II suvažiavimo nutarimais, kardinola prašomas leisti ir Vilniaus krašto lietuviams garbinti dievą sava, lietuvių kalba ir už tai neleisti jų persekioti bei skriausti.

Po akademijos sekė pietūs, kuriuos pravedė Vilniaus krašto lietuvis, mok. š. Albertas Misiūnas. Pietų metu svečiai turėjo progos išsikalbėti, pasidalinti įspūdžiais ir pabendrauti.

Dr. Kosto Jurgėlos knygos "1862-1863 m. Sukilimas" pristatymas. Spalio 6 d. Lietuvių Namuose "Stasio Butkaus" kp. pristatė istoriko K. Jurgėlos knygą "1862-1864 m. Sukilimas". LŠST Sp. ir Inf. vadovas Vl. Mingėla pristatė svečių iš Vašingtono istoriką dr. Kostą Jurgėlą. Jis nu-

Toronto "Vl. Pūtvio" kp. Šauliai prie vėliavų "Park Lithuania" atidarymo iškilmėse. Iš k.: P. Gulbinskas, V. Stočkus, P. Jonikas; kalba parko iniciatorius S. Jokubaitis. Nuotr. S. Dabkaus

pasakojo jo vaikystę, jo darbus ir paminėjo visus jo mokslinius veikalus. Istorikas š. Jonas Švoba davė pristatomos knygos apžvalgą. Iš magnetofono juostelės buvo perduota to sukilimo viena detalė, kuri išryškino sukilėlio kun. Mackevičiaus asmenybę.

Sekė šaulių paruoštos vaišės. Dalyviai turėjo progos su svečiais pasikalbėti. Nors knygos pristatymas dėl to pat metu vykstančio LB Tarybos suvažiavimo nebuvo gausus dalyviais tačiau tie, kurie dalyvavo buvo patenkinti, nes išgirdo daug naujų, įdomių dalykų.

Parkas Lietuva Toronto. Torontiečio visuomenininko ir gabaus organizatoriaus Stasio Jokubaičio iniciatyva, bei ilgų pastangų ir asmeniškų pažinčių dėka, šiaudien Toronto lietuviai gali pasidžiaugti, nes turi parką pavadintą "Park Lithuania". S. Jokubaičio sumanymui daugelis pritarė ir buvo sudarytas K-tetas iš įvairių organizacijų atstovų. Į k-tetą įėjo: K. Rusinas, D. Keršienė, B. Saplys, J. Karpis ir S. Jokubaitis, komiteto p-kas. Teisiniu patarėju pakviestas adv. H. Steponaitis.

Nuo prašymo padavimo iki 1973 m. liepos 18 d., kada vienas netoli dabartinių Lietuvių Namų esantis parkas buvo pavadintas "Park Lithuania" vardu, praėjo ilgiai laiko ir daug pakartotinių lankymų į miesto Tarybos posėdžius. Lietuviams daug padėjo miesto Tarybos nariai: p. Boytchuk, p. Negridge, p. Pichinini ir kiti. Jiems priklausė lietuvių padėka.

Parko atidarymas įvyko š. m. spalio 27 d. Dalyvavo keli šimtai lietuvių: Toronto apylinkės LB valdyba, šeštadieninės mokyklos mokytojai ir mokiniai, uniformuoti šauliai, organizacijų atstovai ir Toronto miesto tarybos atstovas p. Wm. Boytchuk. Buvo pasakyta kalbų. Sumanymo iniciatorius S. Jokubaitis nušvietęs kaip tas parkas buvo gautas, kalbėjo:

"Šiame High Park rajone gyvena lietuvių dauguma. Čia įsikūręs lietuviškas kultūrinis centras — Toronto Lietuvių Namai. Šiaudien, spalio 27 d., švenčiame Parko Lietuva oficialų atidarymą. Nežiūrint kaikiurių opozicionierių reikalavimo seno parko pavadinimo nekeisti į Park Lithuania, dėka pažinčių ir draugų miesto valdyboje, ponų Boytchuk, Negridge, Pichinini ir kitių, miesto taryba galutinai nusprendė ir šį parką pavadino "Park Lithuania".

Manau ne tik mums čia susirinkusiems, bet ir visiems Toronto Lietuviams malonu, kad mūsų tėvynės Lietuvos vardas įrašytas, netik šioje lentoje, bet ir Toronto miesto registracijos knygoje.

Dėkoju parko komiteto nariams: K. Rušiniui, D. Keršienei, B. Sapliui ir adv. H. Steponaičiui už patarimus ir bendradarbiavimą. Didžiausia padėka priklauso šio distrikto aldermanui, nuoširdžiam lietuvių draugui p. Wm. Boytchuk.

Iškilmės baigtos Kanados ir Lietuvos himnais. Iškilmės pravedė "Miss Vilnius" — Jūratė Kobelskytė.

Pašventinta "Povilo Lukšio" š. kp. st. Catharines Kanadoje vėliava. 1973 m. spalio 27, 28 dienomis įvyko St. Catharines, Kanadoje, rinktinės valdybos narių ir kuopų pirmininkų posėdis, o po to "Povilo Lukšio" kp. šventė ir vėliavos šventinimas.

Į šventę suvažiuo šauliai iš Montrealia, Toronto, Hamiltono, Delhi, Clevelando ir Detroito. LŠST c.v. p-ko V. Tamošiūno paraginti su juo važiuo iš "Stasio Butkaus" ir "Švyturio" jūros šaulių 16 asmenų, iš Clevelando "Juozapavičiaus" kp. p-kas Dr. K. Pautienis, vėliavnešis ir 3 šaulės. Šventė įvyko saloje esančio klubo patalpose.

Kanados Rinktinės valdybos ir kp. pirmininkų posėdį pravedė Rinktinės p-kas Stepas Jokubickas, sekretoriavo Vytautas Keturakis. Rinktinės veiklos pranešimą padarė Stepas Jokubickas. Pajamų išlaidų apyskaitą — Gediminas Rugienius, šaudymo sporto pranešimą — "DLK Algirdo" kp. p-kas Povilas Kanopa. Po to sekė pranešimai "Karaliaus Mindaugo" kp. Montrealyje p-ko Viktoro Sušinsko, "Vl. Pūtvio" kp. Toronte St. Jokubaičio, "Gedimino" kp. Delhi p-ko S. Jokubicko, "Algirdo" kp. Hamiltono p-ko P. Kanopos, Jūrų šaulių kp. "Neringa" Montrealyje p-ko J. Zaviio, jūrų šaulių kp. "Baltija" p-ko Toronte Vlodo Rušos ir "Povilo Lukšio" kp. St. Catharines p-ko A. Šetiko, kuris darydamas pranešimą padėjo iš visur jų šventę suskridusiems svečiams.

Po pranešimų buvo įvairių pasiūlymų ir diskusijų. Daug diskusijų sukėlė charakterio klausimas. Bendro nėra, įsigijusios tik atskiros kuopos. Dr. K. Pautienis siūlė, nepažeidžiant taisyklių, turėti vieną bendrą čarterį ir juo vadovautis.

Sąjungos p-kas V. Tamošiūnas pasiūlydavo gausiu dalyvių skaičiumi pranešė apie dabartinius ir ateities s-gos darbus. Kalbėjo apie "Kario" svarbą ir kuopoms nustatytą prenumeratorių kontingentą, apie New Yorko "Simo Kudirkos" leidžiamą š., Rusijos kalėjimų kalinės, E. Juciūtės knygą "Pėdos mirties zonoje" ir šaulių pareigą ją išanksto užsiprenumeruoti. Pranešė ir apie centro valdybos

numatytą anglų kalba išleisti didelį veikalą "Rusifikacija ir Rezistencija Lietuvoje", kurį rašo s-gos valdybos paprašytas dr. Kostas Jurgėla. P-kas pasidžiaugė "Švyturio" jūros šaulių kp. prie Detroito rengiama Pilėnų stovykla, kur jau įrengta moderni šaudykla, kur žada pastatyti, vietoje komunistų nugriauto Kauno Karo muziejaus sodely Laisvės Paminklo, tuo pat vardu paminklą Pilėnuose.

Šaudymo varžybas laimėjusiems "Vlodo Pūtvio" kp. šauliams: A. Navickui, M. Tamulėnui, V. Stočkui, B. Savickui vyresniųjų klasėje ir K. Stočkutei ir G. Daugėlai jaunių klasėje, asistuojamas P. Kanopos, p-kas V. Tamošiūnas įteikė prizus, o Astrauskui, Jankauskui, Petraičiui ir Vaitkevičiui — pažymėjimus.

Posėdis baigtas Lietuvos himnu. Sekė pertrauka su vaišėmis.

Po pertraukos paskaitą apie Vladą Pūtvių skaitė Kanados Rinktinės p-kas Stepas Jokubickas.

Prieš šventinant kp. vėliavą kp. p-kas Šetikas sukviėtė Garbės prezidentą, kurį sudarė centro valdybos pareigūnai, kp. p-kai, LB p-kas, Savanorių Kūrėjų atstovas ir t.t. Vėliavos šventinimo ceremonijas tvarkė St. Jokubaitis. Šventinime dalyvavo šios vėliavos: LŠST Moterų vėliava, "Vl. Pūtvio", "Gedimino" kp. "Stasio Butkaus" kp., Jūrų šaulių "Švyturio" kp., "Algirdo" kp. Jūrų šaulių "Baltija" kp. ir "Kar. Juozapavičiaus" kp. Vėliavos išrikiuojamos už garbės stalo. Vėliavos mecenatai ir kūmai Stasė ir Petras Polgrimai. Vėliavą pašventino pranciškonas tėvas kun. J. Liauba. Pašventinta vėliavą c.v. p-kas V. Tamošiūnas perdavė kp. p-kui, o šis vėliavnešiui. Sekė sveikinimo kalbos žodžiu ir raštu. Sveikinimų buvo labai daug.

Po sveikinimų LŠST p-kas, asistuojamas Kanados Rinktinės p-ko apdovanoja už nuopelnus sąjungai ir lietuviybei: Šaulių Žvaigždės ordinu Montrelio "Mindaugo" kp. p-ką Viktorą Sušinską ir Šaulių Žvaigždės medaliu "Povilo Lukšio" kp. p-ką Povilą Šetiką. Eilė šaulių apdovanojami pažymėjimais.

Lietuvos himnu baigiama akademinė dalis ir išnešamos vėliavos.

Po trumpos pertraukos seka meninė programa. Svečius iš JAV nustebino, nes mažytė, vos 60 šeimų lietuvių kolonija, sugebėjo paruošti savomis jėgomis įvairią programą. Zubrickienės paruoštos, tautiniais rūbais pasipuošusios Dana Dainorytė, Kristina Langaitė, Vaidilutė Šetikaitė, Jūratė, Nida ir Vytė Zubrickaitės atliko buv. Moterų vadovės montažą "Partizanų Dvasia". Muzikai palydint mergaitės montažą atliko taisyklinga lietuvių kalba, giliu įsijautimu.

Tris daineles padainavo jauna gražia-

balsė solistė Ramona Braunell, s. Ulbino anūkė. Pirmąsias dvi padainavo gražia lietuvių kalba, aiškiai tardama žodžius, pianiniu palydėjo p. Dambelton.

Vaidilutės Šetikaitės vadovaujamos baleto šokėjos pašoko du šokius. Balerinos jaunos, gražios ir geros šokėjos, tad publika, ypač broliai, buvo sužavėti.

Paskutiniai linksmoji dalis, vaišės ir šokiai, nežiūrint susigrūdimo, nes svečių buvo kelis kart daugiau nei rengijai tikėjosi, praėjo geroje nuotaikoje. Orkestras buvo ge.as, gal tose patalpose garso stiprintuvų ir nereikėjo, tad šoko maži, jauni ir seni.

Sekmadienį, spalio 28 d. St. Catharines Lietuvių bažnytelėje įvyko iškilmingos pamaldos už šaulius ir Lietuvos kankinius. Šv. mišias atnašavo tėvas J. Liauba. Dalyvavo 11 vėliavų. Po pamaldų prie pastatyto už Lietuvos Laisvę Žuvusiems paminklo buvo padėti du vaikai. Ilgesnė kalbė pasakė "Vl. Pūtvio" kp. p-kas St. Jokubaitis.

Prie išvykstant tolimesnių vietovių svečiams, Stasė ir Kazys Galdikai savo namuose jiems suruošė pietus. Pietų metu buvo pasakyta kalbų, o šeiminiškams sugiedota "Ilgiausių Metų".

Mūsų bendradarbės rašytojos Janinos Nartnės kalėdinė dovana mūsų mažiesiems

Štai, ir atplaukė per jūras ir vandenynus "Miško Viešnia", daili kalėdinė pasaka vaikams. Ją išleido Tėvai Saleziečiai Romoje, kaina — \$1.80. Mūsų jaunuosius sužavės pasakos įdomus turinys. Mamos nepaklausiusi, išsiblaškiusi maža mergytė miške vijosi voveraitę ir paklydo... Ji labai bijojo, kai atėjo vakaras...

Daugiau nieko nesakysiu — pasiskaitysite ir pamatysite patys, nes knygelė gražiais dail. V. Aleksandravičiaus pieštais paveikslėliais iliustruota. Galima gauti "Drauge, ar išsirašyti iš Romos saleziečių: Lituani Don Bosco, Prof. Dr. J. Zeliauskas, Di Rectoro Via Colonna 2 00044 Roma, Italia.

Sesė Narinė, sulaukusi garbingo amžiaus, nepadeda plunksnos ir yra pavyzdžiu mums visiems savo kūrybingumu. Ji sugeba pagauti tiek mažųjų tiek suaugusių dėmesį ir turini ir mintimi. Neieškokime savo mažiesiems kitų dovanėlių, dovanokime jiems lietuvišką, vaikų knygą ir ateity nereiks skųstis, kad jaunimas nebenori lietuviškai kalbėti. Ir mažens įpratęs lietuviškai skaityti, išliks susipratusių lietuviu.

Pagarba ir padėka sesei Janinai Nartnei!

-o-

LŠST Garbės Nariai Sofija ir Aleksandras Mantautai šį rudenį atšventė auksinį

Mykolų, Vitkaus ir Kizio, Detroito Lietuvių Namuose pagerimas. Iš k. į d. LŠST c.v. p-kas V. Tamošiūnas, Jolanda Kizienė, Mykolas Kizis, kun. Kaz. Simaitis. Jūros šaulių ir "Švyturio" j. š. kp. p-kui Mykolui Vitkui dovaną įteikia Nelė Urbšaitienė, Marija Kinčienė ir Vera Kulbokienė. Nuotrauka Kaz. Sragausko

laimingo vedybinio gyvenimo jubiliejų. Juodu jungė ne tik meilė, bet ir bendra šauliška ideja. "Tremties Trimitas" sveikina Garbinguosius Jubilatus ir linki nepalūžusiems atšvęsti deimantinį jubiliejų laisvoje Lietuvoje!

-o-

"Stasio Butkaus" kp. š. brolis Eduardas Milkauskas gavo liūdną žinią, kad okupuotoje Lietuvoje, senatvės sulaukusi, mirė jo brangi mamytė Vladė Milkauskienė. Nuoširdi užuojauta.

-o-

"Švyturio" jūros šaulių kp. brolių Antaną Sukauską aplankė dviguba nelaimė. Okupuotoje Lietuvoje mirė jo senutė motina, o tą pat savaitę JAV, sunkios ligos iškankinta, amžinu miegu užmigo jo sesutė, dviejų mamytė ir dukryčių kvarteto dainininkė. Išsikėtės ramybės. Broliui Antanui širdinga užuojauta.

-o-

LŠST Moterų vadovė muzikė Ona Mikulskienė ir s-gos Kultūros sk. p-kas muz. Alfonsas Mikulskis lapkričio 11 d. atvykę į Centro Valdybos posėdį, paviešėjo Detroito keletą dienų, nes sesė Ona tikrino "Stasio Butkaus" kp. jaunųjų kanklininkių pažangą ir mokė natūjų dainų, bei giesmių, kadangi kanklių orkestrėlis atliks dalį kalėdinės programos per televiziją. Jaunosios kanklininkės ir jų tėveliai sesei

Mikulskienei labai dėkingi už paaukotą laiką ir darbą.

Pagerbti Detroito "Švyturio" jūros šaulių kuopos Mykolai — Vitkus ir Kizis
V. Tylonis

1973 m. rugsėjo 29 d., Detroito Lietuvių Namuose, "Švyturio" jūros šaulių kuopa suruošė viešą pobūvį — kuopos p-k Mykolo Vitkaus vardines ir 60-tąjį gimtadienį ir Mykolo Kizio, valdybos nario vardines. Pagerbimo akademijoje ir vaišėse dalyvavo per šimtą svečių. Pagerbimo komisiją sudarė šauliai: p-kas Juozas Kinčius, programos vadovė Angelė Šukienė, Vera Kulbokienė ir Stepas Lungys. Komitetui pasisekė suruošti gražią vakaronę. Vakaronė kultūringai pradėta, gražiai pasilinksmina ir pasibaigė apie 1:30 ryto.

Prie garbės stalo buvo pakviesti: Mykolas Vitkus, Mykolas Kizis, Jolanda Kizienė, kun. Kaz. Simaitis, LŠST c.v. p-kas Vincas Tamošiūnas, K. Daugvydas, K. Daugvydienė, J. Mitkus ir LŠST c.v. vice-p-kas Alfa Šukys.

Apie solenizantus trumpą paskaitą skaitė S-gos Spaudos ir Informacijos vadovas Vladas Mingėla. Jis pradėjo anekdotu:

"Kartą komunistinės ideologijos kursuose, Bulgarijoje, iš Maskvos atvykęs "vyresnysis brolis" paklausė kursantą ką

jis darytų, jeigu:

— Prieš tave stovi Brežnevas ir Amerikos prezidentas Niksonas. Tu turi užtaisyti revolverį, laiko apsisprendimui vos kelios sekundės.

— Bet tamsta, drauge, į ką tamsta šautum? — užklausk maskvinio vado kursantas.

— Kam klausti? Aišku, dėčiau kelias kulkas į nekenčiamą kapitalistą ir darbininkų išnaudotoją Amerikos prezidentą Niksoną.

— Hm...hm..., — numykė jaunas kursantas, — tai man pasirinkimo jau nebeliko, aš turiu šauti į Brežnevą.

Toliau, Vl. Mingėla išskėlė šio pagerbimo priežastį — LŠST jūros šaulių vadovas ir "Švyturio" j. š. kp. p-kas Mykolas Vitkus pageriamas už jo ryžtingą, kupiną pasiaukojimo lietuvišką, šaulišką veiklą. Be to, jam sukako 60 metų, tad jau galima giliau ir rimčiau pažvelgti į šį asmenį. Jis geriamas už nuveiktus darbus. Mykolas Vitkus nuo 15 savo amžiaus metų, t. y., jau 45 metai yra šaulys. Jis gimė Lietuvoje, Skuodo vlsč., Trubakų km. Aleksandrijos-Truikinų šaulių būryje prasidėjo jo pirmieji šauliški žingsniai. Karinę prievolę atliko 6 pėst. k-čio Pilėnų Margio pulke Klaipėdoje. Baigė su atsižymėjimu to pulko mokomąją kuopą. Buvo pakeltas į vyr. puskarininkius.

Troško tapti karininku, bet neturtingas tėvas negalėjo leisti Mykolo į gimnaziją, o be gimnazijos baigimo pažymėjimo negalėjo patekti į Karo mokyklą. Buvo gabus, mėgo mokslą.

Atlikęs karinę prievolę, jau subrendęs vyras, M. Vitkus Šaulių S-gos buvo labai aktyvus. Mokė savo apylinkės jaunimą rikiuotės ir kitų karinių dalykų. N. Lietuvoj buvo apdovanotas Šaulių Žvaigždės medaliu, o Amerikoj Šaulių Žvaigždės ordinu.

1943 m., II Pasauliniam karui einant į pabaigą, Kaune buvo įsteigta, plk. I. Kriaunaičio vadovaujama, "bėdos atvejo" Karo mokykla. Šią mokyklą Mykolas baigė ir buvo pakeltas leitenantu.

Po II Pas. karo Mykolas atvyko į Ameriką, Detroitą, Atsikūrus LŠST., Mykolas aktyviai įsijungė į "St. Butkaus" šaulių kuopą, vėliau perėmė iš Juozo Televičiaus "Švyturio" jūros šaulių kp., tapo jūrininku, tos kp. p-ku. Jam vadovaujant kuopa išaugo ir šiuo metu turi virš 200 narių. Netoli Dainavos "Švyturio" kuopa nupirko 8 akrų sklypą ir jame įruošė modernią šaudyklą. Stovykla pavadinta Pilėnais. Tos stovyklos pirkimui ir įrengimui jis jau paaukojo \$14,000.

Gyvuok, solenzizante Mykolail Gyvenimo momentas visus skatina zveigti į šauliškąją veiklą ne kaip į mašinerijos negyvą mechanizmą, bet kaip į šauliškojo gyvastingumo, dieviškos meilės ir damumo apraišką, kylančią iš vadovaujančio asmens sielos gelmių.

Mykolas Kizis gerbiamas ne vien už jo vardą, bet todėl, kad dar nepriklausomoje Lietuvoje pradėjo eiti patriotiniu šauliškuoju keliu prieš 40 metų. Nors jo veiklos kelias "Švyturio" kuopoje neilgas, bet darbais našus, pasiaukojimu brandus ir turtingas. Šiuo metu ypatingai reiškiasi kaip Pilėnų stovyklos lėšų vajeaus komiteo pirmininkas.

Mykolas 1933 metais įstojo į Raguvo šaulių būrį tikruoju nariu. Po kelerių metų tarnybos policijoj perkeliamas į Aukštąją Panemunę. A. Panemunės būryje buvo veiklus. Buvo būrio vadu. Jo tarnybos ir šauliškos veiklos lape pažymėta, kad Mykolas yra senas ir užsigrūdinęs šaulys.

"Švyturio" kp. daug laimėjo gavusi tokį patyrusį narį. Ką Mykolas užsimoja, to siekia atkakliai. Jo ir jo žmonos Jolandos širdys linksta į šaulišką kultūrinę veiklą. Jo sumanymai ir darbai vertingi ir našūs. Ši šeima brangina lietuvišką knygą, periodinę ir neperiodinę spaudą. Namuose turtinga biblioteka, ant sienų originalūs dailininkų paveiksliai. Gausu skulptūrų. Abu Kiziai dažni lietuviškų kultūrinių užmojų rėmėjai-mecenatai. Daugeliui rašytojų mieliai padeda išleisti šiuo metu

taip brangiai kaštuojančias knygas.

"Švyturio" kp. išvykoms dažnai užleidžia savo gražią, ant Detroito upės ir St. Clair ežero esančią, sodybą.

Kiziai gražiai išaugino ir į aukštuosius mokslus išleido savo vienturtį sūnų. Baigęs medicinos mokslus ir gavęs diplomą, dirba kaip gydytojas.

Broliai Mykolui Kiziuvi sveikatos ir visokeriopos sekmės, bei ilgiausių metų!

Po VI. Mingėlos kalbos sukaktuvininukus sveikino: Jurgis Mitkus, mjr. Kaz. Daugvydas, "Švyturio" kp. garbės narys, LŠST ir "Stasio Butkaus" kp. p-kas V. Tamosiūnas ir kiti. Baigiant akademiją abu solenzizantai maloniai padėjo visiems juodu sveikinusiems. Taip pat padėjo už dovanas — iš medžio išdrožinėtus paveikslus burlaivius.

Sekė vaisės, kurias paruošė šaulės: Stasė Vyčienė, K. Kirvelaitienė, H. Kniurienė, Emilija Lungienė, Vera Kulbokienė, Urš. Brokienė. Joms padėjo šauliai: Step. Lungys, V. Kniura, V. Rinkevičius ir Juozas Kinčius. Šaulėms šeiminkėms, taip skaniai visus svečius pavaišinusioms, svečiai nuoširdžiai dėkoja.

Vaišių metu ir šokiams grojo gabus akordeonistas Rimas Kasputis.

SU A.A. SESE OLGA VYŠNIAUSKIENE ATSISVEIKINUS

Negailėstingoji mirtis atėmė iš "Vytauto Didžiojo" šaulių kuopos garbės šaulę a.a. Olgą Oktaviją Kaulakytę Vyšniauskiene. Velionė gimė 1885 m. Silvestrų dvare, Žemaitijoje, bajorų dvarininkų šeimoje. Tačiau ji nuo pat jaunystės dienų iki mirties liko ištikima savo tautai. Mirė būdama 88 m.

"Vytauto Didžiojo" šaulių kp., Čikagoje, šaulės atsisveikina su a.a. garbės šaule Olga Vyšniauskiene.

Įgijusi mokytojos cenzą, jaunystėje pasireiškė kaip labai uoli vietos lietuvių visuomenės veikėja, energingai ėjusi mokyti liaudį lietuviško rašto ir tėvynės meilės.

Jau 1920 m. sesė Olga įstojo į Šaulių Sąjungą ir savo darbščiomis rankomis išsiūvinėjo savo būriui gražią šaulišką vėliavą. Ji bendravo tikrai su lietuviais, ypatingai su šauliais ir šaulėmis, kuriuos mylėjo kaip savo tikrus brolius ir seses. Ištekėjusi už nuoširdaus lietuvio, ji, aplinkybėms susidėjus, 1927 m. atvyko į Ameriką. Nors išbuvo čia tiek daug metų, lietuviškai kalbėjo lyg tik vakar būtų atvykusi iš Lietuvos. Iki okupacijos visą laiką palaikė ryšius su savo būriu šauliais.

Palengvėjęs ryšiams su okupuotąja Lietuva, velionė nuolatos siuntinėjo giminėms ir artimiesiems paketėlius. Sesė Olga ypatingai pasireiškė savo duosnumu lietuviškiems reikalams, ne vieną ir naują trentinį — ateivių sušelpdama stambesne suma pinigų. Mirus vyrui ir neturint vaikų, pradžiugo, kai Čikagoje atgijo šauliškoji veikla, į kurią tuojau ir įsijungė. Velionė už nuopelnus lietuvių bei ir Šaulių Sąjungai buvo pakelta į garbės nares ir apdovanota Šaulių Žvaigždės ordinu. Prieš pat mirtį ji išdalino savo pinigų liet. organizacijoms ir giminių šalpai.

Sesė Olga prieš mirtį ilgai ir sunkiai sirgo, visą laiką globojama šaulės Marijos Dakpienės. Š. m. rugsėjo m. 24 d. šauliai ją po iškilmingo atsisveikinimo ir po pamaldų, su visomis šauliškomis ir religinėmis apeigomis palaidojo Lietuvių Šv. Kazimiero kapinėse, Čikagoje.

A. a. Olgos šviesus pavyzdys kaip mylėti Lietuvą, lydės mus visus kol tik būsime gyvi. Teilsisi ramybėje svetingoje Amerikos žemelėje.

KUNIGĖLIS

BALYS GRAŽULIS

(Pabaiga)

Po valandėlės parjoja Rinktinės vadas su ad-jutantū. Ir tuoj prie spintelės, prie puolimo planų gautus pakeitimus atžymėt. O spintelė tuščia. Tai ir užvirė. Ku dingo? Kas buvo į seklyčią įėjęs? Šnipas! Koks, kaip? Ir Kunigėlis ir telefonininkas tvirtino matę šešėlį per bulves slenkant. Atrodė vagių veikta gudriai. Jų turėjo būti du. Vienas nuviliojo sargybinius, o kitas tuo metu įsmuko į štabą. Karka pirmas šnipą darže pamatė.

— Karka? Pašaukit Karką, — suriko vadas.

O Karkos nėra. Ką tik nuėjo gulti — o nėra.

— Nutraukt pasilinksminimą! Stot patikrinimui! — įsakė Rinktinės vadas.

— Stot patikrinimui! Stot patikrinimui! — aidėjo po kaimą.

Bet sustok taip staiga, kad geras, kai vieni įsigėrė, kiti su merginom į užkampius sulindę.

Tuo tarpu Rinktinės vadas įsakė telefonininką su Kunigėliu kiauliatvartin uždaryti.

Sėdėjo Kunigėlis kiauliatvartyje ant šiaudų ir dejavo: “Nebudėjau, tėvynę išdaviau . . .” Ir pašo-kęs rėkė:

— Kaltas esu! Nubauskit, sušaudykit!

O štabo kareiviai pro kiauliatvartį praeidami vis šūkteli:

— Būdėk, Kunigėli!

Tos patyčios dar labiau plėšė Kunigėlio širdį. Jis ūbavo balsu, lyg mažas vaikas. Jo raudos ir erzino ir gaudino Rinktinės vadą, bet įsakymo paleisti nedavė.

— Tegu pasikankina, išmoks sargybą eiti. — Ir patylėjęs pridūrė: — Žioplai, bet doras vyras . . .

Geras pusvalandis praėjo kol kareivius surinko, iš pakerčių iškrapštė, girtus prižadino. Tik išrikiavo, tik pradėjo pavardes iš sąrašų šaukti, o čia pykšt, pokšt šūviai pamiškėje! Ir skardus balsas:

— Stok! Stok!

Batalionas suktuso. Tyla. Atrodė, kad net žiogai nustojo griežę. Tik girdisi dundėsys, bėgančiojo kojų plakimas. Vis arčiau, garsiau ir staiga ant išrikiuoto bataliono užsiduria Karka. Bėga į rikiuotę, bet čia pat už jo jau patrulis šaukia:

— Rankas aukštyn!

O paskui papasakojo, kaip jie, patroliai, sulindę į krūmus slapukais, pamatė lomelėje dvi žmogystes susitinkant. Viena atėjo daržais iš kaimo, o kita iš miško. Leidę joms susitikti patroliai pradėjo slinkti artyn. Staiga žmogystos, išgirdę brazdėsį,

išsiskyrė ir leidosi bėgti — viena į kaimą, kita į mišką. Šaukiami sustoti bėgo dar greičiau. Patroliai ėmė šaudyti ir į mišką bėgęs žmogus parkrito. Tada vienas patrulių nubėgo prie jo, o kitas nusi-vijo bėgantįjį į kaimą.

Nušautojo pasirodė žydėlio esama. Jo kišenėje rado išvogtus dokumentus.

Tačiau Karka neprisipažino. Girdi jis pas mergas į kitą kaimą ėjęs. Ir ką nedarė, kiek negrasino — jis vis savo. Tik tiek teiškavo, kad jo pavardė ne Karka, o Karkovas, burliokas iš Jonavos apylinkių.

Prisipažinimo ir nereikėjo. Kaltės įrodymų užteko. Be to kiekvienam buvo aišku, kad Karkovas jokio šnipa darže nematė, o tik nuviliojo sargybinius, kad galėtų į štabą įsmukti. O vėliau, susitikęs ryšininką pamiškėje, išvogtus dokumentus perdavė.

Kunigėlis išėjo iš kiauliatvarčio lyg įsiutęs šernas. Jo akys buvo raudonos, plaukai pasišiaušę, visas murzinas ir jei ne atkibusi apatinė lūpa, jį galima buvo įniršimu įtarti. Bet ta lūpa, kuri niekada viršutiniosios nesiėkdavo, kalbėjo dabar kaip pas seną arkį ir rodė, kad tai ne įsiutęs žvėris išėjo, o tik apstumdytas žioplis.

Prieš įlysdamas kiauliatvartin Karkovas pažvelgė į Kunigėlį ir nusišypsojo.

— Budėk, Kunigėli! — metė jis.

— Budėsiu! — dusliai sušniokštė Kunigėlis ir, gal pirmą kartą savo gyvenime, kietai sučiaupė lūpas.

Devynioliktais metais, kovų metu, su šnipais ilgai nesičiupinėdavo: tą pačią dieną Rinktinės vado paskirtas Karo Lauko Teismas nuteisė Karkovą mirties bausme sušaudant. Teismo sprendimas turėjo būti įvykdytas tos dienos pavakaryje, pamiškėje. Beliko tik nemalonus darbas paskirti komandą šnipą sušaudyti.

Nors įtūžimas prieš šnipą buvo didžiausias, bet kai reikėjo savanorių, tik vienas Kunigėlis pasiūlė. Visiems koku rodėsi į beginklį, tegu ir šnipą, šauti. Ištraukti jį iš kiauliatvarčio ir įniršime užplakti — kas kita. Netgi kiekvienas bijo, kad jo nepaskirtų.

— Aš vienas išdaviką nušausiu. Jis išdavė tėvynę ir turi būti nušautas. Aš noriu matyti išdaviką nuo mano rankos krintant, — siūlėsi garsiai Kunigėlis.

Kai apie tai išgirdo Rinktinės vadas, jis ir nudžiugo ir nustebo. Pradžioje jam rodėsi keista — kaip čia vienas šaudys? Paskui nusileido.

— Jam gi ir tinka! Per Karkovą jį ai nuken-tėjo, tai tegu ir atkeršija. Ir kitiems rankų teptis nereikės.

Saulei leidžiantis Karkovą išleido iš kiauliatvarčio ir perdavė Kunigėliui. Batalionas jau buvo išrinktuotas vykti į bausmės vykdymo vietą. Rinktinės vado įsakymu visi kariai turėjo stebėti, kaip baudžiami Tėvynės išdavikai. Net ir kaimo gyvenytojai buvo paraginti nueiti.

— Tu, draugas, nepyk ant manęs, kad tave nušausiu, — kalbėjo Kunigėlis. — Tu išdavei tėvynę ir už tai turi mirti, o aš prisiečiau tėvynei tarnauti ir mano pareiga tave nušauti. Matai, draugas, — aiškino.

Karkovas lėtai pasisuko. Jo veide pasirodė liūdesys.

— Aš ir nepyktu, Petrai. Žinau, kad turiu mirti. Ne tu, tai kitas nušaus. Bet man mieliau, kad tu. Tikrai sakau. Ak, Petrai, nežinai kaip man skauda... — giliai atsiduso ir nuleido galvą.

— Vistiek turi mirti, draugas. — Tu išdavei tėvynę, — be jokios paguodos rėžė Kunigėlis.

— Nesupranti, Petrai, aš ne mirties bijau — man skaudu, kad taip baisiai tėvynei nusikaltau. Neklausiau tavęs, išdaviau... ir tik dabar supratau, savo darbo bjaurumą. Dabar tik vieno norėčiau, — kaip nors tėvynei atsilyginti... savo kaltę išpirkti... Bet... pervėlu...

Karkovo žodžiai Kunigėlį jaudino ir graudino, bet užjausti jisai nemokėjo.

— Turi mirti, draugas, — atsakė jis.

Per tą laiką išėjo Rinktinės vadas. Bataliono vadas atraportavo, davė komandą ir vora pajudėjo. Priešakyjeėjo Karkovas, jam ant kulnų Kunigėlis, o už jų visas batalionas. Iš šalių ir iš priekio bėgiojo vaikai, lydėjo moterys ir vyrai. Tiekos kojų sukeltos dulkės kilo aukštyn ir tirštu debesiu gaubė vorą. Karkovas buvo augštas vyras. Augštas ir laibas. Jo žingsniai buvo lengvi, kaip katino ir ilgi, lyg bėgūno žirgo. Jisėjo plačiai kabindamas, tartum mylimosios pasitikti skubėtų. Kunigėlis vos paspėjo iš paskos, o batalionas su kiekvienu žingsniu tolėjo. Karkovas kalbėjo ir graudeno Kunigėlį be paliovos.

— Sakyk, Petrai, — staiga jis rimtai paklausė, — ar tau neatrodo, kad mano mirtis niekais nueis? Ar supras kiti, kad negalima tėvynės išdavinėti? Štai ko aš bijau.

— Draugas esi geras vyras, — susijaudino Kunigėlis. — Man labai malonu, kad nori atsiteisinti. Pasakyk visiems, kad gailiesi.

Karkovas patylėjo ir liūdnam tarė:

— Man tik graudu, kad mirsiu, kaip niekšas, surištomis rankomis. O norėčiau mirti laisvu žmogumi, kad visi matytų, jog su džiaugsmu mirštu dėl tėvynės. Tada visi geriau suprastų, kad gailiuosi.

Atrišk man rankas, Petrai. Leisk man mirti kaip vyrui.

Kunigėlį toks nelauktas prašymas išgąsdino.

— Negaliu, draugas, reikia vadą paklausti, — atsakė jis sumišęs.

Karkovas liūdnam palingavo galvą ir ėmė priekaištauti:

— Apsirikau, labai apsirikau, Petrai. Laikiau tave draugu, tikėjau, kad tėvynę myli, o pasirodė, kad tik kalbėti moki.

— Nepyk, draugas, aš tik... — bandė teisintis Kunigėlis, bet Karkovas jį nukirto:

— Tai atrišk, nekalbėjęs! Ne žodžių, o darbų tėvynei reikia. O gal manai, kad aš bėgsiu? Klysti — nebėgsiu, nes noriu tėvynei atsilyginti. Na, parodyk, kad tiki man, — spyrė Karkovas.

Sugėdintas ir įžeistas Kunigėlis pasiryžo:

— Taip nekalbėk, draugas!

Jis priėjo arčiau ir pradėjo viena ranka atrišinėti pančius. Atrišinėjo ir kalbėjo:

— Tik draugas padaryk, kaip sakei. Drąsiai mirk tėvynės labui. Pasakyk, kad dėl jos laimės žūsti. Viską išpasakok, įspėk visus...

Kai Kunigėlis pradėjo atrišinėti Karkovo rankas, batalionas buvo jau per keliasdešimt žingsnių atsilikęs. Per tą nuotolį ir per dulkių sūkurį voras vadas negalėjo matyti ką Kunigėlis daro. Matė jį prilipusį prie Karkovo, bet nieko blogo neįtarė.

— Tai va, draugas, atrišau. Mirk kaip vyras, drąsiai į akis... — Jis norėjo tarti: "žiūrėdamas", bet nesusėjo.

Karkovas staiga pasisuko ir kirto jam iš visų jėgų į smakrą. Kunigėlis tik žvygtelejo ir krito augštelninkas. Net šautuvas iš jo rankų iškrito. Kol jis susivokė, kas atsitiko, kol atsikėlė, Karkovas jau bėgo, lyg kurtas, per gretimą kiemą. Kunigėlis leidosi iš paskos šautuvą dulkėse palikęs.

Kai voros vadas susigriebė, kas įvyko, Karkovas ir jo vijikas jau bėgo per antrą kiemą. Vadui nei šaukti nereikėjo — vora pati iširo ir metėsi vėlyti. Vieni priklaupė šauti, bet gatvėje ir kieme maišėsi vaikai, moterys, bėgo draugai ir šauti nebuvo galima. O dar po akimirkos Karkovas dingo už tvartų. Daržais, po klojimus jis skuodė į mišką.

Pradžioje Kunigėlis nuo Karkovo neliko, bet gi anas buvo lengvesnis ir nuo mirties bėgo. Per tvorą jis peršokdavo kaip šuo, Kunigėlis tik šniokšdamas bepersirisdavo ir todėl jis atsiliko. Bėgo dabar jis per bulvių lauką ir matė, kaip Karkovas su kiekvienu šuoliu tolsta. Kurį laiką jis vis dar bėgo, bet tuoj užduso, baimė pakirto kojas ir atėmė pasakutines jėgas. Neviltis pradėjo jį smaugti. Jis stabtelėjo ir skausmingai sukriokė:

LIETUVIAI KARIAI laisvajame Pasulyje

— Brocktone, staiga susižeidęs Antanas Eikinas, neatgavęs samonės, mirė liepos 30 d. Buvo kūrėjas savanoris, II Pasaulinio karo metu komunistų areštuotas ir kankintas tačiau sulaukęs 75 m. Buvo kilęs iš Vabalninko, Biržų apskr. Bellevilėje, rugpiūčio 28 d., mirė kūrėjas-sav. Juozas Zalatorius, kilęs iš Panevėžio, Jonas Kazačenko, mirė rugs. 25 d., Mt. Park ligoninėje, tesulaukęs 60 m., panevėžietis, ilgametis Lietuvos kar. muzikantas. Los Angeles, Kalif., rugsėjo 15 d. mirė kūr.-sav., aviacijos plk. Ignas Šešplaukis, sulaukęs 75 m. Juozas Gudas mirė rugp. 26 d., gyveno Kewarma, buvo I. Pasaulinio karo veteranas, Am. Legiono 71 posto narys. Lietuvoje mirė kpt. Vaclovas Delininkaitis rugp. 22 d. Clevelande mirė kūr.-sav. Juozas Kašuba rugšėjo 8 d. Visų mirusiųjų pasilikusiems artimiesiems reiškiami giliausia užuojauta.

— Stasys Molis rugsėjo 22 d. Čikagoje buvo naujai išrinktas Don Varno Amerikos legiono postui vadovauti. Kiti valdybos nariai: sol. Al. Brazis, Radcliff, J., adj. E. Pocius, ižd. J. Stanaitis, A. Anderson ir J. Evans, kapelionu A. Švedas, P. Jasaitis, adv. F. Žiogas ir dr. Simonaitis

ir dr. E. Thomas. Don Varnas postas yra vien lietuvių, tik nežinia kiek iš jų skaito mūsų žurnalą "Karij"?

Gen. Kazys Navakas, patekęs Pomeranijoje rusų nelaisvėn, slapuko Kisieliaus buvo išduotas. Jie jį nukankino 1945 m. antrąją Velykų dieną. Jo žmona gyveno Australijoje, kur rugpiūčio 1 d. ji mirė Adelaidėje.

— Jūrininkas St. Venckus, kuris lankėsi Europoje ir Lietuvoje, išvyko į jūrininkystės mokyklą ir po penkių metų galės išeiti į atsargą iš Pakrančių Sargybos dalinio. Jis stebisi, kaip komunistiniuose kraštuose gali žmonės ilgai gyventi be laisvės, suvaržyti. JAV laivui esant Europoje, jam buvo leista aplankyti tėviškę. Neperville Sun, rugp. 30 d. įdėjo jo pasikalbėjimą dviejuose puslapiuose.

— Pietų Vietnamo karo veteranas T. Labanauskas, kuris buvo marinių korpe, įstojo į Worsham Kolegiją, kurią baigęs taps laidotuvių direktorium, prieš tarnybą buvo baigęs Loyolos u-te sociologiją.

— Algis Valiūnas liepos 2 d. išvyko į Stadę atlikti karinės prievolės, kadangi jis

gimęs 1953 m. V. Vokietijoje, tai turi ten eiti tarnybon.

— Mjr. Venckus buvo atvykęs į Čikagą iš V. Vokietijos 8593 Techniškos Lietuvių Kuopos, kur tarnauja jau 27 metus, kaip jos vadas. Įvairių įdomių ispūdžių jis papasakojo per Lietuvių Radijo Forumą.

— Wac. pvt. Nancy Mažeikaitė iš Marquette Parko, sėkmingai baigė 8 savaitių kursų armijos medikų Mokymosi Centre Houston, Tex.

— Cpl. Bernardas Pečiulis tarnauja Marinių II divizijoje Caribbean Mokymosi Centre, jis kilęs iš Marquette Parko, Čikaga.

Plk. Itn. V. Šenbergas, karo lakūnas, eskadrilės vadas, pirmasis Vyriausias Sk. Lietuvoje, sulaukė 75 m. ir buvo iškilmingai pagerbtas šią vasarą Jubiliejinėje Skautų Stovykloje prie Clevelando.

— Juozas Alekna, buvęs Japonų karo belaisvis, plačiau aprašė savo prisiminimus "Naujienuose". Jis kilęs iš Piniavos, Karčilaukės, Panevėž. apskr. Būtų miela skaityti platesnių ispūdžių ir kitų anų laikų karo dalyvių, kurie galėtų rašyti "Karije".

— Lietuvos Laisvės Kovų muziejus bus atidarytas Čikagoje lapkričio mėn. 18 d., Kariuomenės Atkūrimo šventės metu. Jo pirmininku yra plk. Dabulevičius. Visi kariai kurie turite kokių Lietuvos kariuomenės dokumentų, knygų, uniformų nuotraukų, prašomi siusti LLKovų muziejui, 5620 So. Claremont Str. Chicago, Ill. 60636. Balzeko Lietuvių Muziejui reikalingas Savanorių medaliu apdovanojimo liudijimas.

— Draugas! Draugas, sustok! Sustok! Aš pražūsiu! . . .

Dusdamas ir vis šaukdamas jis dar mėgino bėgti, bet kojos susipynė ir jis pargriuvo į bulves veidu į žemę. Ir nepasikėlė. Pro jį prabėgdami kareiviai matė, kaip jis draskė žemę nagais, ir girdėjo jo, širdį plėšiantį verkimą, bet prie jo nesustojo.

Karkovas jau buvo toli. Nuo bėgimo uždusę kareiviai šaudė, tačiau į bėglį nepataikė. O po valandėlės jis įsmuko į mišką. Ir dingo kaip vandenyje. Saulė jau buvo už miško, netrukus sutemo ir miške paliko tamsu, lyg rūsyje. Išvaikščiojo, iškrėtė mišką ir grįžo tuščiomis.

Kunigėlių teko parnešti. Nešamas jis tai draskėsi, tai tyliai verkė ar švebeldžiavo:

— Draugas . . . pražūsiu . . .

Tą pačią naktį žvalgai grįždami iš užfrontės kirto per mišką, kad arčiau būtų. Beeinant vienam pasigirdo lyg šakos trakstelėjimas pušies viršūnėje. Jis pakėlė galvą ir pamatė tarp šakų kažką tupint. Parodė draugams. Vieni manė, kad tai varnos lizdas, o kiti įtarė lokį įsirangius. Tie, kurie tvirtino lokį esant, norėjo įsitikinti ir pradėjo šaudyti. Po kelių šūvių pušies viršūnėje pasigirdo žmogaus klyksmas ir pradėjo šakos lūžti. Ir tuoj ant žemės žnegtelėjo žmogus. Uždegę degtuką kareiviai atpažino Karkovą. Jis buvo jau negyvas.

O Kunigėliui ruošiamas teismas neįvyko — jis išėjo iš proto. Po kelių dienų jį ištraukė iš kiau-liatvarčio ir išvežė į beprotnamį. Vežamas jis vis dar blaškėsi ir šaukė šiurpą keliančiu balsu:

— Draugas, sustok! Aš pražūsiu! . . .

— 1970 metais britai iš kariuomenės parinko 30 vyrų, kurie apmokymo tikslu atliko ekspedicinę kelionę Himalajų kalnuose. Panaši grupė rengiama 1976 m. kopti Everesto kalnan. Šių metų vasarą, šeši aviacijos ir du pėstininkų kariai atliko penkių savaičių ekspedicinę kelionę vakarinėje Sacharos dalyje — Mauritanijoje, vykdydami mokslinius ir psichologinius stebėjimus.

— Š. m. lapkričio mėn. Vak. Vokietijos daliniai, parinkti iš pirmųjų trijų korpusų, dalyvaus britų ruošiamuose manevruose žemyne. Paminėtina, kad š. m. gegužės mėn. britų karinių jėgų apmokymo centre Castlemartin dalyvavo vokiečių šarvuoti desantiniai ir šarvuoti žvalgybos daliniai.

— Prieš šešius metus Varšuvos pakto valstybės buvo apginkluoto rusų gamybos priešlėktuvinių raketų laidytojais SS7 Strela, aptarnaujamais pavienio kovotojo. Šiuos raketlaidžius plačiai naudojo vietkongiečiai, Amerikiečių lakūnų pareiškimu, SS7 raketa nepavojinga žemiau 150 metrų. Šiuo metu SS7 raketsvaids pirmą kartą pasirodė spaudoje. SS7 raketa veikia panašiai kaip amerikiečių Redeye, raketos valdymo įtaisas krypta link infraraudonų spindulių, kuriuos skleidžia motorai sudugusių dujų išmetimo angose. SS7 tolinė 3,7 km, lėkimo greitis — pusantro garso greičio; raketa yra apie 1,4 metro ilgio, 10 cm skersmens, sveria 10 kg.

— NATO daliniai Europoje numato įvesti ginklavimą 155 mm gaubicas, kurios tolinė 27 km. Tinka žemės taikiniams ir pritaikytos tiesiu taikymu kauti tankus. Anglai, italai ir vakarų vokiečiai turės po 550 pabūklų.

— Danai sumažino ginkluotą jėgą 6000 vyrų. Karinės tarnybos 12 mėnesių pakeičiama į šešis. Keičiama rezervų parengimo programa. Vyriausias kariuomenės štabas iš Kopenhagos perkeliamas į Vedbeak; rytinės grupės štabas — į Ringsted, vakarinės — į Aarhus, aviacijos — į Karup, laivyno į Aarhus.

— Belgai perorganizuoja okupacines jėgas laikomas Vakarų Vokietijoje, kurių šiuo metu yra viena šarvuota ir trys pėstininkų mechanizuotos brigados, susidedančios iš 32,000 kovotojų, 5,500 civilių ir 11,500 šeimų. Numatoma palikti dvi, likusias dvi perkelti į Belgiją, kur bus laikomos rezerve.

— Amerikiečiai pakeitė Aleutų salose 1960 m. pastatytus radaro įrengimus naujais. Šios stotys skirtos sekti žemės satelitus, tarpžemynines raketas ir visa kita, kas tik erdveje aplink žemę keliauja.

— Amerikiečių žiniomis, rusai bando tris tipus tarpžemyninių raketų, kurios pakeis turimas SS tipo strategines raketas. Nauja SS-16 varoma kietu kuru pakeis

SS-13, kaip turinti didesnę tikslumą. SS-17 pakeis raketas SS-11 ir SS-18, iš jų didžiausia, užims SS-9 vietą.

— Belgai, sutartinai su anglais, pagamins iš aliuminijaus 7 tonų CVR-T tanką — amfibiją, kuris bus galima kilnoti lėktuvais. Ginkluotas 76 mm arba 30 mm pabūklais ir prieštankinėm raketom. Greitis 80 km. Tuo pačiu principu bus gaminami pėstininkų šarvuoti vežimai, tiekimu, vadovavimo ir kautynių pirmosios pagalbos autovežimai. Belgai numato pagaminti 700 tankų ir britai — 2100.

— Rusų pėstininkų šarvuotų vežimų 12,7 mm kulkosvaizdžiai, keičiami 14,5 mm Vladimirov KPVT kulkosvaizdžiais, kurių greitošauda 600 per minutę, tikroji ugnis — 1650 metrų. Turi šarvų pramušančias kulkas. Keitimo tikslas — padidinti pėstininkų tiesioginės paramos ugnį ir kovai prieš pėstininkų šarvuotus vežimus.

— Minint raudonosios armijos 55 metų sukaktį, savo kalboje, gen. Sokolovskis pastebėjo: "... agresyvinė imperialistinė strategija tebėra nukreipta prieš socialistines valstybes, todėl ir dedamos visos pastangos pasiręgti šiai agresijai atremti."

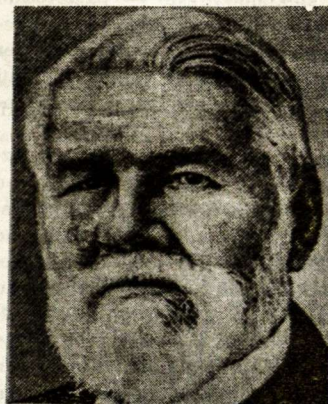
— Rusai stato povandeninių laivų taisymsio bazę Raudonosios jūros rytinėje dalyje — Afrikos žemyne, Somalijoje, Berbera uoste, kuri aptarnaus laivus Indijos vandenyno srityje. Šis uostas yra naudojamas rusų jau kuris laikas. Vedamos derybos dėl panaudojimo Biriko uosto, kuris yra apie 140 mylių į rytus nuo minėto Berbera. Samalija yra gavusi iš rusų 200 tankų T34 ir T 55, 250 pėstininkų šarvuotų vežimų ir virš 100 įvairaus kalibro patrankų, 17 naikintuvų MIG-15 ir Mig-17. Laivynui numato pristatyti Komar klasės torpedinių laivų, pakrančių apsaugai.

— Čekai įvedė ginklavimą 82 mm OT801 motorizuotą — šarvuotą prieštankinį pabūklą, kuris pastatytas ant buvusių II Pas. kare vokiečių pusiau vikšrinių autovežimų. Taip pat pertvarkė tris versijas Stalino vargonų — BM21, TARA813 (dešimties tonų bendro svorio). Vieno iš jų raketų vamzdžiai judomi tik vertikaliai. —

— Medicinos daktaras, amerikietis Richard J. Gatling (1818-1903) 1862 metais sukonstravo šešiavamzdį kulkosvaizdį, greitošauda 200 šūvių per minutę, kuris Pilietinio karo metu buvo pavartotas ir darė priešui didelius nuostolius. 1865 m. pagamino 10 vamzdžių, su 300 šūvių per minutę greitošauda, o jau 1898 m. Gatlingo kulkosvaizdis galėjo iššauti 3000 šūvių per minutę. Spaudoje buvo spėliojama, kad artimoje ateityje kariuomenės bus panaikintos, nes nebus prasmės masiniai žudyti ir pasaulyje įsiviešpataus taika (Indianapolis News). Europoje Gatlingo kulkosvaizdžių nupirko Napoleonas III, gi Filadelfijoje buvo pradėta gaminti gatlingus šimtais. Apie 1900 metus, Colt bendrovė Connecticute nupirko patento teises ir gamino kulkosvaizdžius tūkstančiais. Šiuo metu Gatlingo sistema yra pritaikyta lėktuvams kur reikalinga smarki ugnis.

Dr. R. J. Gatlingas dirbo lauko ligoninėje, Amerikos Pilietinio karo metu 1861-65 m. kur jį paveikė didelis kiekis sužeistų, todėl jis nutarė sukonstruoti baisų ginklą, kuris atbaidytų nuo karų, tuo manydamas pasitarnausią žmonijai.

Dr. R. J. Gatling.

MIELAS KOLEGA IR REDAKTORIAU,

Kaip gal jau esate girdėjęs iš kur kitur, aš turėjau galimumo padaryti LPB-nės seime — per simpoziumą Lietuvos laisvinimo klausimais, rugpjūčio 31 d. vakare — didesnės politinės reikšmės sugestiją, kuri su laiku gal virs pažymėtinu dokumentu Lietuvos istorijai.

Mano pasakytos kalbos teksto xerox kopiją čia siunčiu "Kario" dispozicijai, jei jos dar nesate gavę iš kitur, nes gerą žiupsnį nuorašų buvau padėjęs ant Seimo sekretoriato stalo Seimo dalyvių patogumui, tuo padarydamas tą tekstą viešumos dalyku.

Čia noriu jums sugestijonuoti tos mano kalbos tekstą pilnumoje paduoti artimiausioje Europoje, kur Lietuva randasi.

Didžiai Gerbiamieji,

Aš paprasčiau balso pasidalinti keliomis mintimis su jumis šiuo svarbiu jūsų darbotvarkės punktu kaip vienas iš tų, kurių gretos dėl nusėmimo ir mirties atsitikimų vis labiau retėja.

Pasistengsiu būti trumpas.

Buvo savaime suprantama kodėl, po tautos sukilėlių kraujo auka atkurto 1941 metais Lietuvos valstybinio suverenumo užgniaužima iš hitlerinio Reicho pusės, visų lietuvių viltys buvo natūrališkai pakrypusios į užjūrį. Iš čia aidėjo skambūs pažadai išlaisvinti pavergtas tautas ir gražinti joms valstybines nepriklausomybes. Šios politinės linkmės laikėsi ir susidariusioji po to lietuvių pogrindžio rezistencijos vadovybė — Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas (VLIK) — net pažeizdamas Lietuvos Sukiliminės (Laik.) Vyriausybės tęstinumą.

Kaip dabar matome, ta propagandinių pažadų pasiklivimo politika prie siekiamo tikslo — pakartotino atgavimo Lietuvai valstybinio suverenumo prasme — neprivėdė net per 30 metų, nežiūrint rimtų įspėjimų geriau apsižvalgyti ar ji buvo pakankamai reali.

Kad ji nebuvo realinė, ta vaizdžiai parodo tas faktas, kad VLIK-o delegacijos nariai pasiūsti į Helsinkius atkreipti ten vykusios Saugumo Konferencijos dalyvių dėmesį į Lietuvos klausimą, buvo — pagal sovietų reikalavimą — suomių policijos areštuojami, ir kad nei vienas 34 valstybių užsienių reikalų ministrų, sėdusių prie konferencijos stalo, nepa-

sioje "Kario" laidoje, kaip reikšmingą politinį dokumentą, kuriuo siekiama palenkti Lietuvos laisvinimo pastangas nuo ikišiolinio poperinių memorandumų bei paprastos propagandos ir iliuzijų kelio į kitokį, realesnį ir todėl daugiau žadantį kelią santykių su Vokietija, kaip artimiausių Lietuvos kaimynu, turinčiu su šia pastarąja bendrų konkrečių interesų ir įsigijančia vis didesnio politinio svorio kaip faktorius tarptautinėje plotmėje, ypač pačioje Europoje, kur Lietuva randasi.

Mano nusimanytu ta politinės veiklos linkmė, kurią savo kalboje išdėščiau, bus "Kario" skaitytojams — mūsų buvusiems kariams, šauliams ir visiems kitiems tikriesiems Lietuvos laisvės kovotojams — suprantamesnė, kaip ikišiolinė propa-

gandinių memorandumų ir iliuzijų politika, nieko konkrečiau per 30 metų, Lietuvos išlaisvinimo prasme, nepasiekusi ir vis labiau tik nublukanti.

Be to, sakytos mano kalbos teksto padavimas "Karyje" būtų kaip ir pamotyvas mano kviečiamųjų laiškelių "Sukilimo" knygai užsisakyti sudėstymo į "Karį", kaip buvote malonus pažadėti, ir paskatintų jūsų žurnalo prenumeratorių ir visus kitus "Kario" skaitytojus mano būsima knyga iš anksto užsisakyti ir tuo finansiniai prisidėti prie mano siūlomo Lietuvos valstybei atkurti plano vykdymo.

Su nuoširdžiausiais linkėjimais,

Jūsų

K. Škirpa

kėlė balso prieš tokį Sovietų akiplėšiškumą ir nepareikalavo, savo krašto vyriausybės vardu, įtraukti Lietuvos klausimą tuojau pat į konferencijos darbotvarkę ir jį visu rimtumu svarstyti.

Tas apgailėtinas atitikimas verčia mus nebegaisti laiko iliuzijom, bet rimtai susimąstyti ar vistiek nebūtų galima surasti realesnio ir todėl daugiau žadančio kelio Lietuvai laisvinti, kad neprisiėtų nusivilti dar labiau. Tuo nesifilau numoti ranka į tuos, kurie iki šiol — nors ir tik žodiniiais pareiškimais — rodė ir teberodo Lietuvai užuojautos ir simpatijų jos siekiamam valstybinio suverenumo atgavimo tikslui. Draugų politikoje niekad nebūna per daug ir todėl juos branginame. Tačiau, netik iš tolimesnės patirties, bet ir nūnai jau ilgametinės mūsų rezistencinė veiklos, žinome, jog suverenumo Lietuvai niekas, kaip gatavai iškepto karvelio, ant stalo nepadės ir kad todėl mums rūpimuoju reikalu turime pasirūpinti patys.

Paprasta logika nurodo, jog Lietuvos kelias nusikratyti svietimos okupacijos eina ne per tariamo "atoslūgio" (detente) politiką, į kurią Sov. Sąjunga Vakarų demokratines valstybes faktiškai jau įvėlė, suviliodamas jas riebiais prekybinių sutarčių bizniais, o iš tikrųjų, siekdama gauti jų antspaudo jos karo meto teritorialiniams užgrojimams patvirtinti ir Kremliaus jėga visai eilei tautų užnertoms bolševizmo kilpoms kiekiau užveržti. Lietuvos laisvinimo didysis įpareigojimas akina mus laikytis kitos

linkmės, būtent — susiderinimo su tokiais veiksniais ir politikos faktoriais, kurie siekia to paties, kaip ir mes — nusikratyti sovietiniai — komunistinio jungo ir nutiesti pagrindą tikrai sveikiems santykiams tarp valstybių, pagrįstiems teise ir teisingumu, o ne Maskvos vienšališkais diktavimais.

Turiu omenėje, pirmoje vietoje, atsikūrusią Vokietiją. Nors ji dar pusiau perskrosta, tačiau — bent didžioji jos pusė, Vakarų Vokietija — jau vėl yra tapusi svarbiu tarptautinės politikos faktorium su kuriuo ir kitos didžiosios valstybės, draugas ir priešas, nebegali nesiskaityti. Nors lemiančio vaidmens tarptautinėje plotmėje ji dar nevaizdina, tačiau, be jos sutikimo, ar pritarimo, kaip esančios Europos centre, jokia svarbesnė problema tame kontinente nebegali būti išsprendžiama.

Tokiomis aplinkybėmis yra, mano manymu, būtina mums pozityviai susiderinti su Vokietija, kaip artimiausiu Lietuvos kaimynu, turinčiu bendrų ir realių su Lietuva interesų. Ji laikui atėjus, galėtų gal net lemiančiai pagelbėti Lietuvai atgauti valstybinį savarankiškumą, kaip pagelbėjo ir po I Pasaulinio karo. Tuo tikslu turėtume iš anksto prisiugdyti vokiečių tautoje nuoširdžių draugų Lietuvai ir veiksmingų rėmėjų jos didžiai išsilaisvinimo bylai laimėti. Vienu iš praktiškų ėjimų šiam svarbiam tikslui siekti būtų spausdinimui jau atiduotos mano knygos **Sukilimas Lietuvos suverenumui atstatyti** išleidimas dar ir vokiečių kalba ir jos paskleidimas

Gen. S. Dirmanto kalba atidengiant Lietuvos Prezidentų paminklėlius Tautų Draugystės parke 1973.IX.9

Kiekviena šeima, kiekviena didesnė žmonių grupė, kiekviena sąmoninga tauta, be tikybinių švenčių, dar turi savo ypatingos paskirties ir prasmės dienas. Laisvoji lietuvių tauta buvo įpratusi rugsėjo 8 d. laikyti Tautos Šventės diena. Štai ir mes susirinkome čia, kad ir ne savo žemėje, tą tradicinę Laisvos tautos šventę atžymėti.

Dar ir nebūdami krikščionys nebuvome laukiniai. O dabar jau tvirtai jaučiamės krikščioniškos ar Vakarų kultūros tauta.

Visos, bent kiek kultūringos tautos pasižymi autoritetų gerbimu. Be to pati kultūra yra neįmanoma. Tai žmogui įgimta savybė. Gerbiam tėvus, mokytojus, įstatymus, teismų nutarimus, rinktus ar skirtus pareigūnus, viršininkus, pirmininkus, mokslininkus... ir vargas kraštui, kurio autoritetai smunka ar yra griaujami. Visiškai kitas dalykas — kas kuriai tautai ir kada yra autoritetas.

Šiandien čia užbaigsime tam tikrą fazę mūsų autoritetų pagerbimo akci-

jos. O kadangi tai yra lyg tam tikros, vadinamos, pabaigtuvės, tai ne pro šalį vieniems priminti, o kitiems sužinoti kas, kada ir kaip čia iš eilės vyko.

Prasidėjo prieš 32 metu. Karui ištikus, Lietuvos respublikos prezidentas Antanas Smetona, per nesvetiną Vokietiją, Šveicariją ir Braziliją, pagaliau, pasiekė svetingesnę J.A.V. žemę. Čia rado nemaža savo tautiečių. Šviesios atminties, čia gimusiui giliam Lietuvos patriotui, Antanui Oliui, atėjo graži mintis: tepasipuošia šis gražaus vardo parkas Antano Smetonos ranka pasodintu medžiu. Šeimininkė šveicarietė apsidžiaugė ir maloniai sutiko. Sumanyta-padaryta. Iškilmingai, su gražia veikėjų palyda. Deja, prezidentas netrukus mirė. Bet jo sodinta eglė, štai, kaip matote, vešliai auga! Žiamą-vasarą žaliuoja.

Ėngva pagalvoti: kitos tautos savo valstybininkams įamžinti stato granito ar marmuro mauzolėjus, aukštas akmenis milžiniškų blokų piramides, didingus bronzos paminklus... Taip, stato. Bet jie stato savo žemėje. Žiloje senovėje mes ir supildavome milžinkapius ir piliakalnius... Bet mūsų tautos dalia kitokia. Kur palai-

kai karaliaus Mindaugo? Gedimino? Kęstučio? Didžiojo Vytauto? Švento Kazimiero relikvijos ir tai neturi ramybės pastovios vietos!

Laisvės laikais pristatėm nemažai prasmingų paminklų. Ką iš jų padarė nuo Rytų šalies, nuo Maskvos užplūdę barbarai? Išniekino, nugriovė... Juo labiau neverta rizikuoti svetimose žemėse itin brangiomis statybomis. Taigi mes pagerbėme kukliai. Lietuviams daugiau tinkamu būdu. Juo labiau, kad pradžioje atsirado tik eglė.

Karo audrai nutilus, po kelių metų, į Amerikos krantus išlipo gausesnė lietuvių banga. Jų tarpe kitas prezidentas — Kazys Grinius.

Sužinoję apie šią, kaip tik ką pasakė kun. Borevičius, mūsų karių lauko kapelionas, istorinę vietą, kariai veteranai aplankė savo Vyriausiojo Vado sodintą eglę. Ir randa ją vienišą, prie medinio kuoliuko virvute pririšta, ranka įrašyta, korteliukė. Net pavardė iškraipyta: Smetana! Nutarėme paminklinę eglę padoriau atžymėti. Kad nebūtų tautai gėdos. Nuspręsta-padaryta. Skyriaus ramovėnai net fizinio darbo nemažai įdėjo. Iškilmin-

didesniu tiražu pačioje Vokietijoje. Tas sukilimas, kad ir suvedęs mus į konfliktą su buv. hitleriniu Reichu, iš esmės, nebuvo joks nedraugingumo aktas vokiečių tautai. Priešingai, jis buvo jai tik draugingas, nes ginklą buvome pakėlę prieš bendrą mums ir Vokietijai priešą — sovietinį okupantą, o ne prieš vokiečių karius žygiavusius per mūsų mažą kraštą toliau į rytus.

Esu tikras, jog minėto mano, buvusio Lietuvos pasiuntinio, o prieš tai — dar ir ilgamečio Lietuvos karo atache Vokietijoje, raporto paskleidimas ten vokiečių kalba sukeltų didesnio susidomėjimo netik vokiečių visuomenėje, bet ir federalinės valdžios atstovų bei parlamento sluoksniuose. Juo labiau, kad jame skelbiu tokių dalykų, kuriuos buv. hitlerinio režimo cenzūra desperatiškai siekė nuslėpti nuo vokiečių tautos, kaip ir patį faktą mūsų tautos Birželio sukilimo, kuriuo Lietuvos valstybinis suverenumas, faktiškai, tada jau buvo

atstatytas.

Kai knyga jau būtų perredaguota į vokiečių kalbą ir plačiau paplatinta pačioje Vokietijoje, galėtų pasidaryti prasminga, kad pats pavažiuočiau ten kiek ilgesniam laikui. Tai suteiktų man galimumo atnaujinti senas, Lietuvai draugingas, pažintis, surasti naujų rėmėjų Jos bylai ir prvesti reikalingus zondavimus tikslu pakenkti atsakingus vokiečių valdžios asmenis pozityviai susirūpinti Lietuvos valstybės atkūrimo klausimu ant interesų bendrumo pagrindo, o ne vien simpatijų bei gražių žodžių.

Visa tai būtų susiję su didesnėmis išlaidomis. Deja, Lietuvos fondai JAV-bių užblokuoti ir tokiam, kad ir labai svarbiam Lietuvos valstybiniam reikalui, neprieinami. Iš kitos pusės, aukų rinkliavos keliu vargu ar pasiektų reikalingas sumas greitai sukelti.

Klausimas, kaip sutelkti reikalingų lėšų, galėtų išsispęsti, jei galėčiau imtis rizikos dabartinį kuklų 1200

egzempliorių knygos tiražą padvigubinti ar net patrigubinti. Bet, to išdrįsčiau imtis tik tada, jei šis Seimas nutartų ir įpareigotų Bendruomenės organus minėtą padidintą mano knygos tiražą išplatinti per savo organizacinę tinklą visur pasaulyje, pritraukiant prie to svarbaus sumanymo vykdymo ir lietuvių patriotiškąją jaunuomenę, kurios vienaamžiai pačioje Lietuvoje buvo 1941 m. birželio herojiškąjį žygį pravedę.

Savo žodį baigsiu apeliavimu į Jus, Gerb. Seimo nariai, o per Jus ir į visus Lietuvos Bendruomenės padalinus ir į plačiąją lietuvių išsiviją visur užsieniuose:

Pagelbėkite šitaip, kaip čia pasiūliau, Pirmajam Lietuvos kariuomenės savanoriui-kūrėjui ir lietuvių tautos 1941 m. Birželio sukilimo iniciatoriui atlikti savo paskutinę misiją, kurią jam likimas užkrovė, kol jis tebestovi ant kojų ir kol jo lietuviškiosios širdies pulsas tebeplaka!...

gai buvo atidengtas pirmas paminklėlis.

Netrukus, pasimirė Čikagoje Kazys Grinius. O, kai gyvųjų tarpe neliko ir prezidento Aleksandro Stulginskio, man atėjo mintis — būtų gera ir gražu — netoliese pirmosios pasodinti dar dvi: visiems trim po vieną. Drauge — jaučiau. Težaliuoja artimoje kaimynystėje. Teošia. Teprimena — geresniais laikais turėjome ne vieną, o tris prezidentus. Teliudija, kad lietuviai savo autoritetą neužmiršta ir sve-timoje žemėje vargdami... Iškil-mėse, ligos nepaisydamas, dalyvavo kartu su ramovėnais jų Sąjun-gos Garbės Narys, Lietuvos Gene-ralinis Konsulas dr. Petras Daužvardis. Tuo būdu jis buvo liudininkas-dalyvis visų trijų eglių sodinimo.

Šiandieniniu dar dviejų paminklė-lių atidengimu ir po mišių jų pa-šventinimu darbų ciklas užbai-giamas.

Savaime stoja klausimas: Kas to-liau?

Jau nėra Olio, nėra Smetonos, Griniaus, Stulginskio, nėra ir Dauž-vardžio. Po kelių metų nebus ir daug čia šiaudien esančių. Bet nenusimin-kime. Priaugus jaunimas. Jis čia mėgsta apsilankyti. Liks visuomenė. Laikysis bendruomenė. Amžinai gyvuos Lietuvos Tauta! Ji Laisvos Lietuvos prezidentų nepamirš.

Kariai ramovėnai, kurių iniciatyva, visuomenei pritarus, Čikagoje prie

Jaunimo Centro parūpintas pamink-las Žuvusiems dėl Lietuvos Laisvės ir jos nepriklausomybei pagerbti, pa-vėdė ji lietuvių bendruomenei nau-doti ir globoti. Jis labai intensyviai įvairiausiomis progomis yra lanko-mas. Ypač jaunimo. Taip padarome ir su čia pasodintomis eglėmis ir įreng-tais paminklėliais. Tenaudoja ir glo-boja ilgiausius laikus plačioji mūsų visuomenė. Telanko šią vietą tėvai su vaikais, pedagogai su mokiniais, skautijos būreliai, poetai ir visokių menų menininkai... Dirbkime dar-niai ir vieningai — Lietuvai.

Pastaba. Kad apeigos neužsitęstų ir nesikartotų ilga litanijų padėka organizacijoms ir asmenims moraliai ir finansiniai prisidėjusiems prie Čikagos skyriaus ramovėnų įvykdyto darbo, susitariau su iškilnių ceremo-nijas pravedančiu skyriaus pirminin-ku A. Juškevičium, kad jis visiems padėkos baigiamoje kalboje. Tautų draugystės gražiai prižiūrimas parkas yra gerai žinomas Čikagos lietuvių vi-suomenei. Jis guli nuo didmiesčio į ŠV už Michigano miesto į deš. prie kelio į Union Pier vasarvietę.

Nors iš ryto tą dieną Čikagoje kiek lynojo ir tas kai ką atbaidė nuo nu-važiavimo parkan, tačiau išsigiedrino ir ankstyvo rudens diena buvo ne-paprastai graži ir maloni gražioje par-ko aikštėje. Atvyko nemažai. Buvo iš-kelta Lietuvos Trispalvė. Čia pat 12 val. prasidėjo Tautos Šventei pride-

rintos pamaldos Kun. Borevičius net du kartu kalbėjo: po mišių prie alto-riaus ir paminklėlius pašventinūs. Darbavosi keli filmuotojai ir fotogra-fai.

Mano gyvenime tai vienas gražių atmintinų įvykių. Ypač buvo džiugu, kad šiam mano sumanymui pri-tarė L. Karių Veteranų Sąjungos Centro Valdyba, palaikė ir parėmė mūsų visuomenės karinio sekreto-riaus garbingi kūrėjai-savanoriai, šau-liai, Čikagos skyriaus ramovėnai. Kaip visuomet, nuoširdžiai talkinin-kavo sesės ir dukros birutininkės. Nepatingėjo, plk. Dabulevičiaus ir, Gaižučio lydima, atvykti ir pirmą žo-dį tarti konsulė J. Daužvardienė.

Visiems pritarusiems, parėmu-siems, įvykdžiusiems ir atvykusiems čia, Sąjungos vardu, dar kartą dėko-jama.

TĖVYNĖS LABUI.

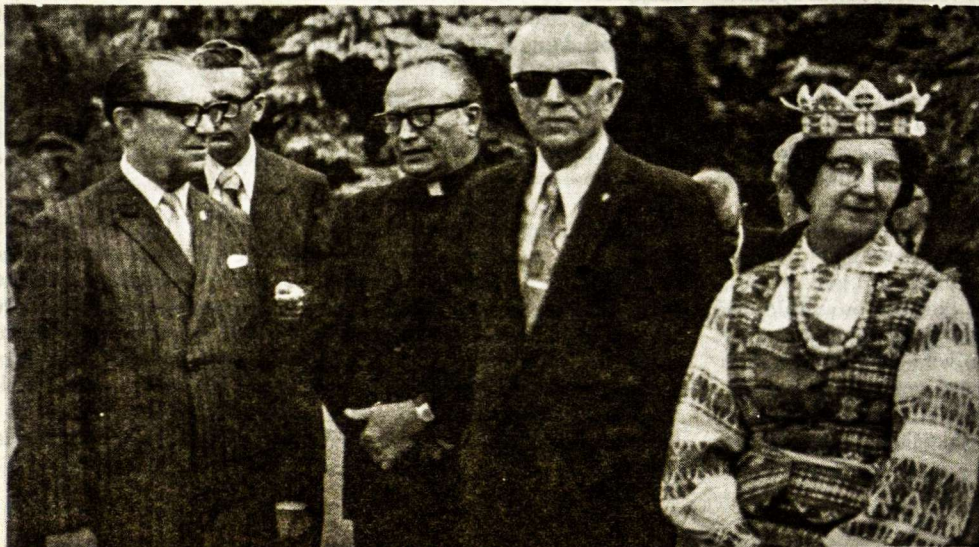
KARIO REDAKCIJAI

Mūsų laisvės kova nebuvo reikiamai intensyvi, reikia ją paspartinti. VLIKO veiklos neišvystysime, ji bus merdinti ir toliau jei nesugebėsime įlieti kraujo. Mo-mentas svarbus! Laikas susirūpinti. Čia ne dviejų žmonių darbas, bet visos patrio-tinės visuomenės.

"Lietuvos Sakalai" tai simbolis ofenzy-vos ginant savo lizdą. Daleiskime, kad tu-rime takstantį Lietuvos sakalų, jie savano-riskame lape pasižadės išpareigoti skirti

Lietuvos Šaulių S-gos Tremtyje atstovai dalyvavę Lietuvos prezidentų paminklų atidengimo iškil-mėse, Michiga-no miesto sode. Iš kairės — teis. Algirdas Budreckas, kun. Jonas Borevičius, ŠS garb. narys Vladas Išganai-tis ir šaulė Stasė Cecevičienė.

Nuotrauka P. Maletos

VLIKUI šimtą dolerių į metus, tai jau bus 100,000 dol.. Mes, seniai, įpareigosime savo vaikus tą darbą tęsti, tuo pačiu jie įsitrauks į politinį darbą.

Tos organizacijos, „L.S.“, struktūrą, organizacinį charakterį pasiūys vėliau. Ji turės, be to, kitų svarbių uždavinių atlikti, nes dabar nėra kas atliktų, nėra kas rūpintis apleistais dirvonais. Prašau patalpinti KARYJE mano rašytą „Nesupratimas ir apatiija“.

Su pagarba, K. Čeputis
Muskezon, Mich.

NESUPRATIMAS AR APATIJA

Mūsų laisvės kovų padangė niaukiasi, sukelia baisų, grūmojančių vaizdą, pragiedrulių nesimato. Artėja labai rimtas, tamsų pridengtas momentas. Susitiko du partneriai, bičiulystė vyksta prie uždary durų — slapti pasitarimai, sutartys. Išdavystė vyksta toliau ir po Teherano, Jaltos; svetimomis žemėmis biuziniviams anglo-saksams įprastas ir mažesnių tautų išniekinimas tęsiasi. Šio krašto alkani biznieriiai ir radikalai ieško pelno ir ekonominės hegemonijos pasaulyje. Neieškokime čia nei užtarimo, nei paramos, nes čia moralės nerasiame. Žmogaus išniekinimas ir nužmoginimas vyksta, abu partneriai sutaria: vienas tai vykdo neganu, o kitas jau sukūrė „nužmoginimo katilą“, abiem sekasi. Tik aklas to nemato, silpnaportis nejaucia.

Akivaizdoje tos padėties Helsinkio konferencija ir būsimos kelia susirūpinimą.

Laisvieji esame įpareigoti susispiesti apie centrą, sumobilizuoti visas pozityvias jėgas, turime studijuoti naujus kelius, galimybes tęsti kovą už tautos laisvę. Pavojus didėja į kurį mes turime kreipti pagrindinį dėmesį, kur ieškoti arenos ir draugų. Žinant kad yra paklydimų ir pasimetimų mūsų tarpe, okupantas tai išnaudoja. Daugybė partijų ir jos užsiėmę savo parapijos ribose, kartais silpnina mūsų ryžtą dideliems žygiams, gi mūsų mokslinčiai daktarai ir levitai tos priešo klastos nemato, nes ten daug gera esą. Tų nesutarimų akivaizdoje mūsų tėvų žemėje vyksta didi tragedija — Tautos naikinimas. Dangus niaukiasi, reikia ryžtis daryti sprendimus. Mūsų tikslas aiškus, nėra vietos klaidžiojimui. Mūsų kovos arena turėtų būti Europa, mūsų spaudos žmonių turi būti užpildyti puslapiai vokiečių, prancūzų, italų, šveicarų spaudoje! Kas tai organizuos?

VLIKAS iš esmės yra svarbus, būtinas, nepakeičiamas laisvės kovos organas, apie jį turi burtis viso pasaulio lietuviai. Bet jis plikas, visi tai žinome, jo egzistencijos pagrindas išmalda, ubagavimas. Tas patriotinei visuomenei garbės nedaro, kodėl nesistengiame jo apginti. Tas yra šių dienų principinis reikalas: Jau prieš tris metus siūliau įtakingam asmeniui susirūpinti ir neatidėliojant steigti V.P.F. (VLIKO Politinį Fondą), nes nėra kitos galimybės, nėra kitos išeities. Reikia VLIKĄ pakelti į savo veiklos zenitą, ku-

riame jis per ilgus savo egzistavimo metus niekuomet nebuvo. Kad tas V.P.F. būtų pastovus, amžinas reikia sukurti organizaciją, kurioje atgimtų 1918-19 metų savanorių dvasia. Turėdamas stiprų ir patikimą užnagarį, VLIKAS galėtų plėsti savo veiklą, įgautų iniciatyvos, prasplėstų kovos veiksmų laisvę. Tos organizacijos struktūra tai savanoriškas įsipareigojimas, turės laisvo apsisprendimo charakterį, savivarbos jausmu įsipareigojimą. Tai būtų efektyvus ginklas, nes VLIKAS žinos kokią paramą jis gaus ir kuo disponuoja. Dabartinė VLIKO padėtis yra apverktina, maldavimas, ubagavimas.

Politinio darbo barą sudaro dvi sekcijos: a) vidaus ir b) užsienio. Jei vidaus bare pasitaiko nesklaidumų, susikryžiamų ir netobulumų jie lengva išlyginti. Tačiau užsienio politikoje, t.y., mūsų kovoje už Tėvynės laisvę, turi būti viskas gerai išmąstyta, išstudijuota, išdiskutuota, gerai paruošta prityrusių asmenų, čia blaškymosi negali būti, čia VLIKO kompetencija. O ką dabar turime? Kiek galvų, tiek politikų, kai ji turi būti tik viena.

K. Ališauskas savo knygoje aiškiai parodė kokia ugnimi degė mūsų pirmieji savanoriai ir kaip jie kovėsi alkani, nuplyšę, pašaukti rinkosi, atliko sprendžiamą žygį į laisvę. Esu tikras, dabar ir vėl atsiras tų savanorių Lietuvos Sakalų, kurie atliks savo pareigą šiame tragiškame mūsų tautos momente. Tik reikia pašaukti, kol nevėlu!

“ĮVYKIAI IR ŽMONĖS”

V. ŠLIOGERIS

Tai trečias gen. S. Raštikio atsiminimų tomas, jo dedikuotas “Tau, Tėvyne Lietuva!”. Per 21 nepriklausomo gyvenimo metus daug turėjome žymių politikų, ministrų, generolų bei šiaip žymių asmenų. Jau praėjo virš 30 metų nuo fakto nepriklausomybės pradžios, tačiau labai nedaugelis parašė savo atsiminimus ypač iš paskutinių trejų labai kritiškų ir pilnų tragiškų įvykių metų.

Tikrai ypač svarius, plačius ir rimtai paremtus atsiminimus gana objektyviai, įdomiai atpasakotus, parašė tik vienas gen. St. Raštikis, buvęs ilgametis priešpaskutinis kariuomenės vadas ir kurį laiką kartu ėjęs Kr. Apsaugos ministerio pareigas. Gen. St. Raštikio visus tris atsiminimų tomas, ypač paskutinį, turime aukštai vertinti todėl, kad ten atidengta ir paremtai aprašyta ypač daug svarbių dalykų, kurie net dabar daugeliui nežinomi ar klaidingai įsivaizduojami. Ir aš, turėjęs, palyginamai, daug ryšių bei artimų pažinčių su eile aukštuose postuose buvusių asmenų, taigi, “daug žinojė”, radau keleta svarbių man iki šiol (1973 m.) ne-

žinomų faktų ir aplinkybių aprašymų. Kaip knygoje paminėta, gen. St. Raštikis susilaukė paskelbti kai kuriuos jam žinomus faktus, nors turi juos surašęs ir laiko archyve. Gen. St. Raštikio padarytus priekaištus buv. ministeriui pirm. gen. J. Černiui, kad nieko neparašė ir pav. gen. K. Musteikiui, kad mažai parašė, o daug nutylėjo, tenka skaityti labai vietoje. Gen. St. Raštikio atsiminimų du tomai susilaukė gana daug visai nepagrįstos kritikos, susilauks gal kiek ir šis tomas, tačiau ypač daug buvo gerų atsiliepimų.

Šiame tome gen. St. Raštikis mažai rašo apie save, bet daug apie kitus, pasinaudodamas kitų asmenų atsiminimų knygomis bei rašiniiais. Tame tome gen. St. Raštikis, išskeldamas naujus faktus, papildo savo ankstesnius atsiminimų tomas. Gal būt tiktų pasakyti, kad šis tomas yra gen. St. Raštikio minčių, pastabų ir papildymų labai svarbus ir tikrai įdomus rinkinys. Atsiminimų turinys įrodo, kad gen. St. Raštikis buvo ne tik ypač gabus ir aukštos inteligencijos karininkas, bet ir asmuo, mokąs galvoti ir samprotauti vals-

tybės ypač aukšto politiko kategorijomis, kurių Lietuva permažai turėjo.

Knyga “Įvykiai ir žmonės” padalinta į 6 dalis ir eilę skyrių. Gal buvusiems kariaus specialiai kiek įdomesni gen. St. Raštikio pateikti apibūdinimai buvusių ministrų pirmininkų, pradedant J. Tūbeliu, buvusių Krašto Apsaugos ministrų, pradedant generolu T. Daukantu, taip pat eilės vyresniųjų karininkų. Apibūdinta švelniais žodžiais net ir neigiamos pusės ir, atrodo, teisingai įdomūs visi skyriai. Kadangi knygos turinys paliečia daug ypač jautrių klausimų, jai apibūdinti tektų parašyti visą studiją geros didelės knygos pavidale, todėl čia paliesiu tik keletą tų klausimų.

Kodėl nepasipriešinta ginklu

Daugeliui teberūpi klausimas, kodėl rusams okupuojant Lietuvą, ginklu nepasipriešinta nors simboliniai ir kam už tai tenka atsakomybė? Šį klausimą gen. St. Raštikio atsiminimų šviesoje čia plačiau aptarsiu.

Pirmausia, turiu pažymėti, kad dabar

yra dvi nuomonės:

1) Teisingai padaryta, kad nespripriešinta ginklu, nes jei būtų pasipriešinta, pasėkos būtų blogesnės kaip yra; 2) Reikėjo pasipriešinti, nes jo rezultate II Pasaulinio karo gale Lietuva būtų gavusi geresnį statusą, kaip dabar. Tų 2 variantų teigiamų ir neigiamų pasėkų čia neapariu, nors gen. St. Raštikis tuo reikalu pasisako.

Iš gen. St. Raštikio pateiktų faktų, dokumentacijos ir jo samprotavimų, matyti, kad atsakomybė dėl nespripriešimo ginklu tenka prezidentui A. Smetonai ir mūsų vyriausybei su M. P. Merkiu priešakyje, Kr. Aps. ministerio poste gen. K. Musteikiu ir gen. V. Vitkausku ir kar. vado poste.

Gen. St. Raštikiui tik savaitę prieš ultimatumą grįžusiam į kariuomenę, į Aukš. Karo Mokyklos v-ko vietą nieko primesti negalima.

Ankstybesnieji įvykiai

Čia turime prisiminti dar kelius ankstybesnius įvykius bei aplinkybes: 1939. IX 1 d. prasidėjo Vokietijos — Lenkijos karas. 1939. IX 17 d. rusų kariuomenė pradėjo pulti ir okupuoti Lenkijos rytinę dalį. 1939. IX tą pačią 17 d. Lietuva įvykdė savo kariuomenės daliną mobilizaciją ir papildė savo kariuomenę iki arti 100,000 vyrų. Dalis tos kariuomenės buvo išdėstyta pasieniais su Lenkija. 1939 m. spalio 2 d. vyriausybė su prezidentu nutarė ir įsakė pusiau sumobilizuotą kariuomenę skubiai per 3 dienas demobilizuoti. Remtasi būtų ekonomiais — tautpumo sumetimais, o kas ištikro buvo užkulisyje, iki šiol nepaaiškėjo. Įsidėmėtina, kad į vyriausybės posėdį, nepakviestas kar. vadas gen. St. Raštikis. Atrodo, tai padaryta sąmoningai, nes kas nors kiek pažįsta gen. St. Raštikį, tas supranta, kad gen. St. Raštikis jokiū būdu nebūtų prileidęs prie demobilizacijos ir būtų vyriausybei įrodęs būtinumą žūt būt laikyti padidintą kariuomenę. Kar. Štabo ir Tiek. V-bos vyr. karininkai gavę įsakymą vykdyti demobilizaciją buvo pasipiktinę prezidentu ir vyriausybe ir Kr. Aps. ministeriu gen. K. Musteikiu. Aš buvau vienu iš tų vyresnių karininkų. Jų tarpe privačiai pasirodė nuomonių, kad reikia nuverstį vyriausybę, tačiau šaltesnieji vienas kitą atkalbėjo nuo revoliucijos ypač tokiu kritišku momentu Europoje. Taigi, pasipiktinę rašėm — redagavom įsakymus bei nurodymus demobilizacijos reikalais. Ant rytojaus 1939. spalio 3 d. į Maskvą deryboms buvo iškviešti Lietuvos vyriausybės atstovai. Jei būtų turėta mobilizuota kariuomenė (kaip vėliau buvo pas suomius) mūsų derybininkai būtų turėję svaresnį balsą. Derybų rezultate gavome Sov. Sąjungos įgulas — 20,000 vyrų su

daug tankų ir — Vilnių su mažu plotu aplink. Iš gen. St. Raštikio atsiminimų dar daugiau paaiškėjo, kad prezidentas ir vyriausybė nepilnai juo pasitiki. Jis spalio gale padavė raportą atleisti jį iš K.V. pareigų. Nebuvo atleistas. 1940 m. sausio mėn. jis padavė antrą raportą atleisti jį į atsargą. Buvo jam duotos 3 savaites atostogų ir balandžio mėn. jis buvo paleistas į atsargą. Atostogų metu ir esant atsargoj Saugumo policija jį sekė. Bijotasi, atrodo, kad jis prisidės prie karininkų ruošiamo sukilimo ir vyriausybės nuvertimo. Jis neprisidėjo ir per tarpininkus, norinčius revoliuciją daryti karininkus atšaldė — atkalbėjo. Išbuvęs atsargoj 6 savaites buvo priimtas atgal į kariuomenę, tik savaitę prieš birželio 14 d. ultimatumą. K. vadu tebebuvo gen. Vitkauskas, o gen. St. Raštikis buvo paskirtas Aukš. Karo Mokyklos v-ku.

Gynimo Tarybos nutarimas gintis

1940 m. gegužės pradžioje (gen. St. Raštikiui esant atsargoj) Valstybės Gynimo Taryba, prezidentui primininkaujant, padarė nutarimą, kad jei reikės, tai ginklu priešintis Sovietų Sąjungai. Tarp gegužės pradžios ir birželio 14 d. buvo apie 5 savaites laiko. Buvo galima ir neoficialiai sustiprinti — bent pusiau sumobilizuoti kariuomenę, ar šaukiant pratimams atsarginius, ar kitaip; po manevrų priedanga buvo galima ir kariuomenę ir šaudmenų atsargas išdėstyti gynimosi planuose numatytuose rajonuose ir t.t. Kitų ministerijų įstaigas dar buvo galima paruošti numatytam gynimuisi. Aukso rezervas, sidabrą bei užsienio valiutą tinkamai išdėstyti.

Man atrodo, kad tuomet kokia tai "velnio" ranka viską tvarkė ir nieko apart tuščių pasiplepėjimų nebuvo daroma. Aš pats tuomet tarnavau K. Ap. M-jos Tiekimo Valdyboj aukštame poste, tai žinau, kad nebuvo duodama jokių įsakymų bei nurodymų dėl pasirengimo gintis. Tuomet stebėjomės, kas čia per velniava ar išdavimas, ar nerūpestingumas? Dar keista, kad oficialiai, kad ir labai slapta, apie Valst. Gynimo Tarybos nutarimą gintis vyr. karininkams nebuvo pranešta. Aš asmeniškai privačiai iš vieno Kar. Štabo vyr. karininko sužinojau, kad V.G. T-bos nutarta gintis, bet daugiau nieko. Tačiau jokių įsakymų bei nurodymų, ką aš tuo reikalu turiu daryti, kokius nurodymus, nors stambenomis ar paruošti ir davus K. A. M-riui pasirašyti, išsiųsti. Aš gi buvau redaktorius Kr. Ap. M-rio Tiekimo srities įsakymų, kurių dalį aš savo iniciatyva, bent projektus paruošdavau.

Vieton ruošti gynimuisi, kiek atsime nu, apie 2 savaitės prieš ultimatumą, kar. dalių sunkiųjų kulkosvaidžių ir prieštan-

kinų pabūklų kuopos dviem ešalonais buvo išsiųstos toli nuo savo dalių į poligoną atlikti šaudymo pratimus. Tai šiandien atrodo lyg sabotažas — dalių sąmoningas kovos pajėgumo sumažinimas. Įsakymą dėl šaudymo pratimų davė kar. vadas gen. Vitkauskas su kr. ap. m-rio gen. K. Musteikio pritarimu. Gen. St. Raštikis tą pėst. sunkiųjų ginklų išsiuntimą į poligoną šaudymo pratimams griežtai smerkia. Bet jis tuo metu dar buvo atsargoj, į kariuomenę grįžo tik birželio 7 d.

Gen. St. Raštikis pamini, imdamas iš gen. K. Musteikio atsiminimų, tris Valst. Gynimo Tarybos nutarimo punktus: 1. Rusams Lietuvą puolant — mes ginklu priešinsimės. 2. Prezidentas ir vyriausybė pasitraukia į Kudirkos Naumiestį ir ten laikysis, kiek aplinkybės leis. 3. Blogiausiu atveju, prezidentas ir vyriausybė pasitrauks į Vokietiją.

Viena aišku, jei tuo laiku gen. St. Raštikis būtų buvęs kar. vadu, o ne atsargoj, kariuomenė per tas 5 savaites būtų buvusi gerai sustiprinta ir tinkamai išdėstyta.

Aš tuomet buvęs aktyvioji tarnyboj, ne viską žinojau. Tačiau daug vėliau sužinojęs visą eilę faktų bei detalių drįstu spėti sekantį dalyką: Nors Valst. Gynimo Taryba ir padarė nutarimą gintis, tai padarė daugiau savo sąžinės nuraminimui, lyg slaptą deklaraciją būsimoms kartoms. Tačiau, bent dalis tos Tarybos narių savo širdyje tokio pasiryžimo gintis neturėjo. Kitaip aš negaliu išaiškinti vyriausybės, o ypač Kr. Ap. m-rio gen. Musteikio bei k. vado gen. V. Vitkausko neveiklumą iki pat "paskutinio posėdžio". Net tok minimalus įsakymas kariams būtas "kovos parengties stovyje" nebuvo duotas net paskutinėmis dienomis, nei valandomis. Taip pat išsiųstos į poligoną pėstin. sunkiųjų kulkosvaidžių bei prieštankinių pabūklų kuopos nebuvo skubiai atšauktos į savo kar. dalių buveines.

Prezidentas įspėja kar. Vadą

Kaip iš gen. St. Raštikio knygos (p. 124-126) seka, 1940 m. birželio 12 d. 16 val. įvyko vyriausybės posėdis prezidentūroj. Min. pirm. A. Merkys painformavo apie pasikalbėjimus su Molotovu Maskvoj. Tos pačios dienos vakare prezidentas A. Smetona, iššaukė kar. vadą gen. Vitkauską į pareiškė, kad rimtam pavojui gresiant, reikia gintis visomis priemonėmis, taigi ir ginklu, nors jokios vilties atsilaikyti nebūtų, kad krašto vadovybė jokiū būdu neturi pakliūti į priešų rankas... ginkluotas susirėmimas būtina reikalingas tam, "kad būtų stipresni mūsų motyvai sėdant, prie žaliujo stalo". Taigi prezidentas dar virš 2 parų prieš ultimatumą įspėjo k. vadą. Gen. St. Raštikis

ŽMOGUS, PASKYRĘS PLUNKSNAI 50 METŲ

(V. Mingėlos kūrybinės sukakties proga)

Pranys Alšėnas

Jau praslinko pusšimtis metų nuo to laiko, kada Vladas Mingėla pirmąjį savo kūrinių „Medžio verksmas“ atspaudė anuometiniame dienraštyje „Rytas“, Kaune. Tai buvo 1923-tieji metai Tėvynėje Lietuvoje.

Po to jo plunksna nenutilo iki šiandien. Jis rašė ir „Rytą“, „Šaulietį“, „Karį“, „Naująją Romuvą“, „Skautų Aidą“, „Trimitą“ ir daug kitų laikraščių bei žurnalų, spausdintų Lietuvoje.

Šis kultūrinis (ne amžiaus) sukaktvininkas, Vladas Mingėla, yra gimęs 1905 m. spalio 19 d. Ukrainoje. Savo jaunystės ir subrendusio amžiaus metus jis praleido laisvoje Tėvynėje. Ten jis studijavo ekonomikos bei administracijos mokslus, ilgus metus tarnavo Lietuvos kariuomenėje — Karo Technikos bibliotekoje, Kaune ir

gretimai savo tiesioginio darbo ir tarnybos — daug rašė anuometinėje spaudoje.

Po to, kaip daugelis kitų mūsų tautiečių, Vl. Mingėla atsidirė tremtyje — Vokietijoje. Tenai buvo artimai susirišęs su lietuviškąja spauda, o nuo 1947 m. — gyvena šiapus Atlanto — Amerikoje. Pirmiausia pragyvenimą užsidirbdavo Fordo fabrike, Detroite. Sveikatai sušlubavus, jau dvylika metų nedarbingumo pensininkas. Tai iš fizinio darbo srities, tik niekad, o niekad jis neišėjo pensjon iš kūrybos — rašytinio darbo. 1948 - 49 m. „Darbininko“ atkarpoje per eilę numerių buvo atspausintas ilgėlesnis Vl. Mingėlos pasakojimas „Kristaus Stovyla“. Lygiagrečiai su jo beletristiniais darbais, įvairiuose kituose laikraščiuose ir žurnaluose buvo spaus-

dinama daugybė Vl. Mingėlos straipsnių įbairiausiomis temomis. „Karyje“ buvo atspausinta jo apysaka „Medinis Dievas“, „Laive“ — psichologinio ir auklėjamo pobūdžio stambesnis darbas „Mano tėvo patarimai“ ir t. t.

Vl. Mingėla mėgo ir tebemėgsta išskelti spaudoje žymiausias asmenybes. Tos srities biografinių aprašymų nemaža paskelbta Lietuvoje, o taip pat ir Amerikos lietuvių laikraščiuose: „Drauge“, „Vienybėje“, „Naujie-nose“, „Lietuvių Dienose“, „Karyje“ ir kitur.

Vertingas sukaktvininko darbas Amerikoje — Kun. Antano Miluko monografija.

Ir dabar Vl. Mingėla daug rašo įvairiuose JAV-bių lietuvių laikraščiuose, plius ir į Anglijoje išeinančių „Europos Lietuvių“, bei kanadiškius „Tėviškės Žiburius“.

Šalia jau minėtų darbų, Vl. Mingėla paruošė ir išleido Detroito Dariaus ir Girėno klubo istoriją, pavadintą „Tau, Jaunoji Lietuva“.

Šiuo metu yra atidavęs spausdinti

teisina prezidentą, kad jis atliko savo pareigą įspėdamas kar. vadą. Gen. Vitkauskas atsakė prezidentui, „kad pažiūrėsim, kaip vystysis įvykiai“ ir iš pasitarimo išvyko, nieko nepasiūlęs, nei pareiškęs kokių priemonių jis imsis gintis. Dar buvo virš 2 parų laiko ir norint, gana stiprų, bent savaitės pasipriešinimą buvo galima organizuoti. Gen. Vitkauskas nieko nepadare, taip pat ir Kr. Ap. m-ris gen. Musteikis. Aš nesu linkęs, kaip gen. St. Raštikis, pilnai teisinti prezidentą, kad įspėjo k. vadą. Kad padėtis buvo kritiška, buvo žinoma kiekvienam. Kr. Ap. M-jo ir Kar. Štabo vyr. karininkai, laukėme kiekvieną momentą įsakymo veikti! Jo nebuvo. Man atrodo prezidentas gerai žinojo, kad kariuomenę per kelias valandas nesukelsi ir į gynimo pozicijas nepastatysi. Prezidentas turėjo, ne tik įspėti, bet ir duoti įsakymą k. vadui ką daryti, nes prezidentas buvo ginkluotų pajėgų vadas, o ne kar. vado patarėjas!

Paskutinis posėdis

Iš gen. St. Raštikio ir kitų atsiminimų žinome, kad prezidentas per „paskutinį posėdį“ (naktį iš 14 į 15 birželio) aiškiau įsakymo kariuomenei gintis nedavė. Jis tik pareiškė vyriausybei, kad reikia gintis ir atmeti ultimatumą. Net pusei vyriausybės narių, su ministru pirm. A. Merkiu priešaky, pasisakius prieš ginkluotą pasipriešinimą ir k. vadui gen. Vitkauskui ir vėliau numatytam naujam mi-

nisteriui pirm. gen. St. Raštikiui pareiškus, kad esamomis sąlygomis pasipriešinimas neįmanomas, nes nepasiruošta, prezidentas nutarė pasitraukti į užsienį. Jei prezidentas būtų norėjęs, net tuo paskutiniu momentu, t.y. birželio 15 d. iš ryto, galėjo paskirti jei ne gen. Vitkauską, tai kurį kitą generolą ir įsakyti suorganizuoti ir vykdyti nors simbolinį pasipriešinimą. Tam dar buvo apie 6 ar daugiau valandų laiko. Nemanau, kad iš vyriausybės tokiu momentu būtų didesnis nepritarimas. Kaip įvykiai vystėsi visi žinome.

Išvadoje. Gen. St. Raštikis aprašęs bei dokumentavęs įvykius, skaito, kad koks tuomet buvo sprendimas už jį atsakingi prezidentas ir vyriausybė. Man asmeniškai gerai pažinopus A. Smetoną ir prisiklausius prezidentūroj įvairių politinių pasiūlymų tarp A. Smetonos bei J. Tubelio ir svaraus patarėjo kun. V. Miirono, nelabai galima buvo tikėtis, kad A. Smetona rįžtųsi, Valstybės nepriklausomybės išlaikymo tikslu, mūsų neskaitytiną tautą mesti į kruviną žūtutinę kovą ir tam paaugoti gyvybę, ypač didelio skaičiaus lietuvių.

Gen. St. Raštikio, vadinamas, politikavimas

Tuo reikatu jam priekaištus darė, bei nepagrįstai kritikavo ir jam esant kar. vado pareigose ir vėliau iševijoj, daugumoje tautininkai ar jiems pritarią asmenys. Gen. St. Raštikis ir savo atsiminimų pirmuose

ir šiame tome pakartotinai teisinasi ir ginasi, kad jis nepolitikavo. Man atrodo, kad gen. St. Raštikis be reikalo teisinasi, nes jis politikavo. Kaip tik dėl to, kad jis nuosaikiai, ribotai ir labai protingai politikavo, pasisekė kariuomenei gerai perorganizuoti, neblogai apginkluoti, sumoderninti, kariuomenės ir Lietuvos jaunimo moralei ir patriotizmui ypač aukštai pastatyti. Tai jo ypač dideli nuopelnai. Mūsų politinėje sistemoje jis be riboto ir protingo politikavimo nebūtų gavęs iš vyriausybės lėšų — pinigų, net ir po to kai kariuomenės pertvarkymo bei ginklavimo planas buvo patvirtintas. Tai drįstu teigti, nes žinau kokį svorį A. Smetonos sprendimuose turėjo J. Tubelio nuomonė — kuris buvo ypač priešingas krašto lėšų naudojimui ginklavimui, gen. St. Raštikis savo įrodymais atsivėrė J. Tubelio nuomonei. Gen. St. Raštikis ir kaip kar. vadas ir kurį laiką Kr. Aps. m-ris vien iš savo pareigų privalėjo ribotai politikuoti. Labai gerai, kad gen. St. Raštikis ribotai ir protingai politikavo, nes esant ilgesnį laiką ypač silpnam Kr. Aps. m-riui gen. K. Mus-teikiui, tai buvo būtina.

Šis gen. St. Raštikio atsiminimų tomas labai daug ir svariai papildo jo pirmuosius du. Kiekvienas, ne tik karys, bet ir šviesuolis, turėtų jį perskaityti, o politikai ir istorikai pastudijuoti. Visi daug sužinos kaip, kodėl ištikrųjų tada taip buvo.

“Medinį Dievą”, kuris turėtų išeiti iš spaudos dar prieš šių metų Kalėdas. Taip pat būsianti atspausyta atskira knyga “Raudonoji Lydija”, kurią 1970 m. “Tėviškės Žiburiai” perleido per savo atkarpą. Šis skaitinys Vl. Mingėlos sulietuvintas ir suliteratūrintas. “Lydiją” žadama išleisti 1974 m. Australijoje. Taip pat sukaktuvinininkas ruošiasi išleisti atskira knyga savo publicistinių straipsnių rinkinį.

Be visa šito, Vl. Mingėla yra atspaudęs “Naujojoje Viltyje” (nr. nr. 3 - 4, 1971 - 72) ilgą straipsnį “Lietuvių Žurnalistų s-gos istorijos bruožai”. Toliau rašo Žurnalistų istoriją po mūsų persikėlimo Amerikon. Kai baigs — bandysiąs atspausinti atskira knyga — I ir II dalis sujungiant.

Be plunksnos darbo, Vl. Mingėla yra itin veiklus ir organizacinėje veikloje. Jis — veiklus šaulys ir spaudos informacijos vadovas, taip pat “St. Butkaus” šaulių kuopos narys ir spaudos kultūros sekcijos pirmininkas. Šiapus Atlanto jis daug prisidėjo prie Lietuvių Žurn. S-gos atkūrimo. Dviejuose LŽS c. v-bose Čikagoje buvęs II-ruoju vicepirmininku ir Detroito — 4 metus vykd. vicepirmininku. Dabar yra išrinktas į Žurn. S-gos garbės teismą. Jis — Detroito L. Ž. S-gos skyriaus steigėjas - iniciatorius ir t. t.

Baigiant šią provizorišką Sukaktuvinininko darbų apžvalgą, tenka Vl. Mingėlai palinkėti viso gražiausio ir, svarbiausia, tos pat energijos plunksnos darbuose, kaip ligi šiol.

Pranys Alšėnas

Nuoširdūs “KARIO” štabo sveikinimai mūsų uoliam bendradarbiui, išvariusiam gilią ir plačią, 50 metų kūrybinio darbo, vagą.

ČIKAGOJE ATKURTAS LIETUVOS LAISVĖS KOVŲ MUZIEJUS

Lietuvos karinių jėgų 55-rių metų sukaktį minint Čikagoje, Jaunimo Centro naujose patalpose, įvyko atkurto Lietuvos Laisvės Kovų Muziejaus atidarymas, kūrimo pradžią reikia laikyti 1958 metus.

1958 m. birželio m. LA Menininkų Klubu valdyba ramovėnų Centro valdybai pasiūlė, prie Čiurlionio galerijos, suorganizuoti karinį skyrių. LVS “Ramovė” tuometinė Centro Valdyba pasiūlymą priėmė ir ėmėsi iniciatyvos tokį skyrių suor-

ganizuoti. Pirmuoju karinio skyriaus-muziejaus vedėju buvo pakviestas P. Šeštakauskas, o jo talkininkais S. Krūvelis ir inž. E. Vitkus. Ši trejulė ėmėsi energingo darbo — buvo renkami eksponatai, karinės nuotraukos, schemas ir viskas, kas kariniams sektoriumi sukomplektuoti buvo tinkama. Per trumpą laiką, LVS “Ramovė” Centro Valdybai remiant, o ypatingai daug rūpesčio parodžius tuometiniam CV-bos vicepirmininkui gen. M. Rėklaičiui, talkinant dailininkų valdybos pirm. p. Kolbai ir daug dėmesio rodant tuometiniam Tėvų Jezuیتų provincioalui Tėv. Krištonavičiui, karinis sektorius prie Čiurlionio Galerijos Čikagoje buvo įrengtas.

1958 m. lapkričio 28 d., minint Lietuvos kariuomenės metinę šventę, karinis skyrius Lietuvos Laisvės Kovų Muziejaus vardu, buvo iškilmingai atidarytas. Ši muziejaus įkūrimas buvo tada lietuviškosios visuomenės palankiai sutiktas ir įvertintas. Deja, vėliau, Jaunimo Centro veiklai plečiantis, dėl patalpų stokos ir kitų priežasčių, LLK Muziejus negalėjo išsivystyti. Muziejaus vedėjo P. Šeštakausko ir globėjo gen. M. Rėklaičio dėtos pastangos nuėjo veltui. Teko turimus eksponatus sukrauti į spintas ir su viltimi laukti geresnių sąlygų...

Vėliau, Tėvams Jėzuitams pažadėjus,

kad praplėstose naujose Jaunimo Centro patalpose bus skiriamas atskiras kambarys ir LLK Muziejui, muziejaus vadovai ir ramovėnai viltingai žvelgė į ateitį. Ir štai, po keliolikos metų, Tėv. Jezuیتų dabartinio provincijolo T. Kijausko palankumo dėka LLK Muziejui skiriamos naujos ir šviesios patalpos. 1972 m. pradedami Lietuvos Laisvės Kovų Muziejaus atkūrimo organizaciniai darbai. Tu metų pabaigoje LVS “Ramovė” CV-bos nutarimu, priimami LLK Muziejaus organizaciniai bei veiklos nuostatai ir ilgamečiui muziejaus globėjui gen. M. Rėklaičiui bei muziejaus vedėjui P. Šeštakauskui iš pareigų pasitraukus, sudaromas LLK Muziejaus Komitetas: pirmininkas — K. Dabulevičius, nariai — J. Švedas, A. Juškevičius, V. Diminskas ir E. Vengianskas. Muziejaus vedėju skiriamas V. Diminskas. Su nauju entuziazmu vėl tvarkomi iš spintų išimti eksponatai, telkiamos karinio pobūdžio knygos, paveikslai, įsigijami specialūs stovai, įrengiama muziejaus reprezentacinė siena ir sparčiai ruošiamasi atkurto LLK Muziejaus atidarymui. Turimi eksponatai kad ir nevisi, nes vis dar trūksta vietos, tinkamai išdėstomi, sukabinėjami ir sutvarkomi.

Šių metų lapkričio 18 d.; minint Čikagoje Lietuvos karinių jėgų 55-tą metinę sukaktį, naujai atkurtas Lietuvos Laisvės Kovų Muziejus iškilmingai atidaromas.

Šia proga gausiai susirinkusiems ramovėnams ir svečiams LLK Muziejus Komiteto pirm. K. Dabulevičius taria atatinamą žodį, nušviesdamas muziejaus kūrimosi kelią ir pasidžiaugia, kad gražaus būrelio entuziastų pensininkų ramovėnė aukotojų, rėmėjų ir mecenatų dėka, L. L. K-vų Muziejus Čikagoje vėl gyvas. Susirinkusiems pristato visą eilę aukotojų, kurie piniginėmis aukomis ir eksponatais atėjo į pagelbą, kad šis muziejus gyvuotų. Jiems visiems LLK Muziejaus Komiteto vardu įteikiami specialūs meniškai pagaminti padėkos lakštai.

Lietuvos Laisvės Kovų Muziejaus Komiteto padėkos lakštus gauna: Muziejaus mecenatas, paaukojęs \$550.00, prof. gen. S. Dirmantas, garbės rėmėjai, paaukoje po \$100.00 — J. Švedas, J. Litvinas, B. Gustaitienė, J. Kulikauskaitė, LVS "Ramovė," Centro Valdyba, LBS "Ramovės," Čikagos Skyr. Valdyba, rėmėjai, paaukoje po \$50.00 — A. Repšys ir J. Tapulionis ir aukotojai paaukoję mažiau kaip \$50.00 — K. Ališauskas, J. Leonas, A. Remeikis, J. Liorintas, K. Leknickas, J. Tumas, J. Belime ir J. Dalbokus.

Už ypatingą visokeriopę moralinę, stambią finansinę ir eksponatais auką bei paramą LVS "Ramovės" Centro Valdybos pirmininkas prof. gen. S. Dirmantas skelbiamas LLK Muziejaus Komiteto Garbės Pirmininku.

Baigiant atkuriamo LLK Muziejaus atidarymo iškilmes, Kom-to pirm. K. Dabulevičius visiems susirinkusiems išreiškia nuoširdžią padėką ir pareiškia viltį, kad LLK Muziejus augs, plėsis ir bus priaugę lietuviai kartai gyvu Lietuvos laisvės kovų istoriniu liudininku.

Kalbant bendrai, apie patį muziejų, tenka pasakyti, kad jis savo kukliais eksponatais, turima medžiaga, karinio pobūdžio knygomis, laisvės kovų schemomis, turimais albumais, nuotraukomis, daro malonų ir jaukų įspūdį. Viskas skoningai ir vaizdžiai išdėstyta, sukabinta ir žiūrovo, lankytojo akiai prieinama. Pagrindinėje, reprezentacinėje sienoje raudoname fone, kabo didžiulė, iš medžio meniškai išdrožta, Vytis, Lietuvos respublikos prezidentų, pirmųjų karių, kritusių Nepriklausomybės kovose portretai ir slaptai iš Lietuvos atgabenta, buvusi Karo Muziejuje, Vyties Kryžiaus juosta. Lyg ir Garbės sargyboje, stovi JAV-bių, Lietuvos, Kūrėjų-Savanorių Są-gos ir ramovėnų vėliavos. Gražu, didinga ir įspūdinga.

Kitose sienos matom Nepriklausomybės kovų vaizdus, įvykusių kautynių schemas, nepriklausomos Lietuvos karius užsiėmimuose, manevruose, parade ir žygyje. Matome pėstininkų žvalgyboje, arti-

leristų skubančių į pozicijas, aviatorių raižančių Lietuvos melsvą padangę, kavaleristų atakuojančių ir Lietuvos Karo Mokyklos kariūnų paradojuojančių įspūdingas nuotraukas. Prieš akis šaunioji Lietuvos kariuomenė, Lietuvos Šaulių Są-ga ir kt. Specialiai pagamintuose stovuose — senosios Lietuvos kariuomenės margiaspalviai karių uniformų brėžiniai ir nepriklausomos Lietuvos aviacijos reprezentantai.

Muziejuje pristatoma medžiaga Lietuvos Nepriklausomybės kovų dalyvius akyvaizdžiai nukelia į praeitį, buvusiams Lietuvos kariams primena praleistas dienas Lietuvos kariuomenėje, gi priaugę lietuviai jaunajai lietuvių kartai, vaizdžiai kalba apie didingą Lietuvos praeitį, jos laisvės ir nepriklausomybės siekiančias kovas, bei Lietuvos kario, kūrėjo-savanorio, sudėtas aukas ant tėvynės laisvės aukuro.

Sveikinant ramovėnus, Lietuvos Laisvės Kovų Muziejaus atkūrimo proga, reikia tikėtis kad muziejus, LVS "Ramovės" CV-bos globojamas, bus lietuviškosios visuomenės bei jaunimo gausiai lankomas, visokeriopai remiamas, bei palaikomas ir diena iš dienos savo eksponatais augs, plėsis ir klestės. To tenka nuoširdžiai ir palinkėti.

Ed.Vg.

NEPRIK. LIETUVOS KARIUOMENĖS ATKŪRIMO MINĖJIMAI IR TA PROGA RENGIAMOS PASKAITOS

Čia norėtusi kiek apsisototi prie Lietuvos kariuomenės atkūrimo paminėjimo, kuris buvo surengtas š. m. lapkričio mėn. 18 d., New Yorko ramovėnų, glaudžiai talkininkaujant vietos šaulių organizacijai. Yra suprantama, kad tokie rengimai iš organizatorių pareikalauja daug pastangų ir darbo, nes buvusį nepriklausomos Lietuvos karių eilės nuolat retėja, o esančių gyvųjų tarpe jėgos ir darbingumas mažėja. Dėl to, visi su tuo šurišti sunkumai tenka pakelti išrinktai ramovėnų skyriaus valdėkings, pareigos atiteko v-bos pirmininkingos, pareigos atiteko v-bos pirmininkui V. Šventoraičiui, kuris sukaupęs visą energiją, kiek vietos sąlygos leido, minėjamą įvykdė be priekaištų.

Minėjimas buvo pradėtas iškilmingomis pamaldomis Apreiškimo parapijos bažnyčioje, vadovaujamoje uolau lietuvio kun. klebono Raugalo, kur buvo susirinkę nemažas skaičius lietuvių. Tenka, tačiau, su apgailėstavimu paminėti, kad tokio reikšmingo minėjimo metu, mūsų mielas jaunimas nesiteikė atsilankyti. Bažnyčioje pamaldoms pasibaigus susirinkusieji persikėlė į greta esančią salę, kur vyko pagrindinė minėjimo dalis, susidedanti iš me-

ninės ir oficialios dalių ir vaišių, paruoštų niekuomet nepavargstančių moterų mielių Birutėčių ir Šaulių. Čia ramov. B. Balčiūnas paskaitė minėjimui pritaikintų rašinių, M. Razgaitis solo padainavo kelta neprikl. Lietuvos kariuomenės, ypač Karo mokyklos auklėtinių dainuotų, dainų. Akomponavo muz. A. Kačanauskas. Tenka manyti, kad susirinkusiųjų tarpe buvo ir tokių, kurie anais nepriklausomybės laikais, Kaune A. Panemunėje, patys tas pačias dainas dainavo.

Kiek tektų paliesti atliktas dainas, tai nebūdamos tos sryties žinovas negaliu vienaip ar kitaip jų vertinti. Tik viena galima būtų pasakyti, kad palyginus su amerikoniškais jaunuoliais dainininkais, kurie scenoje laikydami rankoje kažkokį, ant virvagalio parištą, kaulą (nesvarbu, kaip jis būtų pavadintas) patys ne tiek dainuoja, kiek laksto, tarytum kokių būtybių būtų apsėsti, tai čia mūsų mielas solistas nepalyginamai aukščiau gali stovėti.

Toliau tenka plačiau apsisototi prie paskaitos, kuri, paprastai panašiuose minėjimuose ir yra viso minėjimo pagrindas. Paskaitą paruošė ir atliko Alg. Budreckis. Dėl to reikia tik pasidžiaugti, kad tai buvo taip vykusiai atlikta jauno naujosios kartos lietuvio, kuriam nebuvo lemta arčiau pažinti nepriklausomos Lietuvos gyvenimo. Jis, būdamas nors ir svetimame krašte, su lietuviais, ne tik kad nenutraukė ryšių, bet kiek galint daugiau įsijungė į lietuvišką veiklą.

Bendrai, kiek liečia tokius ir panašius minėjimus, tai jie, vieni nuo kitų, mažai, arba visai nesiskiria, kur yra kartojama tas pats metai iš metu. Tačiau to negalima pasakyti apie skaitomas minėjimuose paskaitas. Jos jau pasižymi didesnėmis įvairenybėmis; nežiūrint, kad minėjimas, kaip toks, nesikeičia, tai apie atliekamas paskaitas to negalima pasakyti. Ypatingai, kai paliečiamas tiesioginiai klausimas dėl kariuomenės laikyenos tragiškuoju Lietuvos nepriklausomybės metu. Paprastai, prelegentas savo paskaitą pradeda nuo Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, pažymėdamas, kaip kariuomenė, nors ir būdama vispusiškai silpna, narsiai kariavo su daug skaitlingesniu priešu ir savo drąsa ir pasišventimu iškovojo Lietuvai nepriklausomybę. Tačiau, kai priartėja prie 1940 metų, tai paskaitininkas paprastai susiduria su kokiais tai neaiškumais. Kaip visa tai suprasti? Tik prieš pora dešėtkų metų kariuomenė buvo tokia drąsi ir ryžtinga, o čia jau virto tokia, kad prieš tą patį priešą net šūvio nepaleido ir leido okupantui sunaikinti nepriklausomybę. Ir čia vietoje, kad paskaitininkas truputi į to meto susidėjusias aplinkybes plačiau pažvelgtų, kartais stengiasi tokį tragišką

klausimą plačiau nepaliesti, o kartais, pasitikėdamas savo žinojimu, visai neatsižvelgdamas į tikrovę, reikalą aiškina ne kaip tikrumoje buvo, bet kaip jam atrodo ir čia pasipila gausybės pamokinių ir kaltinimų ano meto Lietuvos vyriausybei, o ypač kariuomenei.

Kaip pavyzdį tektų paminėti dr. J. Balio pasakyta kalba Čikagoje 1973 m. II. 18. ALT Čikagos skyriaus surengtame minėjime, atspausdinta "Naujoji Viltis" žurnale, nr. 5. Gerbiamas mokslininkas, be didesnės įžangos, dėl netekimo Lietuvos nepriklausomybės meta kaltinimus to meto Lietuvos vyriausybei, kad 1940 metais jai pritruko drąsos ir toliau, savo išvedžiojimuose, jau kaltinimus priskiria Lietuvos kariuomenei ir jos vadovybei, kuri savo tokiu neryžtingumu visiems amžiams užtraukė gėdos dėmę prieš laisvą pasaulį. Savo argumentų sutvirtinimui J.B. patiekia keletą pavyzdžių, kaip Lietuvos vyriausybės ir kariuomenės kairie asmens turėjo pasielgti. Vienas iš tokių pavyzdžių tai esą generolas Žukauskas, kuris 1919-20 metais, prieš stipresnį priešą nekapituliuojo, bet garbingai atliko savo pareigas. Čia tenka pastebėti, kad dėl padėties skirtumo 1919-ais ir 1940

Algirdas Budreckis paskaitos metu.

ais metais gerbiamas mokslininkas per daug sau galvos nekvaršina, nors ir yra aišku, kad vienas ir kitas laikotarpiai buvo visais atžvilgiais skirtingi.

Toliau, nurodoma, kad Belgija, Danija, Graikija ir kitos valstybės, nors ir nebūdamos pakankamai pajėgios, vis tik priešinosi galingai Hitlerio karo mašinai ir dėl to šiandieną jos turi nepriklausomybę. Kyla klausimas, ar tik dėl to turi nepriklausomybę, kad savo laiku užpuolikai priešinosi? Atrodo, jei Hitleris būtų gyvas išlikęs, tai ir su jų nepriklausomybėmis nežinia kaip būtų išėję.

Toliau, tai dar vienas ir beveik konkretus nurodymas, kad Lietuvos kariuomenė okupantui galėjo pasipriešinti birželio 15 dieną, kur tai Suvalkų apylinkėse. Kad bolševikinis priešas, apgaule ir smurtu prisidengęs, dar prieš metus įvedė į Lietuvą ir užėmė atatinamas, savo šarvuotais daliniais, vietas, tai įvykių aiškintojas tam didesnės reikšmės neskiria.

; Beskaitant taip karingai paruoštas mintis kilo klausimas, kaip arti įvykių, anais tragiškais Lietuvai laikais, stovėjo J. B. Pasirodo, kad "Naujosios Vilties" redakcija jį pristato, kaip eilinį stebėtoją, liudininką, neturėjusį jokie artimesnio ryšio, nei su pačiais įvykiais, kurie vystėsi nepaprastu greičiu, nei su asmenimis. Čia žurnalo redakcija būtų daug tei-
(nukelta į virš. 3 psl.)

Kariuomenės atkūrimo minėjime Brooklyne pagerbti kūr.-savanoriai. Iš k.: J. Kiaunė, J. Šlepetys, prisegusios gėles savanoriams M. Klivečkienė ir p. Ceilūtė, L. Virbickas, J. Jankus ir J. Zaruskas. Gen. konsulas A. Simutis pasveikinęs savanorius ir J. Juodis pravedęs minėjimo programą papuošęs sceną.

Nuotr. L. Tamošaičio

"KARIO" PARAMOS KAVUTĖ ČIKAGOJE

Šių metų spalio mėn. 21 d., Jaunimo Centre, Čikagoje, vėl buvo suruošta tradicinė "Kario" paramos kavutė-pobūvis. Šį parengimą tikrai tinka pavadinti tradiciniu, nes jau dešimtį metų iš eilės kai surengiamas toks pobūvis į kurį atsilanko nemažas "Kario" skaitytojų, remėjų ir bičiulių būrys, o Čikagos ramovėnai, kartu su birutininkėmis, dalyvius nors kukliai, bet nuoširdžiai ir gražiai pavaišina, patiekia pobūviui pritaikytą meninę programą ir tuo sutelkia didesnę piniginę paramą žurnalui "Karys".

Šios kavutės atidaryme, savo pradiniu žodžiu, gausiai susirinkusius svečius pasveikino Ramovės skyriaus pirm. And. Juškevičius, trumpai apibūdino "Kario" nueitą kelią ir jo reikšmę. "Kario" atstovas Čikagoje J. Stankūnas priminė šio pobūvio tikslą ir paragino svečius nesigailėti savo aukos ir žurnalą paremti, duodant ir dar pridėdant. Edm. Vengianskas svečiams pristatė meninės programos atlikėjas — sesučių Drūtyčių-Trio. Savo jaunatve, linksma nuotaika ir žavingais balseiliais Janina-Teresė-Ramutė Drūtytės susirinkusius sužavėjo padainuodamos kelias daineles, o nenutilstant plojimams

Joana, Teresė ir Ramutė Drūtytės dainuoja "Kariui" paremti kavutės metu.

Nuotr. C. Genučio

ir pasitenkinimo šauksmams jos buvo priverstos savo pasirodymą pakartoti. Edm. Vengianskas ir J. Stankūnas parodė savo gamintus filmus. Laimės traukime dviguba laimėtoja buvo Valerija Vaičiaitienė, nes abu didieji laimikiai — dail. J. Dągio drožinys ir dail. J. Pautieniaus pa-

veiklas — burty keliu jai atiteko.

Šis pobūvis buvo ryškus jaukia nuotaika ir svečių gausa. Pažymėtinas ir kavutėje organizuotas uniformuotų šaulių dalyvavimas, vadovaujant jų vadui p. Vl. Išganaičiui.

jonas ku-lis

LAIŠKAS KARIUI

Prieš kurį laiką, teko skaityti spaudoje trumpą žinutę apie a.a. muziko Mykolo Liuberskio mirtį.

Man atliekant karinę tarnybą 1928-1930 m. Ryšių batalione, muz. M. Liuberskis tuo metu buvo laisvai samdomas Ryšių b-no choro vadovas, kuriame ir aš buvau visą laiką choristu. Mūsų choras per visus 1929 m. sekmadieniais dainuodavo Kauno radiofone, išpildydamas Kariuomenės Pusvalandžio programą, kurios tikrai su malonumu klausėsi visa Lietuva. Reikia pasakyti, kad mūsų choras, dėka muz. M. Liuberskio įdėto darbo ir pasišventinimo, tuo metu buvo vienas iš geriausių nepriklausomos Lietuvos kariuo-

menėje. Įvertindamas savo chorą, Ryšių b-no vadas plk. lt. Vaiciekauskas skyrė lėšų pagaminti choro dalyvių foto-vinjetę. Visas choras paskirtą dieną, nuvykome į tada geriausių Kaune "Modern" foto-atelje, kurioje buvo labai gražiai padaryta didelio formato ir atvirutės didumo vinjetės. Vėliau šias vinjetes kiekvienas choristas gavome dovanų. Pasitraukiant į Vakarus, man labai brangios šios vinjetės žuvo kelionėje.

Aš tikiu, kad likusieji a.a. muz. M. Liuberskio šeimos nariai, arba artimieji kuriems šia proga reiškiu gilią užuojautą, savo albumuose dar turi ir mano minėtą vinjetę. Būtų labai gera jei kas nors iš tokių šią vinjetę atsiųstų Kario Redacijai. Aš manau, redaktorius duotų vietas

vinjetę perspausdinti Kario žurnale, kuo būtų bent dalinai pagerbta muz. M. Liuberskio atmintis, o kartu tai būtų ir mūsų buv. kariuomenės istorinis-vaizdinis dokumentas. Tas suteiktų daug džiaugsmo, ne tik man, (nes muz. M. L. buvau mėgiamas), bet ir visiems tuo metu buv. choristams, kurių, reikia manyti, dalis dar gyvena išėivijoje. Ir visiems kitiems, kurie girdėjo ir dar prisimena ano laiko mūsų chorą ir išpildytas radio bangomis dainas būtų tai malonu.

Iš Vokietijos emigravęs į JAV, muz. M. L. suorganizavo New Yorke vyrų okteta, kuris jam vadovaujant įdainavo daugumoje buv. mūsų kariuomenės kariškas

(žiūr. 380 psl.)

(Atkelta iš 357 psl.)

įėjimo ir pobūvyje rėmė kitus paramos telkinius. Draugas, Naujienos, Margutis, Sophie Barcus Radio ir Lietuvių Forumas garsino šios kavutės ruošimą. P. Cip. Genutis padarė kelias kavutės nuotraukas.

Visiems, visiems, kuriuos čia aukščiau išvardinau, o ir tiems, kuriuos gal praleidau, kaip KARIO atstovas Čikagoje, mūsų KARIO vardu tariu didelį, didelį Ačiū! Pasiųsdami KARIUI šią kavutės metu sutelktą piniginę paramą, mes Čikagos ir jos apylinkių KARIO skaitytojai ir rėmėjai parodome žurnalo reikalingumą ir jo vertę.

Ta pačia proga KARIO redaktoriumi p. Z. Rauli-

naičiui už žurnalo redagavimą, p. L. Bileriui už jo administravimą ir visam KARIO štabui, Čikagos ir Illinois valstijos KARIO skaitytojai ir rėmėjai, reiškiame didelę padėką ir pažadame ateityje Jūsų darbus remti.

G. J. Stankūnas
KARIO atstovas Čikagoje

Nuoširdžiai dėkodami už stiprią KARIO paramą kolegoms Rengėjams ir maloniems Aukotojams, spaudžiame dešinę mūsų uoliam atstovui G. J. Stankūnui.

KARIO Štabas

ATGARSIAI IŠ KARIUOMENĖS ŠVENTĖS CLEVELANDE. Virš. Clevelando Ramovės choras, antrasis iš k. choro vadovas Julius Kasėnas, pranešėja Vilija Nasvytytė, prie piano Genė Karsokienė. Apač. Chorui pritarė akordeonistai: Šarūnas Stempužis, Gediminas Puškorius ir Bronius Kazėnas. Nuotr. V. Bacevičiaus.

Didžiam Kovotojui už Lietuvos laisvę

Generolui Povilui Plechavičiui

mirus, gilią užuojautą šeimos nariams, artimiesiems ir bičiuliams reiškia

KARIO Štabas

dainas plokštelėje — "Mes žengiam su daina". Šio okteto nepaprastai gražiai išpildytų dainų, dažnai vienas klausausi su dideliu malonumu.

Kadangi a.a. muz. M. Liuberskis labai daug yra pasidarbavęs ir nusipelnęs Lietuvos kariuomenei, bei lietuviškos dainos meno puoselėjimui, būtų labai gražu ir prasminga, jeigu kas nors plačiau apie jo asmenį parašytų Kario puslapiuose.

Reiškiu pagarbą.

J. Bartkevičius
"Kario" skaitytojas
Australija

IŠKILMINGAI PAMINĖTAS KARIUOMENĖS ATKŪRIMAS

L.V.S. "Ramovė" Hartfordo skyrius kasmet rengia tradicinį Lietuvos kariuomenės atkūrimo minėjimą. Šįmet minėjimas įvyko lapkričio 18 dieną. Šventė prasidėjo 9 v. ryto iškilmingomis pamaldomis Šv. Trejybės bažnyčioje. Į pamaldas atsilankė daug žmonių. Organizuotai dalyvavo skautai ir ramovėnai su vėliavomis. Pamaldų metu solo giedojo Irena Petkaitienė ir Hartfordo "Aido" choras, vadovaujamas muziko Jurgio Petkaičio. Susikaupimo minutei, už žuvusius karius, trimitavo Petras Petkaitis. Šv. mišias atnašavo ir gražų, prasmingą pamokslą pasakė klebonas Juozas Matutis. Pasibaigus pamaldoms buvo sugiedoti Amerikos ir Lietuvos himnai.

3 v. popietų minėjimas buvo tęsiamas Lietuvių Amerikos Piliečių klube. Minėjimą pradėjo "Ramovės" sk. pirmininkas Petras Simanauskas. Po įnešimo vėliavų ir sugiedotų himnų, kunigas V. Bitinas pasakė, specialiai tai dienai pritaikytą, invocaciją. Paskiau, pirm. P. Simanauskas, savo kalboje, apibūdino kariuomenės didelę reikšmę, jos pasiaukojimą ir sudėtas aukas dėl Lietuvos nepriklausomybės. Žuvusieji už laisvę buvo pagerbti atsistojimu, susikaupiant ir trimitais trimituojant. Po to, buvo pagerbti kūrėjai-savoniai prisegant jiems po gėlę. Tuo oficialioji minėjimo dalis buvo baigta.

Vėliau vyko koncertas. Koncerto programą išpildė mieli solistai: Irena Stankūnaitė ir Liūdas Stukas. Jie gražiomis dainomis, melodingomis arijomis, bei duetais maloniai klausytojus nuteikė, perkeldami juos į lietuvišką dainų pasaulį. Solistai, publikos plojimui ir ovacijų, iššaukti, turėjo vėl scenoje pasirodyti.

Pasibaigus koncertui solistei buvo įteiktas gėlių buketas o solistui ir akomponatoriui prisegtos gėlės. Programos pranešėju buvo pirm. P. Simanauskas.

Po neužmirštamai gražaus koncerto su solistais ir svečiais buvo bendrai pasivaišinta. Čia nuotaikingai praėjo vakaras besišnekučiuojant ir besidalinant įspūdžiais apie minėjimą, koncertą ir meno parodą.

Šiai šventei pajavairinti, Lietuvių Ameri-

kos Piliėčių Klube dvi dienas vyko dailininkės Marijos Žukauskienės meno paroda. Parodoje buvo išstatyta daug paveikslų vaizduojančių mūsų Tėvynę ir jos gamtą. Paveikslai savo gražiais ir naturaliais vaizdais labai patraukė žiūrovus ir daug jų buvo parduota.

Dailininkės Marijos Žukauskienės paroda buvo nepaprastas meno pasirodymas, kuris lietuviškai sielai buvo toks artimas ir mielas. Pageidautina ir daugiau tokių parodų.

R.

MINĖJIMAI —

(atkelta iš 378 psl.)

singiau pasiėlgus parinkdama liudininku, ne pašalinį asmenį, bet asmenį, kuris galėjo stebėti įvykius iš arti ir perduoti viešumai ne taip, kaip pats galvoja, bet kaip tikrumoje įvykiai vystėsi. Parinkimas, tokiais atvejais, liudininko nors ir iš mokslininkų tarpo nevisuomet pasiekia norimą tikslą, kartais dargi žalos atneša. Ypač nesunkiai gali būti suklaidinamas lietuviškas jaunimas, kuriam nebuvo lemta pagyventi nepriklausomoje Lietuvoje ir pamatyti savo akimis valstybės iškilimą ir jos tragišką žlugimą.

Šiandieną visokie pareiškimai apie kokius tai anuo metu pasireiškusių bailumų, padarytas tariamas gėdas neturi nė mažiausio pagrindo; ir kai ima apie tai mokslu apsišarvavę vyrai savotiškai nušnekėti, tai tikrai darosi nelabai malonu. Niekas tokių asmenų, pasiekusių aukštus mokslus, nesmerkia, bet kiekvienas galėtų pageidauti, kad įvykiai, kurie mums bus visuomet aktualūs būtų nušviečiami taip, kaip tikrumoje buvo. Svarbiausia neaiškinti kitiems, kas pačiam nevisai aišku.

Toliau, kiek liečia gėdą, kurią, atseit užsitraukė Lietuvos kariuomenė, tai gėdytis turėtumėme ne mes, bet tas laisvas

pasaulis, kuris tragiškų įvykių metu nesiteikė net žodžiu mus užtarti; o baigiantis II Pasauliniam karui, mūsų išgarbinti demokratui Lietuvos okupaciją tyliai užgrobikui pripažino.

Nuo to laiko praėjo jau keletas dešėtkų metų ir mūsų mokslo vyrams turėtų būti aišku, kiek laisvasis pasaulis tesirūpina pavergtais kraštais.

Toliau, minėtame "Naujoji Viltis" žurnale, paliečiama eilė asmenų, kurie anuo metu, atseit, netinkamai tvarkė valstybės ir kariuomenės reikalus ir dėl to jie, daugiau, ar mažiau, yra kalti dėl nepriklausomybės netekimo. Čia tvirtai galima pasakyti, kad bet kokie vyriausybės ar kariuomenės patvarkymai padėties pakeisti nebegalėjo. Ne paslaptis, kad rusai nuo labai senai siekė savo užbrėžto tikslo nekludomai prieiti prie Baltijos jūros ir dėl to laukė tik tinkamos progos. Prasidėjęs II Pasaulinis karas, išsigimėlio Hitlerio pasiėlgimas, ir demokratinė valstybių neryžtingumas rusams-bolševikams tokią progą suteikė ir jie užimdami ir naikindami Pabaltijo valstybes, Lietuvą, Latviją ir Estiją, savo tikslą pasiekė.

Šiandieną kalbėti apie tai, kad Lietuvos kariuomenė, neatsižvelgdama į bet kokias sąlygas ir aplinkybes, turėjo kariauti ir žūti, nes tai buvo surišta su duota priesaika, ar dėl to, kad kažinkoks laisvas pasaulis tai įvertins, atrodo, nėra per daug rimta, o ir pats autorius tokiu savo siūlymu neperdaug tiki, o kalba tik šiaip "karingos" nuotaikos pagautas.

Saliėtis

AUKOJO KARIUI:

(Lapkritis, Gruodis, 1973)

\$691.15:

LVS "Ramovė" Chicago Skyrius

\$100.00:

LVS "Ramovė" Clevelando Skyrius

\$12.00

Karosas P., New Britain, CT
Naudužas Kl., Sutton, Canada

\$10.00:

Juodis, J., Woodhaven, NY

\$7.00:

Adomaitis J., Tinley Park, IL

\$6.00:

Diminskas V., Chicago, il
Gulbinas P., Toronto, Canada
Pabrėža L., Chicago, IL
Poderys J., Richmond Hill, NY
Sakalas Jz., Omaha, NB

\$4.00:

Bukšnyš J., Omaha,

\$3.00:

Lukaševičius St., Chicago, IL
Švažas Adf., Downers Grove, IL
Tamošaitis L., Woodhaven, NY
Vasikauskas VL., Richmond Hill, NY
Žibas, VL., Wayne, NJ

\$2.50:

Barniškis, J., St. Petersburg, FL

\$2.00:

Nenortas V., Hartford, CT
Pranevičius, M. Scarborough, Canada
Šeputis A., Weston, Canada
Šermukšnis J., Omaha, NB
Štreitas V., Scarboro, Canada
Totilas Pr., Omaha, NB

\$1.50:

Pyragius VL., Toronto, Canada
Tomas Joe, Geneve, Switzerland

\$1.00:

Aidukas Adas, E. Freehold, NJ
Astrauskas J., Toronto, Canada
Brazauskas, L., Cleveland, Ohio
Čepauskas B., Gulfport, FL
Draugelis B. Chicago, IL
Dūbauskas V., Woodhaven, NY

KARIO nuoširdi padėka aukojusiems.

Išleidžiama "Lietuviškoji Skautija"

Lietuvių Skautų Sąjunga išleidžia P. Jurgėlos naują veikalą "LIETUVIŠKOJI SKAUTIJA", kuriame plačiai atskleista skautų, skaučių sąjudžio pradžia, ideologinis pradas, kūrimasis ir veikla Nepriklausomoje Lietuvoje ir tremtyje. Šios didžiulės jaunimo organizacijos auklėtiniai tapo kultūrininkais, kovotojais už Lietuvos šviesesnę ateitį. Detalai atžymėti žuvusių, kovojančių ir bekuriančių darbai ir pasireiškimai už Dievą, Tėvynę ir Artimą. Platūs vaizdai taip pat įteka į mūsų kultūrinę organizacijų, kariuomenės, šalių pasiaukojimą ir viltis.

Šio veikalo išleidimui paskirtas Vajaus Ko-

mitetas tegalės išleisti tiek šios knygos egzempliorių, kiek jų bus iš anksto užsisakiusių.

Ypač skautavę ir skautaujantieji kviečiami užsiprenumeruoti "Lietuviškąją Skautiją" sau, arba savo dukroms, sūnams.

Knyga bus iliustruota didesnio formato (apie 800 psl.). Dabar knygos prenumerata tik 10 dol.; garbės prenumerata — 25 dol. Paaukoję ne mažiau 50 dol. tampa tituluotu knygos leidėju. Leidėjai ir garbės prenumeratoriai bus atžymėti knygoje.

Užsakymus, čekiuose žymėdami "Lietuviškoji Skautija", siųskit: J. Bružas, 7103 Avenue X, Brooklyn, N.Y. 11234

v.s. Alf. Samušis

Vajaus K-to pirmininkas

NAUJAS "KARIO" ADRESAS

Prenumeratos mokestį ir korespondenciją siųsti šiuo NAUJU adresu:

341 HIGHLAND BLVD., BROOKLYN, N.Y. 11207

TAIP ATRODO KALIFORNIJOS LIETUVIŲ RADIJO EMBLEMA

Ji padaryta, ilgų metų lietuvių radijo veiklai Kalifornijoje atžymėti. Šios emblemos projektas, konkurso keliu, komisijos buvo pripažintas tinkamas ir dabartinės Radijo Klubo valdybos buvo priimtas ir patvirtintas.

Emblemos simboliai, pagal paties autoriaus apibrėžą, yra šie:

Apskritimas, — simbolizuoja erdvę, arba pasaulį.

Bokštas, — radijo stotį, arba radijo siųstuvą.

Emblemos tautinis ornamentas. — radijo pagrindinę veikimo kryptį — lietuviškumą, tautiškumą.

Staugiantis Gedimino vilkas, — simbolizuoja laisvame pasaulyje gyvenančių lietuvių balsą.

Emblemos autorius yra Vladas Šimoliūnas, kuris kartu yra ir aktyvus Kalifornijos lietuvių radijo talkininkas. Dabartinę Radijo Klubo valdybą sudaro: Stasė Pautienienė — pirm. Danutė Kaškelienė — sekr. Juozas Mitkus — Prof. Jonas Kuprionis ir Vladas Šimoliūnas — nariai. Redaktoriai ir Garso Technikai: Vladas Gilys ir Povilas Jasiukonis. Programos transliuojamos per radijo stotį: K.T.Y.M — Ingelwood, 1460 A.M. banga, kiekvieną šeštadienį nuo 11:30 iki 12 v. ryto.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naujį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.